

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
INSTYTUT DOWODZENIA
ZAKŁAD ROZPOZNANIA I WALKI RADIOELEKTRONICZNEJ

Płk dr Marian ŁOKOCIEJEWSKI

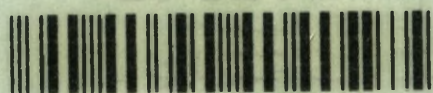
ZADANIA I STRUKTURA WOJSK OT W WYBRANYCH PAŃSTWACH

Praca naukowo-badawcza

62752

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/4877

05-004877-003-0

WARSZAWA

2001

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
INSTYTUT DOWODZENIA
ZAKŁAD ROZPOZNANIA I WALKI RADIOELEKTRONICZNEJ

plk dr Marian ŁOKOCIEJEWSKI

**ZADANIA I STRUKTURA WOJSK OT
W WYBRANYCH PAŃSTWACH**

Praca naukowo - badawcza

Kryptonim „WOT”

Recenzent pracy – plk prof. dr hab. Leopold CIBOROWSKI

WARSZAWA

2001

SPIS TREŚCI

I. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE.....	3
1.1. CEL BADAWCZY	4
1.2. PROBLEMY BADAWCZE.....	5
1.3. OBSZAR BADAŃ I PRZEDMIOT BADAŃ	5
1.4. METODY BADAWCZE.....	6
1.5. PRZEBIEG BADAŃ	7
II. WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ SĄSIADÓW	9
1. BIAŁORUŚ.....	9
2. CZECHY	15
3. LITWA	20
4. NIEMCY	24
5. ROSJA.....	32
6. SŁOWACJA.....	38
7. UKRAINA.....	40
III. WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ WYBRANYCH PAŃSTW EUROPEJSKICH.....	47
1. AUSTRIA.....	47
2. BELGIA.....	48
3. DANIA	53
4. ESTONIA	58
5. FINLANDIA	59
6. FRANCJA.....	61
7. HISZPANIA.....	63
8. HOLANDIA.....	66
9. ŁOTWA.....	67
10. NORWEGIA	69
11. SZWAJCARIA.....	73
12. SZWECJA	75
IV. WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ WYBRANYCH PAŃSTW POZAEUROPEJSKICH.....	80
1. IZRAEL	80
2. STANY ZJEDNOCZONE AP.....	81
V. WNIOSKI KOŃCOWE (WYNIKI BADAŃ).....	88
BIBLIOGRAFIA.....	99
ZAŁĄCZNIKI.....	101

I. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Problematyka obrony terytorialnej /OT/ i wojsk OT w poszczególnych państwach europejskich, a także pozaeuropejskich jest niezwykle szeroka. Jednocześnie niewiele jest literatury przedstawiającej w miarę kompleksowo, całość problematyki związanej z obroną terytorialną w poszczególnych państwach. A i ta istniejąca, wydana w ostatnich latach literatura dosyć szybko się dezaktualizuje, ze względu na zmiany zachodzące w świecie. Dotyczy to zwłaszcza literatury traktującej o wojskach OT krajów Europy wschodniej, chociaż do istotnych zmian dochodzi również w krajach Europy Zachodniej.

Zmiana stosunków politycznych w Europie po 1990, przesunięcie się granic paktów wojskowych oraz zniknięcie starych i pojawienie się nowych zagrożeń, wymusza na poszczególnych państwach nowe spojrzenie na zadania i strukturę własnych sił zbrojnych w tym wojsk OT. Nie bez znaczenia jest również to, iż po okresie zimnej wojny społeczeństwa nie chcą już być obciążone kolosalnymi wydatkami na obronę. Dlatego też śledzenie na bieżąco problematyki militarnej w świecie jest dosyć trudne, gdyż sytuacja w tej dziedzinie zmienia się z roku na rok. Na tą zmianę w najbliższych latach, będą miały też niewątpliwie wpływ ostatnie wydarzenia z 11 września 2001 roku w Stanach Zjednoczonych.

Pojawienie się akcji terrorystycznych w tak niespotykanej dotąd skali, niewątpliwie będzie miało ogromny wpływ na przyszłościowy kształt sił zbrojnych poszczególnych państw. Dotyczy to zarówno wojsk operacyjnych i specjalnych, które będą walczyć z terroryzmem poza granicami własnych państw, jak i wojsk wykonujących zadania obrony terytorialnej. Spowoduje to niewąt-

pliwie nowe podejście do problematyki obrony terytorialnej, obrony społeczeństw i obiektów przed aktami terroru i likwidacji ich skutków.

Trudno jest więc zawrzeć całość problematyki OT w ramach jednej pracy naukowo – badawczej, tym bardziej, że w aktualnej sytuacji za wcześnie jest jeszcze na rzetelne wyciąganie wniosków z ostatnich wydarzeń. O takich wnioskach będzie można niewątpliwie mówić w niedalekiej przyszłości.

Przystępując więc do wykonania niniejszej pracy, autor nie zakładał sobie, iż w wyniku prowadzonych badań jest w stanie dokładnie ocenić wszystkie problemy związane z funkcjonowaniem systemów obrony terytorialnej. Dlatego też w pracy autor skoncentrował się przede wszystkim najistotniejszych jego zdaniem problemach, które dostępne są poznaniu .

Sytuacja problemowa powstała wskutek zaistnienia szeregu czynników. Do decydujących czynników można zaliczyć poszerzenie układu NATO oraz związana z tym zmiana sytuacji polityczno-militarnej w Europie i Świecie. Powoduje ta zmiana konieczność poszukiwania nowych rozwiązań w zakresie obrony terytorialnej, które można by było zaadoptować na grunt Polski. Jednym ze sposobów poszukiwania takich rozwiązań jest przeanalizowanie struktur i realizowanych zadań przez wojska OT innych państw.

1.1. Cel badawczy

Głównym celem pracy była identyfikacja aktualnych struktur organizacyjnych wojsk wykonujących zadania obrony terytorialnej w wybranych państwach oraz wykonywanych przez nie zadań w czasie pokoju i wojny.

Ze względu na rozległość rozpatrywanej problematyki, autor w prowadzonych badaniach koncentrował się głównie na odpowiednio zorganizowanych wojskach wykonujących zadania obrony terytorialnej, wykonujących zadania na obszarze własnego kraju, umundurowanych i uzbrojonych. Nie analizowano natomiast szczegółowo formacji które są przeznaczone wyłącznie do prowadze-

nia akcji ratowniczych lub wykonujących tylko niektóre elementy zadań w zakresie OT /np. organizacje samoobrony/.

1.2. Problemy badawcze

Z przedstawionego głównego celu pracy oraz celów szczegółowych zrodziły się następujące pytania problemowe:

1. Jakie są przyczyny zróżnicowania poglądów na organizację OT i realizowane przez nią zadania w czasie pokoju i wojny w wybranych państwach?;
2. Jakie wojska wybranych państw obcych można zaliczyć do wojsk wykonujących zadania OT?;
3. Jaka jest aktualna struktura organizacyjna tych wojsk w czasie pokoju i wojny?;
4. Jaki jest system naboru i szkolenia żołnierzy w wojskach OT?;
5. Jakie są główne zadania realizowane przez te wojska?;
6. Jakie są perspektywy rozwoju wojsk obrony terytorialnej?.

1.3. Obszar badań i przedmiot badań

Obszar badań stanowił system obrony terytorialnej sąsiadów RP oraz wybranych państw europejskich i pozaeuropejskich w aktualnych uwarunkowaniach polityczno-militarnych oraz jego bliższe i dalsze otoczenie.

Obszarem badań były więc organa obrony terytorialnej wybranych państw oraz ich powiązania strukturalne, hierarchiczne, funkcjonalne i informacyjne ze strukturami administracyjnymi, terytorialnymi, wojskami operacyjnymi oraz z innymi systemami przeznaczonymi do działań w warunkach wyższej konieczności.

Przedmiotem /przedmiotami/ badań były natomiast założenia teoretyczne, zadania oraz aktualne siły i środki wykonujące zadania obrony terytorialnej po-

szczególnych państw, wraz z ich powiązaniem hierarchicznymi, funkcjonalnymi i informacyjnymi.

Badania prowadzono w kilku płaszczyznach, w których rozpatrywano:

- * dostępne metody badawcze;
- * teoretyczne założenia obrony terytorialnej w poszczególnych państwach;
- * zadania obrony terytorialnej w wybranych państwach;
- * struktury wojsk wykonujących zadania obrony terytorialnej;
- * relacje wojsk obrony terytorialnej z otoczeniem systemu obrony terytorialnej.

Podczas badań analizowano materiały teoretyczne dotyczące poglądów na organizację obrony terytorialnej oraz materiały z różnych źródeł zawierające opis aktualnych systemów obrony terytorialnej w poszczególnych państwach..

1.4. Metody badawcze

W procesie badawczym posługiwano się podejściem systemowym, strukturalnym i funkcjonalnym. Zastosowanie takich metod - sposobów podejścia wynikało z potraktowania przedmiotów badań jako systemów, zarówno w samych badaniach jak i w ich wyniku.

Podejście strukturalne stanowiło logiczne uzupełnienie podejścia systemowego, gdyż przyjętym przedmiotom badań przysługuje cecha strukturalności.

Posłużenie się podejściem funkcjonalnym związane było ściśle z zastosowanym podejściem systemowym i strukturalnym. Stosując zasadę włączenia dokonywano analizy wewnętrznej systemów oraz określenie i ocenę funkcji podsystemów w odniesieniu do ogólnych właściwości systemów obrony teryto-

rialnej. Stosując zasadę wyjścia, badano natomiast funkcjonowanie wojsk OT w systemie obronnym poszczególnych państw.

W czasie prowadzenia badań posługiwano się empirycznymi i teoretycznymi metodami badawczymi.

Spśród empirycznych metod badawczych wykorzystywano jedynie badanie sądów, prowadząc wywiady i ocenę ekspertów.

W ramach teoretycznych metod badawczych wykorzystywano analizę, syntezę, porównanie, abstrahowanie, analogię oraz uogólnienie.

Analizując przedmiot badań posługiwano się analizą elementarną, logiczną i funkcjonalną. Analizę stosowano zarówno jako proces myślowy oraz jako metodę badawczą pozwalającą na rozłożenie badanego systemu na odrębne składniki, w celu ich odrębnego zbadania. W tym kontekście stosowana analiza miała charakter analizy systemowej.

Synteza, porównanie, abstrakcja, analogia i uogólnienia stosowane były przede wszystkim jako operacje myślowe, pomocne przy diagnozowaniu aktualnego stanu obrony terytorialnej w wybranych państwach.

1.5. Przebieg badań

Etap pierwszy badań obejmowała następujące kroki:

- * uświadomienie sytuacji problemowej;
- * określenie obszaru i przedmiotu badań;
- * sformułowanie problemów badawczych;
- * wybór metod badawczych.

Analiza sytuacji problemowej oraz konstatacja celu badań pozwoliła na sformułowanie podstaw merytoryczno-metodologicznych pracy oraz scenariusza badań.

Drugi etap badań obejmował diagnozę stanu rzeczywistego w zakresie struktur organizacyjnych wojsk obrony terytorialnej w poszczególnych państwach.

W trzecim etapie badań dokonano identyfikacji zadań wojsk obrony terytorialnej w ramach działalności systemów obronnych.

W czwartym etapie badań przeanalizowano ogólne uwarunkowania prowadzenia działań przez wojska OT oraz oceniono aktualne ich możliwości.

Etap końcowy koncentrował się na uogólnieniu przeprowadzonych badań i przedstawieniu ich w formie opisowej. W etapie tym wypracowano również wnioski w zakresie przyszłości wojsk obrony terytorialnej.

II. WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ SĄSIADÓW

1. Białoruś

W czasie tworzenia białoruskiej państwowości założono, że narodowe siły zbrojne powstaną na bazie potencjału militarnego skupionego w dawniejszym Białoruskim Okręgu Wojskowym. W następstwie takich założeń, były wojska radzieckie, dyslokowane w tym okręgu stały się wojskami białoruskimi. Na bazie posiadanego uzbrojenia, systemów logistycznych i całej infrastruktury oraz kadry oficerskiej zaczęto konstruować nową armię¹.

Zgodnie z postanowieniami w sprawie broni konwencjonalnej, zatwierdzonymi na taszkienckim szczycie państw WNP (15 maja 1992 roku), Białoruś zobowiązała się dokonać istotnych redukcji uzbrojenia, pozostawiając 1800 czołgów, 2600 bojowych wozów opancerzonych, 1615 dział kaliber powyżej 100 mm i 260 samolotów bojowych oraz 80 śmigłowców uderzeniowych.

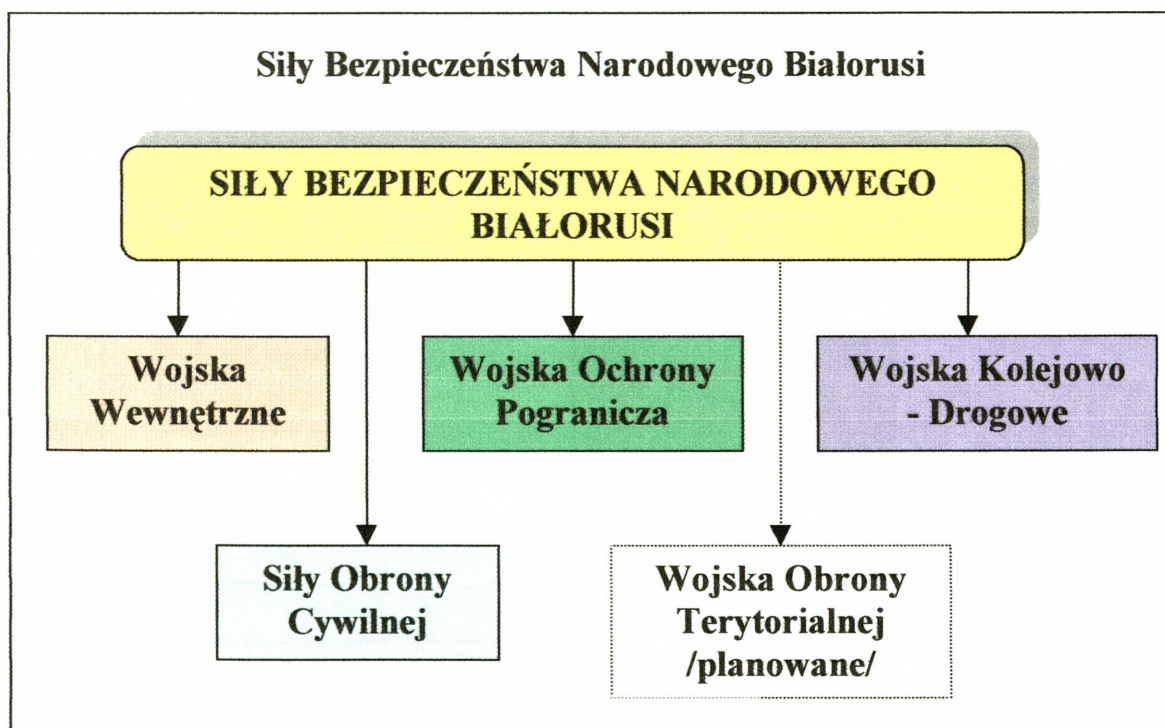
Planowane jest również utworzenie wojsk obrony terytorialnej oraz rozpatrywana jest możliwość utworzenia sił bezpieczeństwa narodowego, w skład których wchodziłyby Wojska Wewnętrzne, Wojska Ochrony Pogranicza, Wojska Kolejowo – Drogowe oraz Siły Obrony Cywilnej. Zakończenie podstawowych przedsięwzięć w zakresie reformowania sił zbrojnych Białorusi i dostosowania ich do wymogów nowej koncepcji bezpieczeństwa narodowego było przewidywane na lata 1998-1999. Przedsięwzięcia te jednak jak do tej pory nie zostały w pełni zakończone. Po zakończeniu reformy siły zbrojne Białorusi mają stanowić 0,6-0,7% liczby ludności, tj. około 60 — 70 tysięcy żołnierzy, i mają być uzupełnione w 60-70% żołnierzami służby kontraktowej oraz w 30-40%

¹ Białoruś przejęła po radzieckich siłach zbrojnych duże, liczące około 170 tys. żołnierzy zgrupowanie wojsk oraz liczny, nowoczesny sprzęt bojowy.

żołnierzami zasadniczej służby wojskowej, wcielonymi na zasadzie terytorialnej.

Do czasu zorganizowania wojsk obrony terytorialnej, zadania z nią związane realizują wojska wewnętrzne, wojska ochrony pogranicza, siły obrony cywilnej oraz wojska kolejowo – drogowe /rysunek nr 1/.

Rysunek nr 1

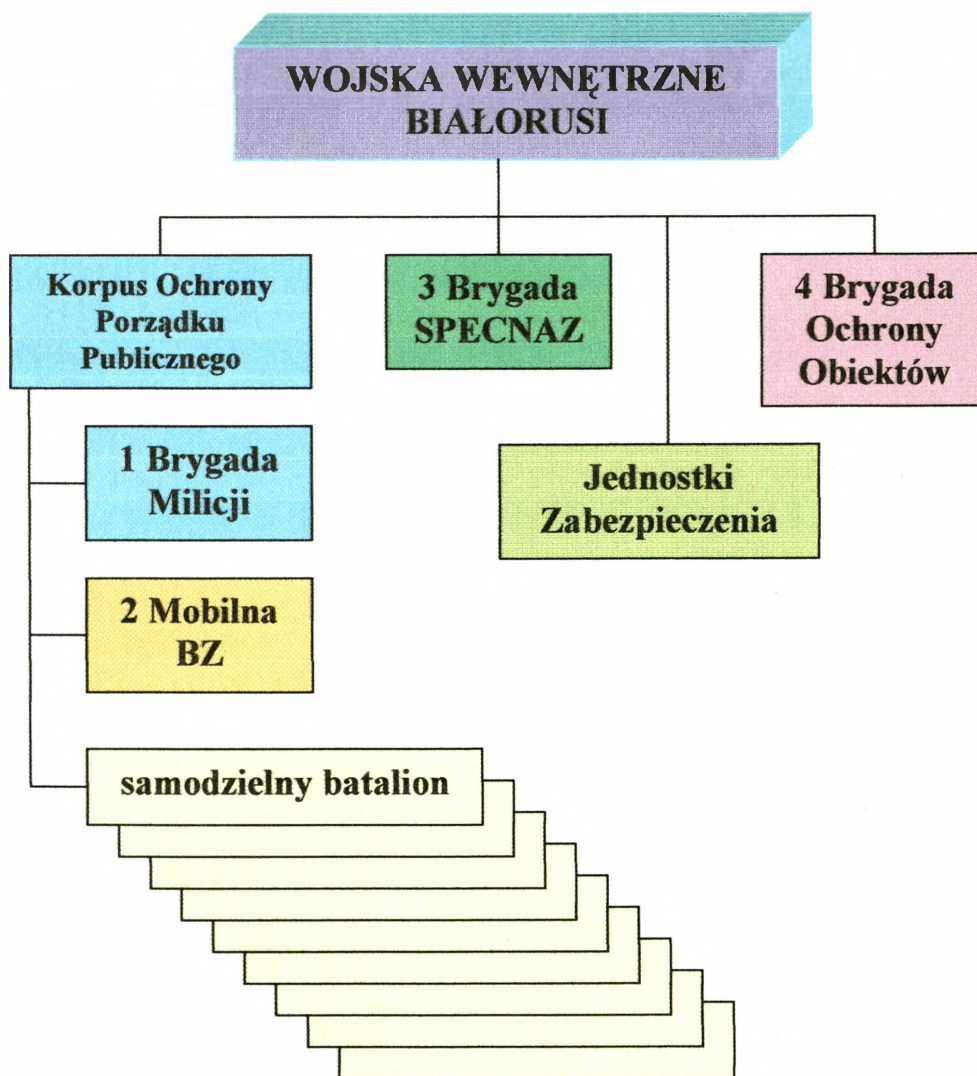
Wojska Wewnętrzne podlegają ministerstwu spraw wewnętrznych /MSW/ Białorusi. Jest to formacja zbrojna przeznaczona do ochrony ładu konstytucyjnego, suwerenności państwa, bezpieczeństwa wewnętrznego oraz do obrony praw i wolności obywateli. Przepisy, struktura i funkcjonowanie wojsk wewnętrznych wzorowane są na rozwiązaniach rosyjskich. Stało się tak dlatego, że wszystkie białoruskie jednostki wojsk wewnętrznych były tworzone na bazie jednostek wchodzących wcześniej w skład wojsk wewnętrznych byłego ZSRR.

W skład Wojsk Wewnętrznych Białorusi wchodzi /rysunek nr 2/:

- Korpus Ochrony Porządku Publicznego /KOPB/;

- 3 Brygada SPECNAZ;
- 4 brygada Ochrony Obiektów;
- jednostki zabezpieczenia.

Rysunek nr 2

Stan liczebny Wojsk Wewnętrznych wynosi około 8 tysięcy żołnierzy.

Do zasadniczych zadań wojsk wewnętrznych należy:

- ⇒ utrzymanie porządku publicznego;
- ⇒ ochrona ważnych obiektów państwowych;
- ⇒ ochrona i nadzór nad więźniami i aresztami;
- ⇒ wykonywanie zadań konwojowych;
- ⇒ udział w likwidacji klęsk żywiołowych;

- ⇒ zwalczanie grup dywersyjno – rozpoznawczych;
- ⇒ zabezpieczenie swobody ruchu wojsk operacyjnych.

W skład KOPB wchodzi:

- Pierwsza Brygada Milicji;
- Druga Mobilna Brygada Zmechanizowana Wojsk Wewnętrznych;
- dziewięć samodzielnych batalionów.

1 Brygada Milicji stacjonuje w Mińsku. W jej skład wchodzi: dowództwo, sześć batalionów milicji, grupa sapersko-pirotechniczna, pluton ABC oraz jednostki zabezpieczenia.

2 Mobilna Brygada Zmechanizowana stacjonuje w okolicach Mińska /m. Okolica/ i jest jednostką przeznaczoną przede wszystkim do likwidacji skutków klęsk żywiołowych. W jej skład wchodzi: dowództwo, trzy bataliony ratownicze, batalion szkolny, kompania inżynieryjno-saperska, pluton rurociągów oraz pododdziały zabezpieczenia.

3 Brygada SPECNAZ jest jednostką antyterrorystyczną. Wykonuje ona również zadania związane z ochroną porządku publicznego. W jej skład wchodzi kilka batalionów SPECNAZ, batalion szybkiego reagowania oraz pododdziały zabezpieczenia.

4 Brygada Ochrony Obiektów przeznaczona jest do ochrony ośrodków karnych. Składa się z dziesięciu batalionów stacjonujących łącznie w 23 miejscowościach.

Samodzielne bataliony milicji Wojsk Wewnętrznych MSW uzbrojone są jedynie w broń strzelecką i przeznaczone do ochrony porządku publicznego. Stacjonują one w głównych ośrodkach miejskich.

Wojska Ochrony Pogranicza Białorusi zostały utworzone na bazie istniejącego do 1991 roku Dowództwa Operacyjnego Grupy „Białoruś”, wchodzą-

cego w skład Zachodniego Okręgu Wojsk Pogranicza byłego ZSRR. Wojska te podlegają bezpośrednio prezydentowi, ale w jego imieniu dowodzi nimi szef Państwowego Komitetu Wojsk Ochrony Pogranicza. Komitetowi podlega sześć oddziałów terenowych i jedna grupa graniczna, których zadaniem jest:

- ochrona granic systemem patrolowania w pasie przygranicznym o szerokości 10-12 km;
- prowadzenie rozpoznania operacyjnego;
- współpraca ze służbami celnymi i Komitetem Bezpieczeństwa Państwowego.

Dotychczas w pełni rozwinięte zostały tylko oddziały terenowe w Grodnie i Brześciu. Pierwszy jest odpowiedzialny za ochronę granicy z Polską i Litwą, drugi — z Polską i Ukrainą. Oddziały w Smorgoniu i Połocku są w końcowym etapie organizacji i będą odpowiedzialne za ochronę granic z Litwą i Łotwą, natomiast znajdujący się w początkowej fazie tworzenia oddział w Homlu będzie ochraniał granicę białorusko-ukraińską. Granica z Rosją jest praktycznie otwarta, a system ochrony tworzą posterunki celne zorganizowane na głównych szlakach komunikacyjnych.

Zakłada się, że po restrukturyzacji Wojska Ochrony Pogranicza będą liczyć około 12 500 żołnierzy i 800 pracowników cywilnych. Do służby będą wcielani tylko poborowi narodowości białoruskiej.

Oprócz oddziałów terenowych WOP dysponuje:

- samodzielną eskadrą śmigłowców;
- ośrodkiem szkolenia nurków;
- ośrodkiem szkolenia specjalistów łączności;
- centrum szkolenia instruktorów kynologicznych;
- flotyllą WOP².

Na szczeblu centralnym i w oddziałach WOP występują również samodzielne grupy zabezpieczenia operacyjnego /OSAM/ realizujące zadania do walki z przestępczością zorganizowaną.

Wojska kolejowo – drogowe /WKD/ podporządkowane są Ministerstwu Transportu i Komunikacji. W ich skład wchodzi:

- 28 Brygada Kolejowo – Drogowa;
- 30 Brygada Kolejowo - Drogowa;
- 7 Brygada Pontonowo – Mostowa;
- 71 batalion kolejowo - drogowy;
- 174 batalion kolejowo - drogowy;
- 307 baza szkoleniowo – produkcyjna;
- samodzielny batalion mostowy.

Do ich zadań należy:

- budowa i naprawa torów kolejowych;
- budowa i remont dróg;
- budowa mostów pontonowych i przepraw;
- uczestnictwo w likwidacji skutków klęsk żywiołowych.

Jednostki WKD liczą około 5 tysięcy żołnierzy.

Wojska Kolejowo – Drogowe Białorusi współpracują ściśle z Wojskami Kolejowymi Federacji Rosyjskiej. Okresowo przeprowadza się wspólne przedsięwzięcia szkoleniowe, w tym z udziałem wojsk.

Sily obrony cywilnej składają się z jednostek regularnych oraz nieetatowych formacji OC funkcjonujących w większych zakładach przemysłowych. Podlegają one Ministerstwu d.s. Sytuacji Nadzwyczajnych. Ich zadaniem jest likwidacja skutków awarii, katastrof i klęsk żywiołowych.

Na szczecblu centralnym występuje Mobilna Brygada Zmechanizowana OC oraz batalion łączności. W wyposażeniu brygady znajduje się sprzęt ratowniczy /buldożery, koparki, ciągniki i sprzęt saperski/ oraz sprzęt do obrony przed bronią masowego rażenia. Do zadań realizowanych przez brygadę należy:

² W celu ochrony granicy przebiegającej na rzekach i kanałach

- prowadzenie rozpoznania i likwidację skażeń chemicznych oraz radioaktywnych;
- wykonywanie zabiegów sanitarnych;
- rozminowywanie;
- gaszenie pożarów;
- dostarczanie wody;
- prowadzenie akcji ratowniczych w przypadku katastrof budowlanych.

Terenowe siły OC składają się z 5 samodzielnych batalionów OC, przeznaczonych do likwidacji szkód powstałych w wyniku awarii instalacji przemysłowych, rurociągów paliwowych i gazowych oraz transportu niebezpiecznych ładunków.

Na Białorusi powołana została powołana również nowa /prawdopodobnie nieformalna/ formacja samoobrony pod nazwą Atamańska Sotnia. W jej skład wchodzi pododdziały umundurowanych i wyposażonych w broń osobistą byłych żołnierzy z jednostek MSW. Jej zadaniem jest we współdziałaniu z milicją zapewnienie bezpieczeństwa mniejszości kozackiej w południowej i zachodniej Białorusi przed szerzącą się przestępczością zorganizowaną.

2. Czechy

Wojska OT zostały powołane decyzją prezydenta Republiki Czech z 1.11.1997 r. W oparciu o dotychczasowe dowództwa korpusów, utworzono Dowództwo Sił Lądowych (w Ołomuńcu) i Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej (w Taborze). Wojska OT są rodzajem sił zbrojnych.

Ich proces tworzenia i wyposażenia jest finansowany z budżetu Ministerstwa Obrony Republiki Czeskiej.

Budowa wojsk obrony terytorialnej zgodnie z koncepcją SZ była przewidywana do 2000 r. - z perspektywą całkowitego jej zakończenia do 2005 roku.

Obecnie istniejąca struktura organizacyjna wojsk OT oraz system kierowania obroną terytorialną nie jest więc ostateczny. Wynika to z faktu, że zakłada się by był on dostosowany do przewidywanego podziału administracyjnego Republiki Czeskiej, który nie jest jeszcze całkowicie dokonany. Ponadto funkcjonowanie systemu OT nie jest do tej pory w pełni usankcjonowane pod względem normatywno - prawnym.

Dowództwo Wojsk OT jest dowództwem operacyjnym podlegającym Szefowi sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Republiki Czeskiej. Jest ono organem dowodzenia i kierowania siłami OT. Odpowiada za:

- pokojowe, mobilizacyjne i bojowe utrzymanie podległych sił odwo-
dowych w odpowiednim stopniu wyszkolenia i gotowości, wraz z za-
opatrzeniem w środki i sprzęt z sektora cywilnego;
- realizację przedsięwzięć dotyczących ochrony i obrony terytorium
RCz.

Aktualnie **Dowództwu Wojsk OT** podlega osiem **dowództw OT**:

- Dowództwo obrony terytorialnej głównego miasta Pragi;
- Dowództwo obrony terytorialnej Praga;
- Dowództwo obrony terytorialnej České Budějovice;
- Dowództwo obrony terytorialnej Plzeň;
- Dowództwo obrony terytorialnej Hradec Kralowe;
- Dowództwo obrony terytorialnej Ostrava;
- Dowództwo obrony terytorialnej Usti nad Łabą;
- Dowództwo obrony terytorialnej Brno.

W skład każdego z Dowództw OT wchodzi:

- terytorialne administracje wojskowe z kompaniami piechoty;
- bataliony dowodzenia;
- bataliony zmotoryzowane;
- bataliony wartownicze;
- terytorialna sieć radiacyjna;

- ośrodki przechodzenia;

Ponadto Dowództwu Wojsk OT podlega:

- Baza szkolno-ochronna Kutná Hora
- Baza szkolno-bojowa Jindřichův Hradec
- Baza szkolno-bojowa Rakovník
- Baza szkolno-bojowa Bučovice
- Baza szkolno-bojowa Olomouc
- Baza szkolno-mobilizacyjna Litoměřice
- Baza mobilizacyjna Žatec
- Baza mobilizacyjna Žamberk
- Baza mobilizacyjna Kostelec nad Labem
- Służba lotniskowa Tábor
- Służba lotniskowa Karlovy Vary
- Służba lotniskowa Hradec Králové
- Służba lotniskowa Brno
- Służba lotniskowa Olomouc
- Inne jednostki (samodzielny batalion przeznaczenia operacyjnego w Taborze, samodzielny ośrodek zabezpieczenia topograficznego, centrum zabezpieczenia informacyjno-technologicznego, cztery garnizonowe orkiestry wojskowe).

Bazy mobilizacyjne są przeznaczone do magazynowania i przechowywania uzbrojenia oraz środków logistycznych niezbędnych dla formowanych związków taktycznych i oddziałów. Struktury brygad obrony regionalnej Czech przedstawiają załączniki 1 i 2.

Siły i środki OT rozlokowane są równomiernie na całym obszarze Republiki Czeskiej.

W czasie pokoju siły OT składają się z jednostek skadrowanych, uzupełnianych w sytuacjach kryzysowych żołnierzami rezerwy.

Wojska obrony terytorialnej Republiki Czeskiej przeznaczone są do obrony i ochrony ważnych obiektów i urządzeń, ośrodków administracyjnych i gospodarczych, likwidacji klęsk żywiołowych, a także walki z grupami dywersyjno - rozpoznawczymi oraz desantami przeciwnika. Działania te prowadzić mogą samodzielnie lub we współdziałaniu z wojskami polowymi.

Przyjmuje się, że siły obrony terytorialnej, równorzędne brygadzie, mogą bronić alternatywnie:

- 4 – 5 obiektów powierzchniowych typu A (mniejsze miasto, elektrownia atomowa, rozległy kompleks przemysłowy o powierzchni 10-15 km²);
- 12 – 15 obiektów powierzchniowych typu B (skład materiałów wybuchowych, duże fabryki, zbiorniki wodne węzły drogowe i kolejowe o powierzchni 3-5 km²);
- 30 – 45 obiektów powierzchniowych typu C (małe fabryki, zbiorniki wodne, przekładniki energetyczne, centra nadawcze i radiostacje o powierzchni do 1 km²);
- 90 – 135 punktowych obiektów typu mosty, wiadukty, tunele itp.

Zgodnie z przyjętą koncepcją wojska obrony terytorialnej przewidziane są do realizacji następujących zadań:

1. W czasie pokoju:

- pokojowe i mobilizacyjne uzupełnianie całych sił zbrojnych;
- operacyjne przygotowanie obszaru kraju;
- przygotowanie rezerw;
- przygotowanie dowódców, sztabów, wojsk i sprzętu technicznego;
- udział w akcjach ratunkowych;
- ochrona ważnych obiektów wojskowych i cywilnych;
- zabezpieczenie we współdziałaniu z policją porządku publicznego w swych rejonach odpowiedzialności;

2. W okresie napięcia, kryzysu i zagrożenia niemilitarnego:

- przygotowanie dowódców, sztabów i sprzętu wojskowego;
- wzmocnienie ochrony ważnych obiektów;
- przygotowanie lub przeprowadzenie mobilizacyjnego rozwinięcia wybranych jednostek wojsk OT;
- przygotowanie i prowadzenie prac inżynierskich w przygranicznych rejonach na przewidywanych kierunkach zagrożenia;
- zabezpieczenie przegrupowania wojsk;
- rozwinięcie systemu kierowania ruchem wojsk;
- ewakuowanie ludności z zagrożonych rejonów we współdziałaniu z jednostkami Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

3. W okresie konfliktu:

- prowadzenie walki w rejonach przygranicznych we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi;
- obrona ważnych obiektów gospodarki narodowej;
- walka z desantami przeciwnika;
- likwidacja grup specjalnych;
- prowadzenie działań nieregularnych;
- obrona miast, wiosek;
- prowadzenie akcji ratunkowych we współdziałaniu z OC;
- zabezpieczenie przegrupowania wojsk operacyjnych;
- wszechstronne zabezpieczenie wojsk operacyjnych;
- wykonywanie zadań w ramach zintegrowanego systemu obronnego.

3. Litwa

Koncepcja rozwoju litewskich sił zbrojnych zakłada, że potencjał militarny może spełniać funkcje obronne państwa tylko w bardzo ograniczonym zakresie. Dlatego też na ich rozwój i zwiększanie zdolności bojowej przeznaczają nie więcej niż 5% budżetu państwowego. Więcej natomiast uwagi przywiązuje do tworzenia ogólnokrajowego systemu powszechnej i bezwarunkowej obrony, jako elementu odstraszania³. W koncepcji rozwoju sił zbrojnych zwraca się uwagę na stosowanie rozwiązań kompatybilnych z natowskimi. Odnosi się to szczególnie do struktur organizacyjnych, dowodzenia i łączności oraz szkolenia wojsk i wdrażania nowej techniki.

Funkcje obrony terytorialnej Republiki Litewskiej spełnia **Ochotnicza Służba Ochrony Kraju (OSOK)**⁴. Składa się ona z dziesięciu okręgów OSOK /Kowno, Kłajpeda, Wilno, Siauliai, Panevezys, Alytus, Marijampole, Taurage, Telsiai i Utena/. W każdym z okręgów stacjonuje brygada /tzw. rinktine/, w skład której wchodzi 3-4 bataliony (ogółem 34⁵ bataliony w składzie trzech kompanii).

Naczelnym dowódcą OSOK podlega naczelnemu wodzowi wojsk Litwy. Struktura OSOK składa się z następujących elementów:

- powiatowych brygad obrony terytorialnej;
- batalionów obrony terytorialnej;
- kompanii obrony terytorialnej;
- samodzielnych eskadr.

Brygada obrony terytorialnej jest oddziałem łączącym wszystkie istniejące pododdziały sił OSOK w danym powiecie. Batalion – pododdział łączący w danym terytorium kompanie obrony terytorialnej. Natomiast kompania obrony te-

³ W tej części Litwini nawiązują do koncepcji i rozwiązań skandynawskich i szwajcarskiego.

⁴ Przy tworzeniu OSOK wzorowano się na strukturze organizacyjnej GN USA.

⁵ Według niektórych źródeł 35 batalionów.

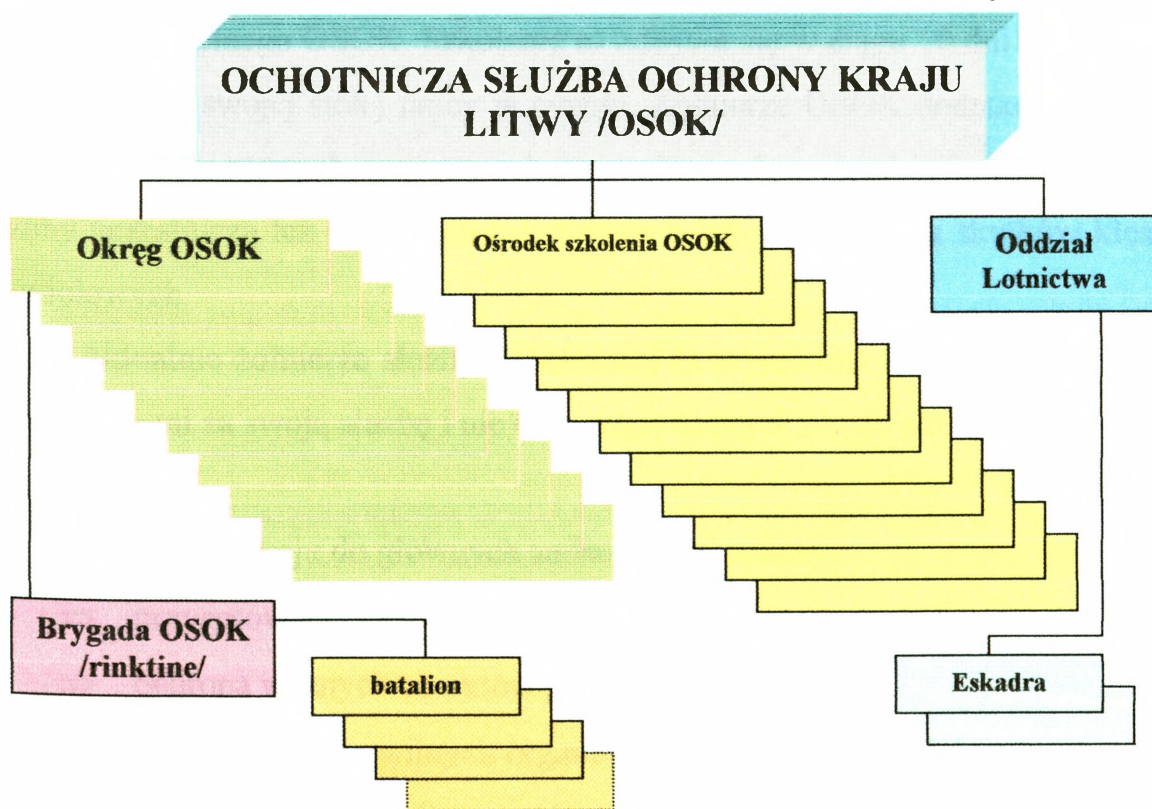
rytorialnej jest podstawową jednostką służby OSOK, składającą się z trzech plutonów.

Organami kierowania siłami OSOK są:

- ◆ Republikański sztab sił OSOK;
- ◆ Sztaby brygad obrony terytorialnej;
- ◆ Rejonowe sztaby obrony terytorialnej;
- ◆ Batalionowe sztaby obrony terytorialnej;
- ◆ Sztaby samodzielnych eskadr.

OSOK posiada ponadto 11 ośrodków szkolenia i oddział lotnictwa w składzie dwóch eskadr /rysunek nr 3/. Liczebność tych sił szacuje się na około 12 – 13 tys. ochotników, w tym ok. 1,8 tys. kadry. Pod względem operacyjnym jednostki Ochotniczej Służby Ochrony Kraju podlegają dowódcom okręgów wojskowych.

Rysunek nr 3

Ochotnicza służba ochrony kraju jest stale funkcjonująca część sił zbrojnych Litwy, formowaną na zasadzie ochotniczej. Ochotnicy mieszkają w domach i pracują jak inni obywatele, a stawiają się do służby tylko na okresowe szkolenie lub wykonanie określonych zadań. Status żołnierza – ochotnika obywatel Litwy otrzymuje po podpisaniu kontraktu o służbie wojskowej. Kontrakt ten zawierany jest na okres 5 lat z możliwością jego przedłużenia. Kontrakt ten mogą podpisać obywatele Litwy w wieku od 18 do 50 lat, zdolni do służby wojskowej w sensie fizycznym i nie karani sądownie. Oprócz tak zwanych żołnierzy kontraktowych, do służby włączeni mogą być również młodzi ochotnicy w wieku od 14 do 18 lat, ochotnicy wspomagający służbę materialnie. Żołnierzami OSOK są także honorowi ochotnicy (w starszym wieku), uczestnicy walk o niepodległość.

Żołnierze OSOK przygotowują się pod względem wojskowym w powiatowych centrach szkoleniowych, zgodnie z programami zatwierdzonymi przez dowódcę naczelnego OSOK. Szkolenie to odbywa się w ciągu 10 dni w roku, w oderwaniu od swojej stałej pracy w cywilu. Żołnierze OSOK dodatkowo mogą uczestniczyć w różnych ćwiczeniach prowadzonych z wojskami. W razie potrzeby uczestniczą też w akcjach ratunkowych lub w likwidacji skutków klęsk żywiołowych.

Aktualnie żołnierze służby ochotniczej (z wyjątkiem kadry stałej) nie są wynagrodzeni za swoją służbę i nie otrzymują żadnych ulg ze strony państwa.

W czasie pokoju do głównych zadań OSOK należy:

- ⇒ przygotowanie sił OT do obrony kraju;
- ⇒ ochrona ważnych obiektów państwowych;
- ⇒ wspomaganie cywilnych organów władzy w sytuacjach kryzysowych;
- ⇒ wspomaganie policji pogranicza przy ochronie granic państwowych;
- ⇒ wspomaganie policji samorządowej i państwowej w zakresie utrzymania porządku publicznego w rejonach dyslokacji sił OT;

- ⇒ organizowanie i prowadzenie przedsięwzięć mobilizacyjnych;
- ⇒ organizowanie i prowadzenie szkolenia rezerw;
- ⇒ działanie w sferze wychowania patriotycznego (militarnego) i inne zadania.

W czasie wojny i sytuacjach kryzysowych, do zadań OSOK należy:

- ⇒ prowadzenie przedsięwzięć mobilizacyjnych w swoich rejonach i dostarczanie rezerw mobilizacyjnych do jednostek operacyjnych;
- ⇒ prowadzenie obrony (różnymi sposobami) w obszarach odpowiedzialności współdziałające z wojskami operacyjnymi, ochrona ważnych obiektów;
- ⇒ organizowanie obrony pasywnej wśród mieszkańców cywilnych w obszarach zajętych przez przeciwnika;
- ⇒ rozpoznanie na rzecz sił własnych, prowadzenie działań nieregularnych, specjalnych i dywersyjnych w rejonach zajętych przez przeciwnika;
- ⇒ zwalczanie desantów przeciwnika na zapleczu sił własnych i inne zadania.

W przypadku ewentualnej okupacji terytorium Litwy, zadaniem OSOK jest organizowanie walki partyzanckiej oraz biernego oporu ludności.

Oprócz obrony terytorialnej Litwa posiada również obronę cywilną. Obrona Cywilna Litwy zorganizowana jest na wzór szwedzki. Dotychczas funkcjonuje ona jednak tylko na podstawie tymczasowych regulaminów i uchwał.

Zadaniem OC jest zapewnienie:

- ochrony ludności, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej;
- udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny;
- udział w zwalczaniu skutków klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska.

Za bezpośrednie kierowanie OC odpowiada departament OC MON. Podlegają mu następujące siły:

- batalion ratownictwa /węzeł łączności,, specjalna grupa ratowników, kompania pontonowa/;
- osiem oddziałów terytorialnych OC (Wilno, Kowno, Kłajpeda, Szawle, Ponieważ, Olita, Mariampol, Utena), składających się z wydziałów: ostrzegania, łączności, organizacyjnego i ekonomicznego;
- Centrum szkolenia OC w Nemencine.

4. Niemcy

Niemcy posiadają wielowiekowe tradycje i doświadczenia (od XVIII w. - Fryderyk Wielki) w zakresie wojskowej organizacji terytorialnej – jak współcześnie określa się w RFN – Obronę Terytorialną. Takie określenia jak – „obrona krajowa” (C.v. Clausewitz), „Landwehra” i „Volkssturm” weszły do powszechnego słownictwa wojskowego.

Niemieckie pojęcie „powszechnej obrony”⁶ łączy troskę o bezpieczeństwo w określony sens wszystkich obszarów polityki. Dotyczy to w głównej mierze przygotowań obronnych kraju i sojuszu. Dlatego też powszechna obrona obejmuje wszystkie, niezbędne dla obrony, polityczne, militarne i cywilne przedsięwzięcia w wymiarze narodowym i sojuszniczym w oparciu o konstytucję Niemiec.

Polityczną odpowiedzialność za powszechną obronę ponosi Rząd Federalny. Określa on kierunki i cele obrony w wymiarze wojskowym i cywilnym.

Powszechna obrona obejmuje cztery podstawowe obszary zadaniowe:

- ⇒ użycie niemieckich sił zbrojnych pod dowództwem niemieckim (wojskowa obrona kraju);

⁶ Na podstawie wykładu ppłk dypl. Klausa – Petera Witzkego nt: „Niemiecka obrona terytorialna u schyłku XX wieku” przedstawionego na seminarium w AON w listopadzie 1997 r.

- ⇒ użycie sił zbrojnych (w tym niemieckich) pod dowództwem sojuszu (wojskowa obrona sojuszu);
- ⇒ cywilną obronę w ramach niemieckiej odpowiedzialności za własne terytorium;
- ⇒ obronę cywilną w ramach odpowiedzialności sojuszu.

Narodowa obrona cywilna obejmuje problematykę planowania, przygotowania i realizacji wszystkich cywilnych przedsięwzięć, niezbędnych dla odtworzenia i zachowania zdolności obronnej, łącznie z zaopatrywaniem i ochroną ludności cywilnej.

Do zadań obrony cywilnej należy:

- zachowanie państwowości i niezakłóconego funkcjonowania rządu;
- ochrona ludności cywilnej przed zagrożeniami występującymi w wypadku działań bojowych, likwidacja lub łagodzenie skutków bezpośredniego oddziaływania nieprzyjaciela oraz stworzenie niezbędnych przesłanek dla przeżycia ludności cywilnej (ochrona cywilna);
- zaopatrywanie ludności cywilnej oraz wojsk własnych i sojuszniczych w niezbędne środki materiałowe i świadczenia;
- wspieranie wojsk własnych i sojuszniczych podczas odtwarzania z zachowaniem zdolności obronnej i swobody operacyjnej. Ponadto do tych zadań należą przedsięwzięcia w zakresie cywilnej ochrony przed katastrofami i działalność ratunkowa poza sytuacją obronną.

Za koordynację działania obrony cywilnej w Niemczech i współpracę z sojuszem NATO odpowiedzialny jest minister federalny ds. wewnętrznych.

Wyłączne prawa ustawodawcze w dziedzinie obrony, w tym związane z ochroną ludności cywilnej ma Rząd Federalny. Prowadzenie obrony w aspekcie militarnym pozostaje w wyłącznej gestii federalnej.

Federacja określa cele, ogólną koncepcję i ramy działania w oparciu o zasadnicze decyzje. Opiera on swoje niezbędne ustawy na odpowiednich uwarunkowaniach prawnych i przepisach administracyjnych. Każdy minister federalny

jest odpowiedzialny za wszelkie przedsięwzięcia obrony cywilnej w ramach jego resortu.

Jednocześnie rząd federalny może udzielać wytycznych, według założeń ustawy zasadniczej, Rządom Krajowym i administracji krajowej.

Kraje związkowe odpowiadają za:

- realizację zadań zawartych w prawie federalnym w dziedzinie obrony cywilnej w ramach federacji lub na własnym terytorium, o ile nie są one realizowane przez instytucje federalne;
- realizację zadań przez określone urzędy, które są do tego wyznaczone szczególnymi przepisami prawnymi federacji;
- planowanie, przygotowanie i przeprowadzanie niezbędne przedsięwzięć, za które ponoszą odpowiedzialność zgodnie z określoną przez rząd federalny ogólną koncepcją obrony cywilnej;
- nadzorowanie planowego przygotowania i przeprowadzenia poszczególnych przedsięwzięć w podległych obszarach (główny ciężar tych zadań spoczywa na urzędach powszechnej administracji na szczeblu powiatowym, częściowo natomiast na gminach tych powiatów);
- przejmowanie zadań władz federalnych w stosunku do własnych krajów, gdy odpowiednie instytucje federalne nie są w stanie ich zrealizować.

Wojska obrony terytorialnej podlegają zarówno w czasie pokoju jak i wojny, dowództwom narodowym. Struktura organizacyjna jest dostosowana do podziału administracyjno – wojskowego i potrzeb państwa. Ich zadania w okresie pokoju są realizowane głównie w interesie Niemiec. Natomiast w czasie wojny będą wykonywały zadania zarówno w interesie państwa, jak i sił sojuszniczych działających na terenie Niemiec.

W ramach wojskowej organizacji terytorialnej istnieją trzy szczeble dowodzenia:

- najwyższym szczeblem dowodzenia po Ministerstwie Obrony Narodowej jest Dowództwo Wojsk Lądowych. Dowódca Wojsk Lądowych jest jednocześnie Najwyższym Narodowym Terytorialnym Dowódcą;
- drugim szczeblem jest Dowództwo Okręgu Wojskowego. Dowódca Okręgu Wojskowego jest jednocześnie dowódcą dywizji;
- ostatni szczebel wojskowej organizacji terytorialnej stanowią Dowództwa Obszarów Obrony. Na czele dowództwa stoi jeden z dowódców wojskowych tego obszaru.

Oznacza to, że poniżej szczebla federalnego Rządy Krajowe mogą współpracować z odpowiednimi partnerami wojskowymi. Jednocześnie struktura stworzonych na bazie krajów związkowych okręgów jest niejednakowa, z uwagi na różnice występujące pomiędzy krajami.

W ramach reorganizacji sił lądowych zadania dotychczasowych dowództw terytorialnych zostały przejęte przez Dowództwo Sił Lądowych /strukturę wojsk terytorialnych Niemiec zawiera załącznik nr 3/. Dokonano fuzji, na czas „P”, struktur dowodzenia wojsk operacyjnych (dywizji) ze strukturami wojsk obrony terytorialnej (okręgi wojskowe). Natomiast na czas „W” przewiduje się ich rozdzielenie. W czasie wojny zastępcy dowódcy dywizji stają się dowódcami okręgów. W strukturze dowodzenia wojskami obrony terytorialnej występuje 7 dowództw okręgów wojskowych⁷, oraz obwodowe i powiatowe dowództwa obrony⁸. Podstawową siłę okręgów, obok skadrowanych i nowo formowanych jednostek łączności, logistycznych, żandarmerii i wojsk inżynierskich stanowią „Obwodowe Dowództwa Obrony”, które można porównać z naszymi Regionalnymi Sztabami Wojskowymi. Ilość obwodów obrony w poszczególnych okręgach jest zróżnicowana i wynosi od dwóch do siedmiu dowództw obwodowych.

⁷ Bundeswehra dysponuje 7 okręgami, przy czym 6 okręgów – poza Okręgiem I – jest w okresie pokoju połączonych z dowództwami dywizji.

⁸ W ostatnim okresie zwiększono ilość obwodowych dowództw obrony z 28 do 46, z zamiarem połączenia niektórych ODO z dowództwami brygad wchodzących w skład sił głównych.

Obwodowe Dowództwo Obrony w czasie wojny będzie dysponowało:

- do kilku pododdziałów OT;
- do kilku pododdziałów ochrony;
- pododdziałem żandarmerii;
- pododdziałami logistycznymi;
- pododdziałami inżynieryjnymi.

Najniższym ogniwem dowodzenia są komendy garnizonów.

Dowództwa okręgów wojskowych i obwodowych dowództw obrony dysponują w czasie pokoju jedynie nielicznymi jednostkami wojskowymi. W okręgu są to jednostki dowodzenia, łączności, żandarmerii, saperów i medyczne. W niektórych okręgach są również jednostki zapasowe. Każde obwodowe dowództwo obrony posiada jeden do dwóch batalionów obrony terytorialnej oraz jeden batalion zapasowy. Jednostki te mogą być użyte jedynie do ochrony obiektów, ponieważ dysponują zwykłymi pojazdami mechanicznymi i są uzbrojone w lekką broń piechoty. Oprócz zadań ochrony obiektów mają zadania ochrony obszaru. Dowódca obwodu obrony jest więc zobligowany do tego aby koordynować ochronę obiektów i obszaru przez jednostki stacjonujące na jego terenie.

Zadania stojące przed Obroną Terytorialną są różnorodne. Z nich można określić następujące nadrzędne cele:

- obrona Ojczyzny;
- wsparcie obrony cywilnej;
- reprezentowanie interesów wojskowych;
- wspieranie NATO/UZE;
- reprezentowanie narodowych interesów wobec NATO/UZE.

Powyższe cele są postrzegane w trzech obszarach zadaniowych:

- dowodzenie, w tym są też zadania w zakresie zdobywania informacji, rozpoznania i walki;
- wspieranie działań zarówno w obszarze cywilnym jak też wojskowym;

- zapewnienie swobody operacyjnej siłom w ramach obrony sojuszniczej.

Zasadnicze zadania OT w czasie „P” to m. in.:

- wspieranie sektora cywilnego w obronie powszechnej Niemiec;
- reprezentuje interesy wojska wobec sektora cywilnego;
- uczestniczenie w realizacji zadań sojuszu podczas operacji na terenie Niemiec, jak i poza granicami;
- reprezentowanie niemieckich interesów wobec sił sojuszniczych;
- zabezpieczenie mobilizacji;
- regulacja ruchu i zabezpieczenie przepraw przez przeszkody wodne w czasie operacyjnego rozwijania wojsk;
- ochrona rejonów, obiektów i linii zaopatrzenia na tyłach oraz zwalczanie dywersji;
- budowa zapór i umocnień;
- utrzymanie dróg wojskowych;
- funkcjonowanie stacjonarnego systemu łączności i poczty polowej;
- szkolenie żołnierzy rezerwy;
- prowadzenie akcji ratunkowych oraz usuwanie szkód i zniszczeń w obiektach wojskowych;
- zabezpieczenie łączności i ruchu drogowego w czasie ćwiczeń;
- usuwanie szkód po ćwiczeniach;
- współdziałanie z władzami cywilnymi w zakresie pozyskania świadczeń z gospodarki narodowej;
- udzielanie pomocy obronie cywilnej.

Do głównych zadań OT w czasie „W” należą:

- zadania z zakresu obrony terytorium kraju;
- zabezpieczenie operacyjnego rozwinięcia i wsparcia sojuszniczych sił zbrojnych;

- zapewnienie swobody operacyjnej narodowym i sojusznicznym siłom zbrojnym;
- zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk;
- zaopatrywanie wojsk operacyjnych z rejonowych baz materiałowych;
- serwis techniczny z wykorzystaniem stacjonarnej infrastruktury;
- ewakuacja, leczenie rannych i chorych;
- ewakuacja i opieka nad jeńcami wojennymi;
- uzupełnianie wojsk żołnierzami rezerwy;
- opieka nad rodzinami żołnierzy;
- współdziałanie między siłami zbrojnymi a władzami cywilnymi;
- wspieranie obrony cywilnej.

W strukturze organizacyjnej wojsk OT RFN występują:

1. Jednostki bojowe stanowiące zasadniczą część wojsk OT⁹. Zalicza się do nich:
 - jednostki dyspozycyjne – organizowane na szczeblu okręgów;
 - jednostki ochrony;
2. Jednostki rodzaju wojsk i służb.

Jednostki dyspozycyjne liczą pięć brygad zmechanizowanych /50-85% ukompletowania/ oraz sześć brygad zmotoryzowanych w pełni mobilizowanych /strukturę BZmot OT przedstawia załącznik nr 4, a BZ OT załącznik nr 5/.

Jednostki ochrony liczą piętnaście pułków /po 2-3 w okręgu/ oraz 150 kompanii i 300 plutonów organizowanych na szczeblu powiatów.

Jednostki rodzaju wojsk i służb obejmują jednostki dowodzenia, inżynierjno-saperskie, obrony ABC, logistyczne, itp.. Część z tych jednostek funkcjonuje w czasie pokoju, pozostałe natomiast są mobilizowane.

⁹ Mogą być wykorzystane jako II – rzut operacyjny wojsk operacyjnych.

Jednostki OT są formowane w dużej mierze w oparciu o miejscowe zasoby ludzkie. Osoby powołane do kompanii ochrony przechowują umundurowanie i wyposażenie osobiste w domu, a tylko broń w magazynach mobilizacyjnych. Natomiast będący na przydziałach mobilizacyjnych batalionów piechoty zmotoryzowanej mają w magazynie regionalnym całe swoje umundurowanie, uzbrojenie i sprzęt. W przypadku mobilizacji, magazyn staje się miejscem zbiórki i formowania pododdziału.

Ocenia się, że kompanie ochrony są w stanie osiągnąć gotowość bojową i przystąpić do realizacji zadań w czasie do 24 godzin od ogłoszenia mobilizacji, a bataliony piechoty zmotoryzowanej – do 48 godzin.

Ogólnie planuje się stan liczebny sił OT na czas „W” – 169 000 żołnierzy.

Istotne znaczenie w systemie obronnym kraju RFN spełnia również Policja Pogotowia¹⁰ (BEREITSCHAFTSPOLIZEI). Istnieje ona we wszystkich krajach związkowych i służy do zabezpieczenia funkcjonowania administracji państwowej w okresie pokoju i wojny, a także do wsparcia działań wojsk obrony terytorialnej i oddziałów obrony cywilnej.

Zwierzchnikiem Policji Pogotowia jest inspektor do spraw policji pogotowia w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, który koordynuje działania i określa ogólne zasady jej użycia, a także ustala warunki współdziałania z innymi rodzajami policji.

W każdym kraju związkowym funkcjonuje Dyrekcja Policji Pogotowia, podporządkowana ministrowi spraw wewnętrznych kraju związkowego. Dyrekcjom krajowym podlegają zmotoryzowane bataliony Policji Pogotowia w liczbie od 1 do 6, w zależności od wielkości kraju związkowego. Bataliony liczą po około 730 ludzi i składają się z kompanii dowodzenia, dwóch kompanii operacyjnych oraz kompanii szkolnej. W ich uzbrojeniu są m.in. moździerz, lekka i

¹⁰ Na podstawie „Komunikatu Miesięcznego” MON SWS Inf. 1-31.08.92 nt.: Organizacja i zasady funkcjonowania jednostek typu „Gwardia Narodowa” państw Zachodnich.

ciężka broń maszynowa oraz bojowe wozy opancerzone. Bataliony są skoszarowane i umundurowane na wzór wojskowy.

Przed zjednoczeniem Niemiec Policja Pogotowia liczyła na terenie RFN około 22 500 ludzi.

Do najważniejszych zadań Policji Pogotowia należy:

a) w okresie napięć i sytuacji kryzysowych:

- utrzymanie porządku i bezpieczeństwa w krajach związkowych;
- wsparcie obrony cywilnej w zakresie zaopatrywania, w likwidacji klęsk żywiołowych, udział w kierowaniu ruchem ludności i transportem cywilnym;

b) w okresie wojny:

- utrzymanie bezpieczeństwa i porządku w kraju;
- zapewnienie swobody operacyjnej wojskom Bundeswehry oraz innych państw NATO;
- ochrona ważnych obiektów (urządzeń łączności, węzłów komunikacji drogowej i kolejowej, punktów zaopatrzenia, zakładów przemysłu zbrojeniowego, ośrodków władzy politycznej, punktów mobilizacyjnych itp.);
- wsparcie działań wojsk obrony terytorialnej;
- udział w likwidacji skutków zniszczeń wojennych, katastrof i klęsk żywiołowych wspólnie z oddziałami OC.

5. Rosja

Podobnie jak w Republice Białorusi, Rosja nie posiada typowych wojsk obrony terytorialnej. Zadania obrony terytorialnej w dużej mierze spełniają wojska podległe różnym ministerstwom. Należą do nich między innymi:

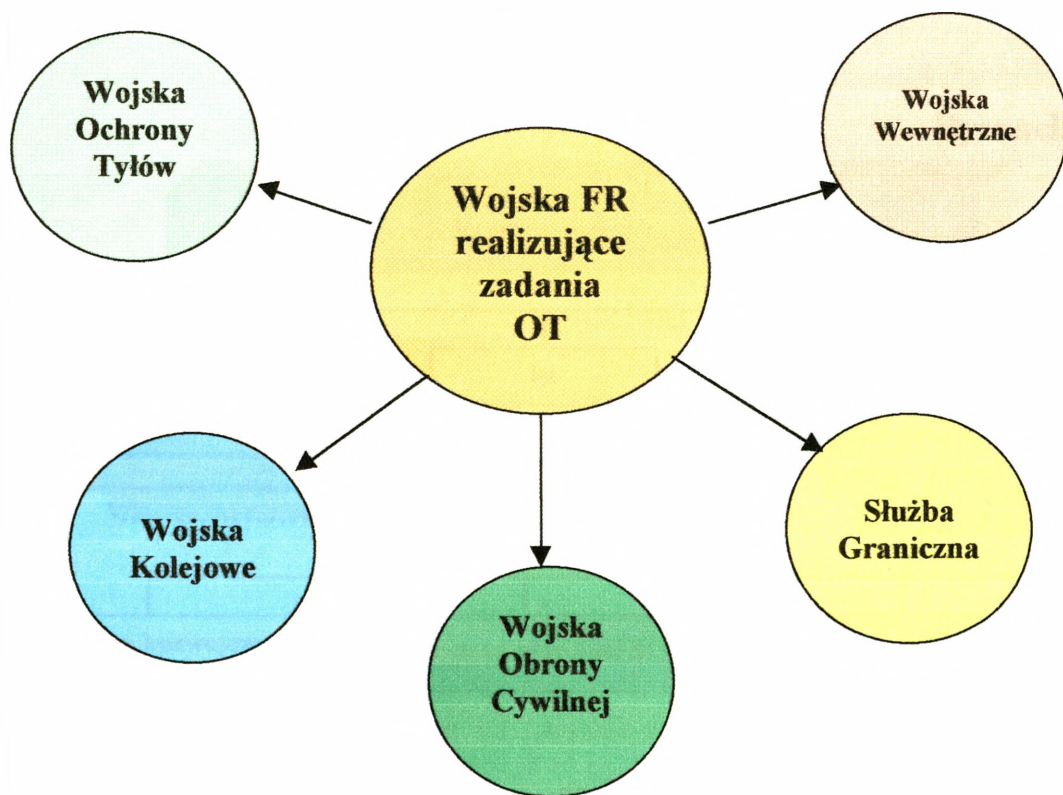
- Ministerstwo Obrony Narodowej;
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych;

- Federalna Służba Graniczna;
- Ministerstwo ds. Obrony Cywilnej.

Do rosyjskich wojsk realizujących zadania obrony terytorialnej możemy zaliczyć /rysunek nr 4/:

- Wojska Ochrony Tyłów;
- Wojska Wewnętrzne;
- Służbę Graniczną;
- Wojska Kolejowe;
- Wojska Obrony Cywilnej.

Rysunek nr 4

Wojska ochrony tyłów SZ FR

W strukturze Moskiewskiego i Leningradzkiego okręgu wojskowego SZ FR występują dywizje ochrony tyłów (DOT)¹¹. Stan DOT według etatu „W”

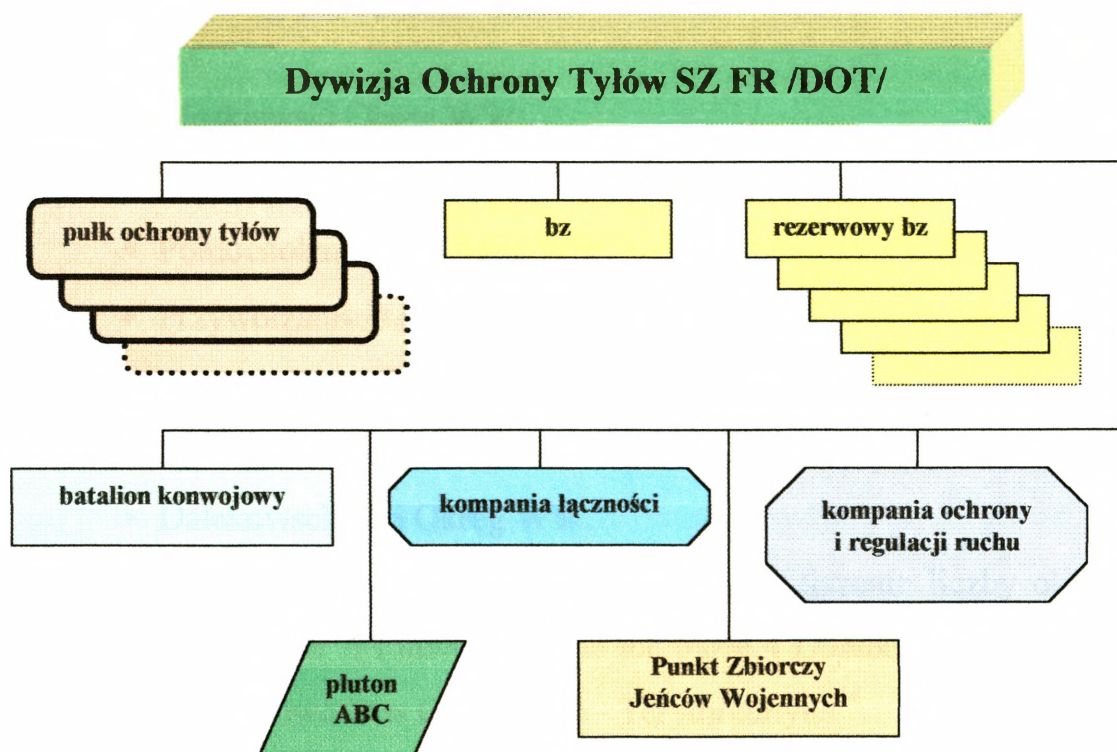
¹¹ W MOW jest 228 – ma DOT, a w LOW jest 229 – ta DOT.

wynosi 7960 żołnierzy, 13 pracowników cywilnych oraz 1048 pojazdów różnych typów.

W skład DOT wchodzi /rysunek nr 5/:

- 3-4 pułki ochrony tyłów /pot/;
- batalion zmechanizowany /bz/;
- 4-5 rezerwowych bz;
- batalion konwojowy;
- kompania łączności;
- kompania inżynieryjno-saperska;
- kompania ochrony i regulacji ruchu;
- pluton ABC;
- Punkt Zbiorczy Jeńców Wojennych.

Rysunek nr 5

Do głównych zadań DOT należy:

- ochrona i obrona ważnych obiektów i dróg zaopatrywania;

- prowadzenie działań przeciwdesantowych i przeciwdywersyjnych;
- przeciwdziałanie wrogim wystąpieniom ludności w strefie tyłów;
- przesiedlanie ludności z terenów przyfrontowych;
- organizacja obozów jenieckich;

W szczególnych przypadkach DOT wzmacniają również ochronę kolumn samochodowych przewożących amunicję specjalną, pociski rakietowe oraz paliwo rakietowe.

Wojska wewnętrzne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Wojska wewnętrzne Federacji Rosyjskiej zorganizowane są w 7 okręgów wojsk wewnętrznych. W ich skład wchodzi około 20 dywizji /w tym 5 operacyjnych/¹², 29 brygad i 65 pułków oraz batalionów.

W aktualnym podziale wojskowo - administracyjnym terytorium Federacji Rosyjskiej na okręgi wojsk wewnętrznych występuje siedem okręgów wojskowych. Są to:

- * Moskiewski Okręg WW;
- * Północno-zachodni Okręg WW;
- * Północnokaukaski Okręg WW;
- * Przywołżański Okręg WW;
- * Uralski Okręg WW;
- * Syberyjski Okręg WW;
- * Dalekowschodni Okręg WW.

W ramach restrukturyzacji SZ planuje się zmniejszenie liczby okręgów wojskowych /aktualnie 7/ i utworzenie na ich bazie 4 Dowództw Obrony Strategicznej¹³ oraz 2 Dowództw Operacyjno - Terytorialnych¹⁴.

¹² Cztery z nich są na Północnym Kaukazie.

¹³ Nie jest to pewne, gdyż utworzone w ostatnim czasie Okręgi Federalne pokrywają się z dotychczasowymi Okręgami Wojskowymi.

¹⁴ Będą to: Północno - Zachodnie DOS na bazie Leningradzkiego OW; Centralne DOS na bazie Moskiewskiego OW; Południowo - Zachodnie DOS na bazie Północnokaukaskiego OW; Dalekowschodnie DOS na bazie Dalekowschodniego OW; Centralne DOT na bazie Przywołżańskiego i Uralskiego OW oraz Syberyjskie DOT na

W skład wojsk wewnętrznych wchodzi:

- * wojska operacyjne /70 000 żołnierzy, pięć dywizji (ODON), trzynaście brygad (OBRON), trzynaście samodzielnych pułków¹⁵;
- * jednostki zmotoryzowane /40 000 żołnierzy/;
- * jednostki lotnicze /transportowe/;
- * jednostki morskie;
- * jednostki ochrony obiektów specjalnych /ok. 60 000 ludzi/;
- * jednostki szkolnictwa wojskowego MSW.

Ministerstwu Spraw Wewnętrznych podlegają również:

- * jednostki OMON, liczące około 10 000 funkcjonariuszy;
- * grupy natychmiastowego reagowania /zorganizowane w większych miastach po około 50 funkcjonariuszy/;
- * jednostki antyterrorystyczne OMON.

Do zasadniczych zadań wojsk wewnętrznych należy:

- ⇒ prowadzenie działań bojowych na terenie Federacji Rosyjskiej z przeciwnikiem wewnętrznym;
- ⇒ ochrona ważnych obiektów państwowych;
- ⇒ udział w likwidacji klęsk żywiołowych;
- ⇒ zwalczanie desantów przeciwnika;
- ⇒ zwalczanie grup dywersyjno – rozpoznawczych;
- ⇒ zabezpieczenie swobody ruchu wojsk operacyjnych.

bazie połączonych Syberyjskiego i Zabajkalskiego OW. Dowódcom DOS i DOT na podległym terenie będą podlegać wszystkie wojska bez względu na przynależność organizacyjną.

¹⁵ Struktura tych jednostek zbliżona jest do struktur występujących w Siłach Zbrojnych.

Federalna Służba Graniczna

W skład Federalnej Służby Granicznej FR /FSG FR/ wchodzi wojska ochrony pogranicza, organy kontroli granicznej, jednostki operacyjne, bezpieczeństwa i logistyczne.

Podział terytorialny obejmuje dziesięć zarządów regionalnych FSG:

- Arktyczny;
- Północno-Zachodni;
- Kaliningradzki;
- Zachodni;
- Północnokaukaski;
- Południowo-Wschodni;
- Zabajkalski;
- Dalekowschodni;
- Oceanu Spokojnego;
- Północno-Wschodni.

Wydzielone siły WOP działają również w Armenii i Tadżykistanie.

Federalna Służba Graniczna liczy około 212 000 żołnierzy i posiada na swoim wyposażeniu:

- 1700 BWO;
- 90 środków artyleryjskich powyżej 100 mm;
- 70 samolotów transportowych;
- 200 śmigłowców wielozadaniowych;
- 240 okrętów patrolowych;
- 650 kutrów patrolowych;
- 50 jednostek pomocniczych.

Najważniejszym elementem FSG FR są jednostki WOP liczące około 14000 żołnierzy i posiadające swój komponent lądowy, powietrzny i morski.

Wojsk Obrony Cywilnej¹⁶ liczą około 23 000 żołnierzy i funkcjonariuszy oraz 16 000 ratowników i pracowników cywilnych. Wchodzą one w skład następujących centrów regionalnych /CR/:

- * Centralne;
- * Północno-Zachodnie;
- * Północnokaukaskie;
- * Przywołżańskie;
- * Uralskie;
- * Zachodnio - Syberyjskie;
- * Wschodnio – Syberyjskie;
- * Zabajkalskie;
- * Dalekowschodnie.

Na obszarze każdego CR dyslokowane są brygady awaryjno-ratownicze i oddziały poszukiwawczo-ratunkowe oraz pułki maszyn inżynieryjnych. W skład CR wchodzi także jednostki lotnictwa transportowego i ratowniczego, wyposażone w śmigłowce oraz samoloty amfibie.

6. Słowacja

Specyficzną formacją słowackich sił lądowych OT jest tzw. *Domobrana*, powstała z połączenia sił obrony terytorialnej (regionalnej) z obroną cywilną. Docelowo ma liczyć sześć brygad (37 kompanii). W sytuacjach kryzysowych jednostki te przeznaczone będą do ochrony i obrony ważnych obiektów i urządzeń, walki z grupami dywersyjno-rozpoznawczymi i desantami przeciwnika w swoich strefach odpowiedzialności. Przewiduje się także, że będą - samodzielnie lub we współdziałaniu z regularnymi siłami lądowymi - bronić granic państwa, osłaniać odkryte skrzydła sił lądowych, zabezpieczać ruchy sił lądowych (ochrona szlaków komunikacyjnych, służba porządkowa i regulacyjna). We

¹⁶ Podległe Ministerstwu ds. Obrony Cywilnej, Sytuacji Nadzwyczajnych i Likwidacji Skutków Klęsk Żywiło-

współpracy z policją mają zapewnić porządek publiczny na terytorium kraju. Będą brać również udział w akcjach ewakuacyjnych osób cywilnych.

Pododdziały *Domobrany* rozmieszczone są równomiernie na całym obszarze kraju.

Domobrana zorganizowana jest w brygady, w skład których wchodzi: pięć kompani piechoty, kompania dowodzenia, kompania zabezpieczenia technicznego, kompania zabezpieczenia materiałowego i pluton medyczny. W każdej z kompani piechoty znajdują się trzy lub cztery plutony piechoty i pluton zabezpieczenia materiałowo-technicznego /szczegółową strukturę brygady "Domobrany" przedstawia załącznik nr 6/.

Na siedziby dowództw poszczególnych brygad planowane są:

- 1 Brygada - Bratysława;
- 2 Brygada - Turecki Wierch;
- 3 Brygada - Żylin (również ośrodek szkolenia);
- 4 Brygada - Martin;
- 5 Brygada - Kezmarok;
- 6 Brygada - Michałowce.

Aktualnie Wojska OT stanowi 6 batalionów OT oraz 32 samodzielne kompanie. Łącznie około 20000 ludzi.

Domobrana skupia w swoich strukturach siły realizujące przedsięwzięcia z zakresu obrony terytorialnej i obrony cywilnej. Do zasadniczych zadań tej formacji zaliczono:

- zapewnianie we współpracy z policją porządku publicznego na terytorium kraju;
- udział w ewakuacji osób cywilnych z zagrożonych rejonów;
- w czasie sytuacji kryzysowych udział w ochronie i obronie ważnych obiektów i urządzeń;

- walka z grupami dywersyjno-rozpoznawczymi i desantami przeciwnika;
- udział w obronie granic państwa;
- osłona odkrytych skrzydeł wojsk operacyjnych;
- zabezpieczanie ruchów wojsk operacyjnych.

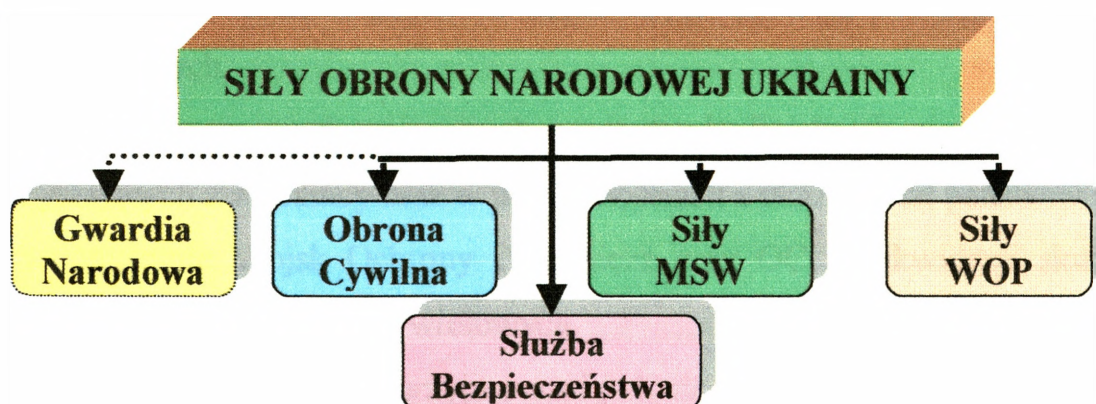
7. Ukraina

Suwerenna Ukraina odziedziczyła w spadku po zmilitaryzowanym ZSRR różnorodne struktury wojskowe podległe różnym ministerstwom. Siły te traktowane są jako **Siły Obrony Narodowej**.

W skład Sił Obrony Narodowej Ukrainy do 2000 roku wchodziły /rysunek nr 6/:

- Gwardia Narodowa;
- Obrona Cywilna;
- Siły MSW;
- Wojska Ochrony Pogranicza;
- Służba Bezpieczeństwa.

Rysunek nr 6

Gwardia Narodowa

Ukraina należała do prekursorów w kwestii formowania oddziałów Gwardii Narodowej wśród państw byłego bloku sowieckiego. Decyzję o utwo-

rzeniu GN podjęto już w sierpniu 1991 roku. Pierwsze jednostki GN zostały zaprzysiężone 5 stycznia 1992 r. i cztery dni później rozpoczęły szkolenie.

Początkowo GN podlegała przewodniczącemu Rady Najwyższej. Jednak dekretem z 7 października 1995 r. prezydent Ukrainy podporządkował sobie tę specyficzną formację. W opinii członków Rady Bezpieczeństwa Narodowego, prezydent jako zwierzchnik sił zbrojnych i osoba konstytucyjnie odpowiedzialna za bezpieczeństwo państwa nie mógł w pełni wykonywać swych obowiązków, nie mając bezpośredniego wpływu na tak ważny element w systemie bezpieczeństwa państwowego, jakim jest bez wątpienia Gwardia Narodowa. Takie rozwiązanie przyczyniało się do budowy silnego systemu władzy prezydenckiej na Ukrainie.

Do podstawowych zadań Gwardii Narodowej należało:

- obrona i utrzymywanie konstytucyjnego porządku prawnego i jedności terytorialnej kraju;
- uczestniczenie w działaniach bojowych związanych z odpieraniem agresji z zewnątrz;
- udzielanie pomocy WOP w przeciwdziałaniu naruszeniom granicy państwowej;
- ochrona zagranicznych placówek dyplomatycznych oraz ważnych obiektów państwowych;
- udział w ceremoniach związanych z wizytami oficjalnych osobistości przybywających z zagranicy oraz w uroczystościach z okazji świąt państwowych;
- wspomaganie Wojsk Ochrony Pogranicza oraz OC w likwidacji skutków awarii, katastrof i klęsk żywiołowych.

Do służby w GN byli przyjmowani jedynie obywatele Ukrainy (mężczyźni i na niektóre stanowiska, kobiety); szeregowcy i podoficerowie w wieku od 18 do 27 lat oraz chorążowie i podoficerowie do 30 lat. Osoby te musiały posiadać wykształcenie średnie i odpowiednie warunki psychofizyczne.

Gwardia Narodowa posiadała własne szkoły wojskowe i ośrodki szkolenia. Szkolenie oficerów i specjalistów dla potrzeb GN jest również prowadzone w uczelniach wojskowych podległych Ministerstwu Obrony oraz za granicą.

W Gwardii Narodowej pełniło służbę około 30 tysięcy żołnierzy. W jej uzbrojeniu, oprócz broni osobistej, znajdowały się jeszcze transportery opancerzone i śmigłowce.

Na czele Gwardii Narodowej stał dowódca ze sztabem głównym. W strukturze organizacyjnej były następujące Dowództwa Regionów Gwardii Narodowej:

- Dowództwo Zachodniego Regionu Gwardii Narodowej z siedzibą we Lwowie;
- Dowództwo Centralnego Regionu Gwardii Narodowej z siedzibą w Kijowie;
- Dowództwo Południowo-Wschodniego Regionu Gwardii Narodowej z siedzibą w Charkowie.

Każdemu Dowództwu Regionu podporządkowane były odpowiednie siły i środki i tak:

- ✓ W składzie Zachodniego Regionu znajdowała się Lwowska Dywizja GN. Dywizja posiadała pułk i cztery bataliony. Jednostki regionu liczyły w sumie ok. 3200 żołnierzy i posiadają 76 transporterów opancerzonych.
- ✓ W Centralnym Regionie znajdowały się jednostki Kijowskiej Dywizji GN, w składzie brygady i dwóch pułków. Siły te liczyły ponad 5400 żołnierzy i posiadały 50 transporterów opancerzonych.
- ✓ W składzie Południowo—Wschodniego Regionu znajdowały się trzy dywizje i jedna brygada GN. Są to: Dywizja Odeska, w składzie pułku i batalionu specjalnego przeznaczenia; Dywizja Doniecka (dwa pułki) i Dywizja Czugaiewska (trzy pułki, w tym pułk specjalnego przeznaczenia i pułk szkolny) oraz Krymska Brygada GN w składzie trzech batalionów i jednego batalionu specjalnego przeznaczenia. Jednostki w tym regionie liczyły ponad 14 tys. żołnierzy i posiadały ok. 350 transporterów opancerzonych.

Strukturę brygady GN Ukrainy przedstawia załącznik nr 7.

Ponadto w bezpośrednim podporządkowaniu dowódcy GN znajdowała się:

- ✓ brygada specjalnego przeznaczenia GN, która ochraniała zagraniczne przedstawicielstwa dyplomatyczne;
- ✓ batalion specjalnego przeznaczenia;
- ✓ brygada śmigłowców.

Batalion specjalny mógł być użyty w razie potrzeby do wsparcia wojsk wewnętrznych MSW. Nie wykluczano, że będzie on współdziałać z oddziałami milicji specjalnego przeznaczenia „Berkut”, w wypadku potrzeby tłumienia ruchów wewnętrznych i działań antyrządowych. „Berkut” określana jest jako spadkobierczyni sowieckich jednostek OMON-u.

Według ostatnich danych, od 2001 roku Gwardia Narodowa Ukrainy została rozwiązana¹⁷, a jej jednostki, stan osobowy i sprzęt zostały przekazane do wojsk wewnętrznych MSW. Dotychczas nie jest znana dokładnie przyczyna takiej decyzji. Najprawdopodobniej chodziło o redukcję kosztów utrzymywania sił zbrojnych.

Jedynie na bazie rozwiązywanego, w ramach likwidacji Gwardii Narodowej, batalionu specjalnego przeznaczenia „Biała pantera”, utworzono 1 pułk specjalnego przeznaczenia i bezpośrednio podporządkowano dowódcy sił lądowych. Pułk ten jest przeznaczony do działań antyterrorystycznych, dywersyjno-rozpoznawczych, a także do ochrony najwyższych przedstawicieli administracji państwowej.

¹⁷ Zgodnie z nowym planem restrukturyzacji SZ Ukrainy do 2006 roku.

Wojska Wewnętrzne

Wojska Wewnętrzne Ukrainy podlegają bezpośrednio swojemu dowódcy, który jest jednocześnie ministrem spraw wewnętrznych. Ich strukturę tworzyło:

- ✓ trzy brygady konwojowe (strażnicze) przeznaczone do pełnienia straży w obozach i do konwojowania jeńców (więźniów);
- ✓ dwa bataliony wojsk wewnętrznych /przewidziane do tłumienia zamieszek wraz z jednostkami gwardii narodowej/;
- ✓ dwie jednostki specjalne przeznaczone do ochrony kompleksów przemysłu obronnego;
- ✓ bataliony specjalne, których zadaniem jest ochrona i obrona różnego rodzaju instalacji oraz obiektów jądrowych.

Zadania jednostek wojsk wewnętrznych w praktyce pokrywały się z zadaniami Gwardii Narodowej.

Po wchłonięciu jednostek Gwardii Narodowej wojska MSW liczą obecnie 47 tysięcy żołnierzy. Ze względu na trudności budżetowe planuje się zmniejszenie stanu osobowego tej formacji o około 50% do 2006 roku i wzrost uzawodowienia z 35% do 85%. Zmianie ma też ulec struktura organizacyjna i system dowodzenia. Organem dowodzenia będzie departament w składzie 8 zarządów. Podlegać mu będzie pięć dowództw terytorialnych (centralne, zachodnie, północne, donieckie i krymskie). Zgodnie z planami rozwiązuje się dywizje i brygady, a na ich miejsce tworzy się pułki bezpośrednio podległe dowództwom terytorialnym.

Wojska Ochrony Pogranicza

Obecnie Wojska Ochrony Pogranicza Ukrainy liczą około 43 tysięcy żołnierzy.

Obrona Cywilna

W skład sił OC Ukrainy wchodzi: Wojska Obrony Cywilnej, formacje specjalistyczne i formacje paramilitarne.

Struktura ogólna wojsk OC obejmuje: Główny Zarząd Wojsk Obrony Cywilnej, wojska reagowania operacyjnego w składzie 4 brygad, 4 pułków, 5 batalionów oraz jednostki zabezpieczenia. Stan etatowy OC wynosi 10218 osób w tym 9550 żołnierzy.

Każdej jednostce reagowania operacyjnego podporządkowano rejon odpowiedzialności obejmujący 2 obwody (województwa).

Stan liczebny oddziałów oraz pododdziałów tych wojsk zależy od potrzeb i specyfiki regionu, w którym stacjonują. Do tej pory sformowano cztery brygady obrony cywilnej (BOC) podporządkowania centralnego. W Drohobyczu, w bliskim sąsiedztwie Polski, stacjonuje BOC, która swoim zasięgiem działania obejmuje osiem obwodów (na 25 znajdujących się na Ukrainie) położonych w zachodniej części kraju. W warunkach pokojowych liczy ona ok. 500 osób, na wypadek wojny będzie rozwinięta do stanu 1000 żołnierzy. W miejscowości Stryj (w obwodzie lwowskim) stacjonuje specjalny oddział do likwidacji skutków awarii rurociągów paliwowych.

Do najważniejszych zadań OC należą:

- likwidacja skutków katastrof ekologicznych, przemysłowych oraz klęsk żywiołowych;
- udzielanie pomocy medycznej w sytuacjach nadzwyczajnych;
- walka z pożarami na dużych obszarach.

Formacje pozamilitarne OC powoływane są na okres wojny w obwodach, powiatach, miastach, rejonach, a także w przedsiębiorstwach, które kontynuują działalność w okresie wojny.

Narodowa Służba Bezpieczeństwa

Służba bezpieczeństwa powstała na mocy ustawy Rady Najwyższej Ukrainy z 25 marca 1992 r. Bezpośredni nadzór i kontrolę nad jej działalnością sprawuje Rada Najwyższa Ukrainy. Podstawowym zadaniem SB jest zapewnienie bezpieczeństwa państwa, jego suwerenności, integralności terytorialnej, ochrona ładu i porządku konstytucyjnego, potencjału gospodarczego, naukowo-technicznego i obronnego oraz ich zabezpieczenie przed penetracją służb specjalnych innych państw, wrogich organizacji i ugrupowań terrorystycznych. Służby specjalne wspierają również wojska ochrony pogranicza Ukrainy w ochronie granicy państwowej.

III. WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ WYBRANYCH PAŃSTW EUROPEJSKICH

1. Austria

Austria¹⁸ posiada jedynie niewielkie wojska operacyjne. Jej zasadnicze siły zbrojne składają się z trzech brygad zmechanizowanych w wojskach lądowych oraz dywizji lotniczej w siłach powietrznych. Natomiast głównym jej potencjałem obronnym jest rozbudowany system obrony terytorialnej.

System obrony terytorialnej Austrii składa się z dziewięciu dowództw wojskowych (OW) oraz ok. 20 baz szkoleniowo-logistycznych. Każda z tych baz rozwija pułki OT (Landwehrstammregiment)¹⁹, względnie bataliony piechoty przeznaczone do działań w systemie milicyjnym.²⁰

Obecnie etat mobilizacyjny określa się na około 110 tys. stanowisk. W 1995 roku ogólną liczbę wyszkolonych rezerwistów oceniano na około 600 tys.. Z tej liczby około 100 tys. rezerwistów stanowiła rezerwa pierwszoliniowa.

Służba wojskowa w Austrii ma charakter milicyjny. Zasadnicza służba wojskowa trwa do 6 miesięcy, następnie każdy z rezerwistów ma obowiązek przesłużenia dodatkowych 60 dni szkolenia w ciągu kolejnych 15 lat.

¹⁸ Na podstawie - Marczak J., Zadania i struktura wojsk obrony terytorialnej w innych państwach, wyd. AON, Warszawa 2000.

¹⁹ Wg Zmiany w armii (Austria), Polska Zbrojna z 20.03.1995 r.

²⁰ Wg Neutralni restrukturyzują siły zbrojne, Wojsko, technika, obronność, Kielce 2.08.1998r.

2. Belgia

Belgia posiada stosunkowo rozbudowany i dobrze zorganizowany system obrony terytorialnej. Został on ukształtowany w 1992 r. – w ramach restrukturyzacji sił zbrojnych²¹.

Dowódca obrony terytorialnej²² podlega bezpośrednio Szefowi Sztabu Generalnego, ale jego ranga jest wyższa niż innych szefów RSZ, gdyż posiada pełną samodzielność (w tym budżetową).

W skład Dowództwa OT wchodzi /rysunek nr 7/²³:

- dowódca OT;
- zastępca dowódcy ds. koordynacji;
- sztab (G-1, G-2, G-3, G-4, G-5, sekcja HNS, sekcja budżetowa);
- piony funkcjonalne: wsparcia ogólnego, infrastruktury; łączności; wojskowej obrony terytorium; pozostałych usług.

Dowództwu OT podlegają następujące jednostki:

- batalion dowodzenia
- 9 x dowództw OT Prowincji;
- 11 x batalionów OT (1 batalion na prowincję, 1 x batalion rezerwy narodowej, 1 x batalion ochrony pałacu i parlamentu);
- 2 x bataliony inżynieryjne;
- grupa kontroli przegrupowania;
- 4-ta kompania żandarmerii;
- batalion likwidacji materiałów wybuchowych;
- jednostka bezpieczeństwa wewnętrznego;
- jednostka ds. wykorzystania psów;

²¹ Sił Zbrojne Belgii oparte są na armii zawodowej..

²² Dowódca Obrony Terytorialnej wchodzi w skład Kolegium Szefów Sztabów podlegające Ministrowi Obrony.

²³ Na podstawie - Marczak J., Zadania i struktura wojsk obrony terytorialnej w innych państwach, wyd. AON, Warszawa 2000.

- ośrodek selekcji i rekrutacji;
- jednostki łączności (2 x błącz, grupa sieci tlf);
- 7 batalionów infrastruktury.

Obrona terytorialna Belgii realizuje kompleks zadań w trzech obszarach odpowiedzialności:

1. wsparcia sił zbrojnych;
2. pomoc dla kraju;
3. zadania operacyjne.

Wsparcie sił zbrojnych realizowane jest na rzecz poszczególnych rodzajów sił zbrojnych w zakresie: infrastruktury, łączności, likwidacji materiałów wybuchowych, kontroli ruchu wojsk, zabezpieczenia inżynieryjnego, ochrony przeciwdywersyjnej, wsparcia logistycznego i ochrony środowiska.

Pomoc krajowi obejmuje działania związane z udzielaniem pomocy w sytuacjach nadzwyczajnych (w czasie klęsk żywiołowych, zakłóceń porządku publicznego) oraz wsparcie innych dziedzin (likwidacja min i niewybuchów, ochrona środowiska, pomoc logistyczna itp.).

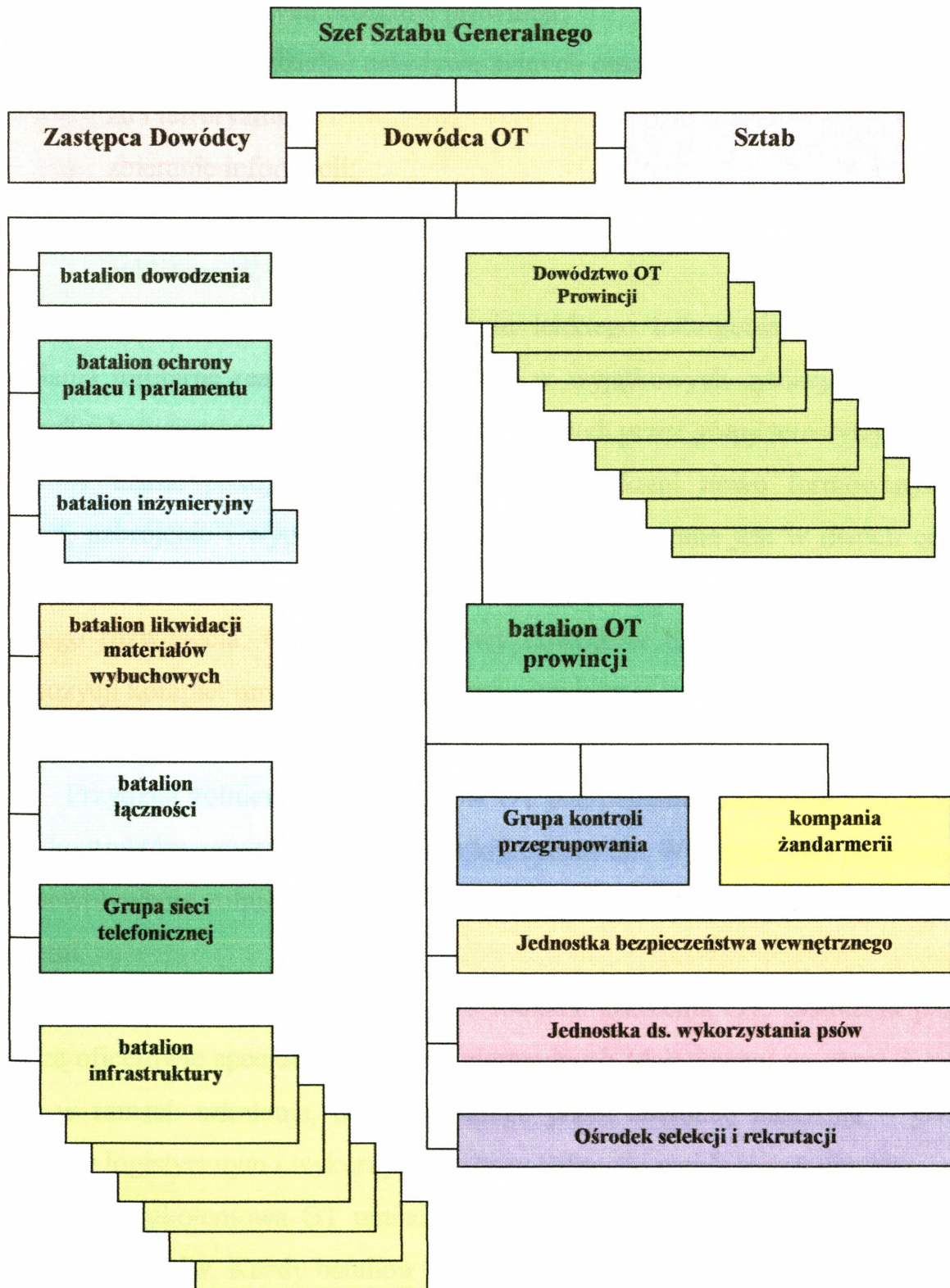
Zadania operacyjne związane są z bezpośrednią obroną militarną terytorium, udzielaniu wsparcia wojskom operacyjnym i sojuszniczym, a także wspieraniu akcji humanitarnych.

Podstawową jednostką obrony terytorialnej jest batalion OT prowincji. W skład batalionu wchodzi 3-5 kompanii lekkiej piechoty, wyposażonych w lekką broń ręczną. Liczebność 11 batalionów OT prowincji (46 kompanii) wynosi około 7200 żołnierzy²⁴.

²⁴ W składzie batalionu OT jest około 650 żołnierzy.

Rysunek nr 7

STRUKTURA OT BELGII

Do podstawowych zadań batalionów OT należy:

- zabezpieczenie swobody przegrupowania wojsk operacyjnych i sojusznicznych;
- ochrona ważnych obiektów prowincji;
- prowadzenie działań antydywersyjnych oraz zwalczanie aktów sabotażu i terroryzmu;
- zbieranie informacji;
- współpraca z policją w zakresie utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Ze względu na posiadanie jedynie lekkiego uzbrojenia, bezpośrednie działania militarne realizowane są jedynie w wyjątkowych sytuacjach, np. w wypadku konieczności odbicia obiektów przejętych przez grupy terrorystyczne.

W czasie pokoju bataliony OT są jednostkami nowo formowanymi. Sprzęt, uzbrojenie i wyposażenie dla nich przechowywane jest w dwóch centralnych magazynach (odległych średnio 50-100 km) od rejonów ich mobilizacyjnego rozwinięcia. Oficerowie rezerwy dowództw batalionów posiadają w dyspozycji komplet umundurowania. Czas rozwinięcia i gotowości do działania jest stosunkowo długi i może wynosić do 3 miesięcy.

Przydział żołnierzy do batalionów OT jest obecnie realizowany na zasadzie kontraktów zawieranych na okres kilkunastu lat. W przyszłości proponuje się powoływanie żołnierzy rezerwy na zasadzie dobrowolności na kontrakt pięcioletni.

Żołnierze rezerwy szkolą się w ośrodkach szkolenia OT. Szkolenia prowadzą oficerowie specjaliści z wojsk operacyjnych (delegowani na okres 3 lat) oraz w ramach szkolenia, organizowanego przez dowódcę batalionu – przy wsparciu logistycznym i wykorzystaniu bazy jednostki wojsk operacyjnych.

Baza szkoleniowa OT umożliwia przeszkolenie w ciągu roku sił około dwóch batalionów. Każdy batalion OT pozostaje w zakresie wsparcia szkolenia na przydziale rozwiniętej konkretnej jednostki operacyjnej.

Żołnierze szkolą się w ciągu 7 dni w roku, powoływani przez dowódcę batalionu OT. Natomiast oficerowie i podoficerowie szkolą się i zdobywają wyższe stopnie oraz kwalifikacje w ramach kursów okresowych, na zasadzie dobrowolności.

Doskonalenie kadry oficerskiej batalionów realizowane jest następująco:

1) profil dowódcy kompanii i jego zastępcy:

a) kapitan

- I etap – ośrodek szkolenia;
- II etap – kurs korespondencyjny (praca zlecona);

b) major

- egzamin praktyczny w polu z zakresu dowodzenia pododdziałem;

2) profil dowódcy (zastępcy) batalionu/podpułkownik:

- powtórzenie powyższych egzaminów w odniesieniu do szczebla batalionu.

Oficerowie mogą szkolić się przez okres do 60 dni w ciągu roku, a podoficerowie do 57 dni.

Organem wiodącym Dowództwa Obrony Terytorialnej w zakresie działań cywilno-wojskowych jest Biuro CIMIC (w sekcji HNS), które utrzymuje współpracę ze Sztabem Generalnym, wojskowymi, organami cywilnymi, a także z dowództwami NATO oraz Komisją Spraw Obronnych Rady Ministrów.

Działania cywilno-wojskowe realizowane przez Biuro CIMIC dotyczą następujących dziedzin:

W czasie pokoju:

- usuwanie skutków klęsk żywiołowych;
- utrzymanie porządku publicznego;
- świadczenia dla władz cywilnych.
- usuwanie niewybuchów;

- prace budowlane;
- wsparcie medyczne;
- ochrona środowiska;
- wykorzystanie infrastruktury wojskowej;
- wykorzystanie wojskowego personelu;
- dostawy towarów i usług.

W czasie wojny:

- wprowadzenie jurysdykcji władz wojskowych;
- kierowanie ruchem wojsk;
- rozwiązywanie problemów uchodźców;
- zaprowadzanie władzy terytorialnej;
- wykonywanie świadczeń dla sojuszników;
- zajmowanie się problematyką jeńców wojennych;
- cywilno-wojskowa wymiana informacji;
- zwalczanie szpiegostwa, sabotażu, dywersji;
- wzajemne wsparcie logistyczne;
- wojskowa kontrola ruchu;
- nadzór nad narodowymi systemami łączności.

3. Dania

Od początku 1949 w Danii funkcjonuje bardzo dobrze zorganizowana Gwardia Krajowa (**Home Guard**), będąca w czasie pokoju organem niezależnym od sił zbrojnych, podporządkowanym bezpośrednio Ministrowi Obrony, a w czasie wojny - Dowódcy Obrony.

Strukturę OT Danii przedstawia załącznik nr 8.

Dowodzenie Gwardią Krajową należy do kompetencji Dyrektoriatu Gwardii Krajowej, w skład którego wchodzi Głównodowodzący Gwardia Krajowa Generał i cywilny Komisarz Gwardii Krajowej. Dyrektoriat wraz z In-

spektorami rodzajów służb, Szefami służb Korpusów, Sztabem Gwardii Krajowej i cywilnymi konsultantami tworzy Dowództwo Gwardii Krajowej.

Podstawowym celem obrony terytorialnej (Gwardii Krajowej) jest – jako składnika obrony militarnej – uczestnictwo w rozwiązywaniu zadań spoczywających na wojskach lądowych, marynarce wojennej i lotnictwie.

Dlatego też od 1953 roku posiada w swoich strukturach trzy komponenty:

- Gwardię Krajową Wojsk Lądowych;
- Gwardię Krajową Marynarki Wojennej;
- Gwardię Krajową Sił Powietrznych.

Obrona terytorialna obejmuje **obronę lokalną i regionalną**. Wojska obrony lokalnej i wojska obrony regionalnej, zarówno w okresie pokoju, jak i wojny podlegają Ministrowi Obrony Narodowej poprzez dowódcę Sił Zbrojnych, dowódców rodzajów sił zbrojnych i dowódcę obrony.

Obrona lokalna liczy około 18.000 żołnierzy. Przeznaczona jest do zwalczania mniejszych desantów powietrznych i morskich, grup dywersyjnych oraz wspierania wojsk operacyjnych w działaniach przeciwdesantowych. Składa się z 21 batalionów piechoty, 7 dywizjonów artylerii, 188 samodzielnych pododdziałów wsparcia i zabezpieczenia.

Obrona regionalna liczy około 50.000 żołnierzy, w tym 8.400 kobiet. Terytorium Danii pod względem obrony terytorialnej jest podzielone na 7 regionów obrony (odpowiednio do stosowanych regionów wojskowych), w skład których wchodzi 37 rejonów obrony.

Dowództwa regionów obrony są odpowiedzialne za funkcjonowanie systemu mobilizacyjnego, przygotowanie i utrzymanie infrastruktury wojskowej oraz współdziałanie z organami administracji państwowej w ramach systemu powszechnej obrony.

Wojska Lądowe Gwardii Krajowej /GK/ zorganizowane są w Regiony GK, pokrywające się z regionami wojskowymi. Regiony podzielone są następnie na Okręgi GK, a te z kolei na Kompanie GK. Członkowie jednostek ląd-

wych Gwardii Krajowej wyposażeni są w broń lekką, posiadają też broń przeciwpancerną i nowoczesny sprzęt łączności.

Stan liczebny lądowych wojsk obrony regionalnej wynosi 38.000 ludzi, a w ich skład wchodzi 554 kompanie obrony regionalnej.

Gwardia Krajowa Marynarki Wojennej zorganizowana jest w Okręgi, podzielone następnie na flotylle. Flotylle rozmieszczone są w portach i wojskowych bazach morskich. Okręty Gwardii Krajowej uzbrojone są w lekką broń maszynową i wyposażone w nowoczesne systemy radiolokacyjne i komunikacyjne. Wojska morskiej obrony regionalnej liczą około 4.000 żołnierzy. Pod względem terytorialnym morską obronę regionalną dzieli się na 2 rejony morskiej obrony. W składzie wojsk morskiej obrony regionalnej znajdują się 39 flotyll.

Gwardia Krajowa Sił Powietrznych posiada w swoich strukturach *Korpusy Obserwacji Naziemnej* podzielone na okręgi, drużyny i sekcje oraz *Korpusy Baz Powietrznych* zorganizowane w drużyny funkcjonujące przy konkretnych bazach lotniczych. Członkowie tych formacji posiadają broń lekką, a także środki łączności i środki wykrywania skażeń. Wojska powietrznej obrony regionalnej liczą około 8.000 żołnierzy. Zadaniem tych korpusów jest obserwowanie i meldowanie o sytuacji w powietrzu oraz dokonywanie pomiarów stopnia skażenia promieniotwórczego. Wojska posiadają 385 posterunków zorganizowanych w 90 kompanii do obserwacji powietrznej. Do ochrony lotnisk, baz i urządzeń naziemnych wykorzystywane są również osoby cywilne zorganizowane w kompanie piechoty z okolicznych mieszkańców.

W czasie pokoju Gwardia Krajowa spełnia dwie ważne funkcje:

- wzmacnia narodową wiarę w potęgę samoobrony;
- uczestniczy w akcjach ratowniczych w przypadku poważnych klęsk lub zniszczeń.

W okresie kryzysu lub wojny, podstawowym zadaniem Gwardii Krajowej staje się natomiast uzupełnianie potrzeb obronnych kraju. W tej sytuacji część

sił każdego z jej trzech rodzajów służb jest przydzielana poszczególnym Dowództwom Operacyjnym (sił lądowych, morskich i powietrznych). Wielkim atutem Gwardii Krajowej jest jej szybkość reakcji, możliwa dzięki przechowywaniu przez personel wyposażenia i broni w miejscu zamieszkania oraz doskonałej znajomości lokalnych warunków w rejonie działań (w pobliżu miejsca zamieszkania).

Do najważniejszych zadań realizowanych przez Gwardię Krajową można zaliczyć:

W wojskach lądowych:

- ochrona ważnych obiektów państwowych i wojskowych;
- osłona mobilizacji wojsk operacyjnych i cywilnej infrastruktury;
- prowadzenie rozpoznania;
- ochrona dróg;
- organizowanie działalności partyzanckiej;
- zabezpieczenie i prowadzenie akcji i działań humanitarnych;
- udzielanie pomocy w wypadkach katastrof, kataklizmów;
- ochrona przed skutkami uderzeń bronią masowego rażenia, rozpoznawanie i wykrywanie skażeń i zakażeń;
- udział w akcjach ratowniczych w czasie pokoju i wojny;
- wykonywanie w ograniczonym zakresie zadań bojowych;

W marynarce wojennej:

- prowadzenie operacji poszukiwawczo-ratowniczych;
- ochrona i zabezpieczenie infrastruktury portowej;
- wspieranie okrętów Marynarki Wojennej w portach;
- udział w kontroli wejścia do portów
- dozorowanie dróg wodnych i cieśnin;
- stawianie pól i zagród minowych na wejściach do portów.

W siłach powietrznych:

- wykrywanie celów niskolecących;
- obserwacja i wykrywanie wybuchów jądrowych;
- wykrywanie desantów i zrzutów;
- udział w lądowej ochronie lotnisk.

Korpusy Służb Gwardii Krajowej przeznaczone są do prowadzenia poboru i szkolenia ochotników, w celu przygotowania ich do realizacji zadań na określonych stanowiskach. Członkowie tych Korpusów pracują w koszarach, bazach wojskowych (lotniczych i morskich) oraz w innych ośrodkach wojskowych.

Możliwość wstąpienia do Gwardii Krajowej mają obywatele Danii po ukończeniu osiemnastego roku życia. Wnioski o wstąpienie do jednostek Gwardii zatwierdzane są przez stowarzyszenia, wyznaczone przez lokalne władze. Po zatwierdzeniu kandydata, otrzymuje on odpowiednie do pełnionej funkcji wyposażenie i uzbrojenie. Przechowuje je w bezpieczny sposób w miejscu zamieszkania, w gotowości do wykorzystania.

W zależności od pełnionej funkcji członkowie Gwardii zobowiązani są do odbywania regularnych ćwiczeń. W ciągu trzech pierwszych lat od wcielenia ćwiczenia podstawowe obejmują 200 godzin. W następnych latach trwają one już tylko po 24 godziny. Prowadzone są zwykle z poborowymi w rejonie ich zamieszkania, ale możliwe jest także organizowanie szkoleń na wyższych szczeblach (regionu lub okręgu). Realizowane są one wówczas w *Połączonej Szkole Gwardii Krajowej* w Nymindegab lub *Szkole Marynarki Wojennej Gwardii Krajowej* w Slipshavn.

4. Estonia

Obrona terytorialna w Estonii realizowana jest na bazie Ligi Obrony Estonii. Liga Obrony rozpoczęła swoją działalność w okresie międzywojennym. Po włączeniu Estonii w skład ZSRR została rozwiązana (27.06.1940). Prace nad reaktywowaniem Ligi Obrony rozpoczęto w 1990 r. jeszcze przed rozpadem byłego ZSRR²⁵, ale w pełni reaktywowana została dopiero dwa lata później na mocy dekretu z 28.04.1992 r., stając się częścią składową Sił Obronnych, jednak przy zachowaniu pewnej autonomii.

Liga Obrony jest paramilitarną, apolityczną organizacją ochotniczą. Statutowym celem jej działalności jest ochrona porządku konstytucyjnego i bezpieczeństwa publicznego, wspieranie administracji państwowej w sytuacjach szczególnych oraz szkolenie wojskowe i patriotyczne wychowywanie młodzieży.

Dowódca Ligi Obrony jest wyznaczony przez rząd. W zakresie zadań obronnych, szkolenia wojskowego, zaopatrzenia w uzbrojenie i sprzęt Liga jest podporządkowana szefowi Sztabu Generalnego. Środki finansowe na jej działalność pochodzą z budżetu Ministerstwa Obrony oraz ze składek społecznych, wypłacanych na specjalne utworzone konto Fundacji Ligi.

Organizacyjnie Liga Obrony dzieli się na dwa piony:

- wojskowy, ze Sztabem Głównym (obejmującym oddziały: Operacyjny, Wywiadu i Kontrwywiadu, Zaopatrzenia, Personalny, Ekonomiczny, Ogólny i Szkolenia), któremu podlega 17 „brygad” rozmieszczonych na terytorium całego kraju i liczących ogółem ok. 13 000 ochotników. „Brygady” stanowią zorganizowaną rezerwę sił zbrojnych i wspólnie z nimi uczestniczą w ćwiczeniach wojskowych;

²⁵ Była ona wtedy organizacją półlegalną.

- cywilny, będący nadbudową polityczno-administracyjną, z Biurem posiadającym Wydział Ogólny, Radę Główną, Komisję Rewizyjną oraz Wydział ds. Organizacji Młodzieżowych i Kobiecych, w ramach którego na terenie całego kraju działają trzy organizacje: „Kobiecego Ligi Obrony”, „Dziewczyny Ojczyzny” oraz „Młode Orły”, skupiające łącznie ok. 2800 członków.

Zgodnie z przyjętymi przez parlament w 1996 roku „Załoženiami polityki obronnej”, Liga Obrony realizuje zadania obrony terytorialnej w zakresie:

- przygotowania ludności do obrony kraju;
- zapewnienia porządku wewnętrznego;
- przygotowań mobilizacyjnych;
- utrzymania i ochrony zapasów wojsk OT;
- wychowania młodzieży;
- likwidacji skutków katastrof i klęsk żywiołowych;
- wspierania i wzmacniania jednostek Straży Granicznej w sytuacjach kryzysowych.

W uzbrojeniu Ligi Obrony znajduje się broń lekka.

5. Finlandia

Najwyższym zwierzchnikiem SZ Finlandii jest prezydent, natomiast bezpośrednio kierownictwo nad siłami zbrojnymi sprawuje minister Obrony Narodowej oraz Sztab Generalny.

Pod względem wojskowym, terytorium Finlandii jest podzielone na trzy okręgi wojskowe: Północny, Zachodni i Wschodni. Okręgi wojskowe z kolei dzielą się na obwody wojskowe. W skład Okręgu Północnego wchodzi dwa obwody wojskowe. Natomiast w skład okręgów Zachodniego i Wschodniego wchodzi po pięć obwodów wojskowych.

Finlandia posiada w wojskach operacyjnych: 10 brygad piechoty zmotoryzowanej, 2 brygady pancerne i brygadę obrony wybrzeża. Na czas wojny uzupełnieniem wojsk operacyjnych są wojska obrony terytorialnej. Dla potrzeb obrony terytorialnej mobilizuje się 14 brygad piechoty OT.²⁶

Po doświadczeniach II wojny światowej, fińska doktryna wojskowa jest oparta przede wszystkim na obronie terytorialnej, dostosowanej do specyficznych warunków tego kraju.

Głównym celem obrony terytorialnej jest utrzymanie ważnych ze strategicznego punktu widzenia obiektów oraz wykorzystanie obszaru kraju do prowadzenia działań na dużej głębokości, w tym początkowo opóźniających, nękających i osłabiających przeciwnika, mających na celu umożliwienie siłom obrony odparcie i pokonanie agresora w miejscu dogodnym dla fińskich sił.²⁷

Zasadnicza służba wojskowa, w zależności od pełnionej funkcji trwa od 8 (240 dni) do 11 (330 dni) miesięcy. Przechodzi ją ponad 80% młodych ludzi.

Ujednolicone dla wszystkich rodzajów wojsk szkolenie podstawowe prowadzone jest przez kadrę zawodową jednego garnizonu. Następnym etapem jest szkolenie żołnierzy związane z ich przyszłymi funkcjami.

Obowiązek służby wojskowej trwa do ukończenia 60 roku życia.

Na okres wojny przewiduje się zmobilizowanie sił zbrojnych ze stanu pokojowego 32 tys. do stanu 700 tys. żołnierzy (przy ludności Finlandii ok. 5 mln).

²⁶ CH.OTT, Fińskie siły zbrojne, WPZ 4/95.

²⁷ S. Sikora, Armia dla wszystkich (Finlandia), Polska Zbrojna z 18.11.1996 r.

6. Francja

Podstawową funkcję obrony terytorialnej Francji spełnia Żandarmeria Narodowa²⁸. Ma ona tradycje pochodzące jeszcze z czasów Napoleona, który utworzył Żandarmerię Terytorialną. Od tego czasu uważa się, że żandarmeria jest najskuteczniejszym instrumentem utrzymania porządku, gdyż doskonale zna teren i zamieszkującą go ludność.²⁹

We współczesnej Francji, Żandarmeria Narodowa jest samodzielnym rodzajem sił zbrojnych, podporządkowanym bezpośrednio ministrowi obrony.

Minister sprawuje nad nią kierownictwo poprzez Dyрекcję Generalną Żandarmerii i Inspekcję Generalną Żandarmerii.

Żandarmeria dzieli się na departamentalną, związaną ściśle z administracyjnym i administracyjno-wojskowym podziałem kraju oraz na żandarmerię ruchomą.

Na szczeblach poszczególnych okręgów i obwodów wojskowych występują dowództwa żandarmerii, którym podlegają zgrupowania żandarmerii departamentalnej i ruchomej. W okresie pokoju żandarmeria w znacznej mierze wykonuje zadania policyjne.

Do zadań **Żandarmerii departamentalnej** w czasie pokoju należą wykonywanie zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ogólnego. Prowadzi ona również sprawy kryminalne oraz kontrolę ruchu drogowego. Posiada również kompetencje policji wojskowej.

W każdym departamencie Francji znajduje się od 3 do 6 kompanii żandarmerii. W ich skład wchodzi:

- grupa dowodzenia:

²⁸ Na podstawie - Marczak J., Zadania i struktura wojsk obrony terytorialnej w innych państwach, wyd. AON, Warszawa 2000.

²⁹ W. Kozicki, Żandarmeria Narodowa, Wojsko i Wychowanie, 7/97, s. 92.

- 6 do 18 brygad żandarmerii (najmniejsza komórka organizacyjna w sile 6-15 ludzi);
- brygada poszukiwań;
- brygada mieszana.

Żandarmeria departamentalna uzbrojona jest w indywidualną broń strzelecką.

Żandarmeria ruchoma jest przeznaczona do utrzymania porządku publicznego oraz wsparcia działań żandarmerii departamentalnej i policji wojskowej. Zorganizowana jest w zgrupowania, grupy i kompanie żandarmerii (w tym kompanie mieszane). W skład żandarmerii ruchomej wchodzi ponadto jedna kompania powietrznodesantowa w sile 135 żandarmów.

Żandarmeria ruchoma wykonuje głównie zadania związane z obroną terytorialną kraju, na całym obszarze Francji.

Kompania żandarmerii ruchomej składa się z czterech plutonów, w tym jednego plutonu samochodów pancernych. W uzbrojeniu kompanii są m.in. 3 moździerze 60 mm i 2 moździerze 81 mm. Kompania mieszana (jedna w grupie kompanijnej) w miejsce samochodów pancernych ma pluton dział 37 mm i ciężkich karabinów maszynowych.

Oprócz zadań policyjnych, żandarmeria narodowa wykonuje przedsięwzięcia związane z:

- ochroną i obroną ważnych obiektów wojskowych, w tym instalacji jądrowych;
- ochroną ważnych obiektów administracyjno-państwowych (ochrona bezpośrednia i kontrwywiadowcza);
- wykonywaniem zadań porządkowych (policyjnych) w siłach zbrojnych.

Stan liczebny żandarmerii w okresie pokoju jest dosyć liczny i wynosi 88200 osób. Stopień uzawodowienia jest też bardzo wysoki i wynosi 88,7%. W czasie wojny stan liczebny żandarmerii może wzrosnąć do ok. 200 000 osób.

W uzbrojeniu żandarmerii znajduje się około 70 gąsienicowych i 28 kołowych pojazdów opancerzonych, 40 śmigłowców, 760 moździerzy, 9500 karabinów maszynowych oraz 250 kutrów i szybkich łodzi patrolowych; posiada również wyposażenie specjalistyczne: własne sieci łączności i systemy informatyczne, zapory drogowe, urządzenia radarowe do pomiaru prędkości pojazdów samochodowych itp.

7. Hiszpania

Hiszpańska Gwardia Cywilna /GC/ wchodzi w skład Sił Bezpieczeństwa Państwa. Stanowi ona zmilitaryzowaną siłę policyjną, rozmieszczoną na terenie całego kraju. Pod względem zabezpieczenia materiałowo-technicznego, rekrutacji i doboru personelu oraz jego wyszkolenia, wyposażenia i uzbrojenia podlega Ministerstwu Obrony, natomiast w zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego – ministrowi spraw wewnętrznych merytorycznym.

W skład organów centralnych GC wchodzi trzy sektory:

- Operacyjna Poddyrekcja Generalna;
- Poddyrekcja Generalna Kadr;
- Poddyrekcja Generalna Wsparcia.

Najistotniejszym z punktu widzenia działań operacyjnych jest Operacyjna Poddyrekcja Generalna. Na jej czele stoi generał dywizji GC, któremu podlegają następujące jednostki i służby:

- Szefostwo Jednostek Specjalnych i Rezerwy;
- Szefostwo Dochodzeniowo Informacyjne;
- Służba Oceny Sytuacji Operacyjnej;
- Centrum Kierowania;
- strefy GC;

- Zgrupowanie Komunikacyjne;
- Dowództwa w enklawach Ceuta i Melilla.

Szefowi Jednostek Specjalnych i Rezerwy podlegają:

- Wiejskie Zgrupowanie Bezpieczeństwa;
- Specjalna Jednostka Interwencyjna;
- Służba Powietrzna;
- Służba Morska;
- Służba Górska;
- Służba Ochrony Środowiska;
- Służba Rozbrajania Materiałów Wybuchowych.

Zadaniami Gwardii Cywilnej jest wykonywanie działań związanych z:

- utrzymaniem porządku publicznego;
- czuwaniem nad przestrzeganiem prawa;
- prowadzeniem działalności kontrwywiadowczej;
- ochroną ludności i jej mienia oraz obiektów gospodarczych;
- kontrolą ruchu drogowego;
- sporządzaniem protokołów o dokonanych przestępstwach;
- inwigilacją i zatrzymywaniem podejrzanych;
- konwojowaniem osób aresztowanych i więźniów;
- udzielaniem pomocy poszkodowanym w wyniku klęsk żywiołowych i wypadków.

W zakresie tych zadań Gwardia podlega Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Kolejną grupę stanowią zadania wynikające z ochrony granic lądowych i morskich, kontroli ruchu na przejściach granicznych oraz zwalczanie przemytu – we współpracy z urzędami celnymi i innymi organami policyjnymi kraju. W tym celu Gwardia Cywilna dysponuje stałymi i ruchomymi posterunkami, rozmieszczonymi w strefach przygranicznych oraz jednostkami specjalnymi w

urzędach celnych portów morskich i lotniczych, podlegającymi funkcjonalnie władzom celnym. Przedstawiciele Gwardii Cywilnej wchodzi również w skład załóg jednostek pływających żeglugi przybrzeżnej, obserwując zakotwiczone w portach barki i wybrzeże. W zakresie realizacji powyższych zadań Gwardia Cywilna podlega Ministerstwu Finansów.

Hiszpańska Gwardia Cywilna liczy około 63 000 funkcjonariuszy. Na jej czele stoi szef Głównego Zarządu Gwardii Cywilnej (osoba cywilna). Podlega mu szef sztabu oraz dowódcy okręgów Gwardii Cywilnej. Nabór do służby jest ochotniczy. Terytorium kraju jest podzielone na sześć okręgów.

Jednostki Gwardii Cywilnej podporządkowane są dowódcom okręgów Gwardii. W skład każdego okręgu wchodzi od dwóch do pięciu pułków piechoty uzbrojonych w lekką broń oraz po jednym ruchomym batalionie. Ponadto szefowi Głównego Zarządu Gwardii Cywilnej jest podporządkowany ruchomy pułk zmotoryzowany (rezerwowy), posiadający uzbrojenie podobne jak w pułku piechoty sił lądowych.

Ogółem w Gwardii Cywilnej są 22 pułki piechoty (w ich składzie jest 59 batalionów), sześć batalionów ruchomych i jeden ruchomy pułk zmotoryzowany.

W razie wojny Gwardia Cywilna automatycznie przechodzi w bezpośrednie podporządkowanie szefa Sztabu Sił Lądowych i wykonuje zadania wynikające z planu obrony terytorialnej kraju.

8. Holandia

Zadania obrony terytorialnej w Holandii realizuje Korpus Rezerwy Narodowej (NATRES). Tworzą go mobilizowane pododdziały piechoty OT, liczące około 4600 żołnierzy. Składają się one prawie wyłącznie z żołnierzy rezerwy. Jedynie w sztabach batalionów część stanowisk obsadzana jest przez żołnierzy zawodowych.

Pododdziały NATRES zorganizowane są w trzy bataliony, podporządkowane poszczególnym wojskowym dowództwom regionalnym /WDR/³⁰. Sztaby tych batalionów stanowią jednocześnie część składową sztabów WDR i realizują przede wszystkim zadania administracyjne. Dlatego też praktycznie najwyższym szczeblem dowodzenia jest szczebel kompanii.

W skład każdego batalionu wchodzi kompanie ochrony, kompanie HNS (Host Nation Support) i kompanie ratownicze. Jednak w każdym z batalionów jest różna ilość poszczególnych kompanii. W 10. batalionie jest dziewięć kompanii ochrony, cztery kompanie HNS oraz dwie kompanie ratownicze. W 20. batalionie jest sześć kompanii ochrony, pięć kompanii HNS oraz dwie kompanie ratownicze. W 30. batalionie jest siedem kompanii ochrony, sześć kompanii HNS oraz dwie kompanie ratownicze.

Personel pododdziałów NATRES rekrutowany jest przez nabór ochotniczy z pośród byłych żołnierzy oraz osób cywilnych. /w tym kobiety/. Powołanie ich do wykonywania zadań w czasie pokoju wymaga ich zgody. Dobrowolnością jest również udział w misjach pokojowych.

Szkolenie podstawowe żołnierzy NATRES odbywa się w ośrodku szkolenia w Amersfoort i trwa dwa tygodnie. Dalsza część szkolenia prowadzona jest po godzinach pracy i w dni wolne w ramach macierzystego plutonu. Raz lub dwa razy do roku jest organizowane kilkudniowe ćwiczenie kompanijne. Liczba

³⁰ 10 batalion z siedzibą w Harderwijk – WDR „Wschód”; 20 batalion w Utrechcie – WDR „Zachód”; 30 batalion w Vught – WDR „Południe”.

godzin szkolenia wynosi od 100 do 300 godzin w zależności od pełnionej funkcji.

Do głównych zadań NATRES należy:

- ochrona i obrona szczególnie ważnych obiektów cywilnych i wojskowych;
- wspieranie przerzutu przez terytorium kraju wojsk sojusznicznych;
- udzielanie pomocy administracji cywilnej w przypadku klęsk żywiołowych;
- utrzymanie porządku publicznego w sytuacjach kryzysowych.

Ze względu na wykonywane zadania, pododdziały NATRES charakteryzują się krótkim czasem osiągania gotowości bojowej. Nabór do pododdziałów jest terytorialny, a umundurowanie, wyposażenie i broń osobistą żołnierze przechowują w domu.

9. Łotwa

W skład systemu obronnego Łotwy wchodzi Narodowe Siły Obronne, Obrona Cywilna oraz jednostki Oporu Pozamilitarnego. Głównymi komponentami Narodowych Sił Obronnych są Siły Obronne (Siły Ochrony Granic, Siły Lądowe, Siły Morskie, Siły Powietrzne i OP) oraz Gwardia Narodowa.

Gwardia Narodowa /Latvijas Republikas Zemessardze/ jest nie skoszarowaną organizacją ochotniczą o charakterze wojskowo-obronnym, skupiającą tylko obywateli łotewskich, którzy ukończyli 18 lat, powoływanych okresowo na ćwiczenia wojskowe (do 10 dni w roku).

Jednostki GN funkcjonują w ramach terytorialnego podziału na 5 okręgów brygad GN, podzielonych z kolei na rejony batalionowe, a te dzielą się na obszary kompanijne.

W łotewskiej Gwardii Narodowej służy około 16 500 żołnierzy i ochotników. W tym jest około 7% personelu etatowego, posiadającego status kadry zawodowej Sił Obronnych.

GN jest zorganizowana w 5 brygad w sile 5-7 batalionów każda. Zazwyczaj batalion składa się z jednej kompanii sztabowej (104 żołnierzy), trzech kompanii strzelców (stan osobowy każdej – 104 żołnierzy) i jednej kompanii zabezpieczenia (128 żołnierzy). W skład każdego batalionu wchodzi siedmioosobowa grupa tzw. Czerwonych Beretów, przeznaczona do realizacji zadań specjalnych. Ogółem batalion liczy 812 żołnierzy.

Sztab Główny Gwardii Narodowej jest usytuowany w Rydze, a sztaby pięciu brygad w Rydze, Vidzmie, Kurzemie, Latgale i Zemgale. Trzon Gwardii Narodowej stanowi 1600 żołnierzy kontraktowych, natomiast pozostali pełnią służbę nieodpłatnie, wykonując określone zadania jedynie w czasie wolnym. Od 1 stycznia 1993 r. służba w Gwardii narodowej jest służbą ochotniczą.

Szkolenie w poszczególnych batalionach realizowane jest według różnych wzorców, gdyż ze względu na stosowany system ochotniczy nie ma centralnej koordynacji tego procesu.

Gwardia Narodowa jest finansowana z budżetu państwa oraz z samodzielnej działalności gospodarczej. Ponadto dysponuje funduszami ze składek i darowizn społeczeństwa.

Do zadań Gwardii Narodowej należy:

- udział w powszechnej obronie państwa;
- ochrona infrastruktury i ważnych obiektów;
- wspieranie policji, straży granicznej i straży pożarnej w sytuacjach kryzysowych (w tym klęsk żywiołowych i ekologicznych);
- usuwanie skutków kataklizmów;
- działania na rzecz wojska w okresie wojny.

Gwardia Narodowa jest wyposażona w broń strzelecką, jak pistolety Makarov i M85P, karabiny AKMS-47 i SKS, karabiny maszynowe MG3 oraz kilka granatników RPG-7. Ponadto w jej uzbrojeniu znajduje się broń pochodząca jeszcze z okresu II wojny światowej. Dwa lata temu Ministerstwo Obrony za-twierdziło wykorzystanie samochodów służbowych, ale większość członków Gwardii Narodowej używa swoich własnych pojazdów, pokrywając koszty ich eksploatacji.

10. Norwegia

Obrona terytorialna Norwegii opiera się na tak zwanej obronie regionalnej. Na czele obrony regionalnej stoi **Generalny Inspektor Obrony Regionalnej**, który podlega bezpośrednio dowódcy Sił Zbrojnych Norwegii. Do realizacji zadań obrony regionalnej powołana została 6 grudnia 1946 roku - Gwardia Krajowa Norwegii. Struktura tych sił jest ściśle powiązana z podziałem terytorialnym państwa. Strukturę organizacyjną Obrony Regionalnej Norwegii przedstawia załącznik nr 9.

Struktura organizacyjna Gwardii Krajowej obejmuje trzy piony: Gwardię Krajową Sił Lądowych, Gwardię Krajową Marynarki Wojennej, Gwardię Krajową Wojsk Artylerii Przeciwlotniczej. Najwyższym dowódcą tych sił jest Inspektor Generalny Gwardii Krajowej.

Gwardia Krajowa Sił Lądowych (*Land Home Guard – LANDHG*) liczy prawie 80 tys. oficerów i żołnierzy. W celu poprawy jakości dowodzenia siłami obszar kraju podzielony został na 18 okręgów (*districts*) obrony regionalnej, posiadających własne dowództwa okręgowe. Okręgi podzielone są następnie na łącznie 90 mniejszych jednostek organizacyjnych, tzw. podokręgów (*sub-districts*), a te z kolei dzielą się na 490 rejonów lądowych. Podstawową jednostką organizacyjną lądowej obrony regionalnej jest kompania (w składzie 2 – 4 plutonów). W całej Norwegii jest około 650 kompanii lądowej obrony regionalnej

Pododdziałom gwardyjskim przydziela się zadania związane z obszarem zamieszkania służących w nim żołnierzy. Zadania te polegać mogą na bezpośredniej obronie terytorium, pełnieniu służby wartowniczej i ochronnej, prowadzeniu rozpoznania i obserwacji. Wyposażenie żołnierzy *LANDHG* stanowią karabiny maszynowe, broń przeciwpancerna, działa bezodrzutowe. W czasie wojny pododdziały Gwardii przechodzą w podporządkowanie jednostek wojsk operacyjnych.

W **Gwardii Krajowej Marynarki Wojennej** (*Naval Home Guard – NHG*) służbę pełni około 5000 oficerów i żołnierzy. Obszar odpowiedzialności *NHG* podzielony został na 10 podokręgów morskich (*naval sub-districts*) i 31 rejonów morskich. Zadania marynarki gwardyjskiej sprowadzają się do rozpoznawania, określania, dozorowania i meldowania o sytuacji wzdłuż wybrzeża. W wyposażeniu żołnierzy tej formacji znajdują się ciężkie karabiny maszynowe. Do realizacji zadań może być także zmobilizowanych ponad 200 okrętów (statków), prawie 80 ścigaczy i około 70 brzegowych stacji dozoru.

Siły Gwardii Krajowej Wojsk Artylerii Przeciwlotniczej (*Air Defence Artillery Home Guard – ADAHG*) liczą około 4000 oficerów i żołnierzy. Tworzone są przez 2 bataliony artylerii przeciwlotniczej i jedną samodzielną baterię artylerii przeciwlotniczej. Do zadań tego komponentu Gwardii Krajowej należy bezpośrednia obrona najważniejszych baz lotniczych przed uderzeniami z powietrza, pełnienie służby ochronnej infrastruktury lotnictwa wojskowej, służba przeciwchemiczna i służba w żandarmerii wojskowej. Najważniejsze wyposażenie *ADAHG* stanowią działka przeciwlotnicze o kalibrze 20 – 40 mm i ciężkie karabiny maszynowe 12,7 mm.

W przypadku zagrożenia lub wojny lądowa obrona regionalna podlega pod lądowy okręg obrony lub Dowództwo Obrony Lądowej, morska obrona regionalna pod okręg morski, natomiast przeciwpowietrzna (przeciwlotnicza) OR podlega pod komendy poszczególnych lotnisk.

Jednostki obrony regionalnej przechodzą coroczne szkolenie, w celu podtrzymania nawyków mobilizacyjnych obsad i utrzymania uzbrojenia w nakazanej sprawności technicznej.

Obrona regionalna posiada siły dyżurne w czasie pokoju, które mogą wspierać społeczeństwo podczas klęsk żywiołowych.

Obrona Regionalna posiada również własne **organa przedstawicielskie**. Poprzez kooperacje w ramach Narodowej Rady, lokalnych Okręgowych Zespołów Doradczych OR, lokalnych Rejonowych Zespołów Doradczych i Miejskich Komitetów OR, przedstawiają one i uzgadniają specyficzne zagadnienia z zakresu obrony regionalnej.

Obrona Regionalna funkcjonuje jednocześnie jako najważniejsze ogniwo łączące ludność cywilną z siłami zbrojnymi.

Narodowa Rada OR jest powoływana przez ministra obrony na okres 4 lat w liczbie 33 członków. **Okręgowy Zespół Doradczy OR** składa się z reprezentantów organizacji cywilnych i przedstawicieli każdej jednostki OR dyslokującej się w ramach danego okręgu.

Okręgowy zespół Doradczy OR składa się z reprezentantów organizacji cywilnych i przedstawicieli każdej jednostki OR dyslokującej w ramach danego okręgu. W normalnych warunkach Okręgowy Zespół Doradczy spotyka się raz w roku podczas przedstawiania rocznego sprawozdania przez dowódcę okręgu OR.

Rejonowy Zespół Doradczy OR reprezentuje wszystkie instytucje OR znajdujące się na obszarze danego rejonu. Składa się z 3 – 10 członków. Zespół podejmuje decyzje we wszystkich ważniejszych sprawach związanych z funkcjonowaniem OR. Każdy rejon posiada własny Zespół Doradczy OR. Zadania zespołu przedstawiane są przez Komitet Wykonawczy składający się z oddelegowanych oficerów i specjalistów. Podlegają mu również sprawy dyscyplinarne, wynikające z podporządkowania rejonu dowódcy rejonu OR.

Miejski Komitet OR jest wybierany spośród mieszkańców danego miasta i stanowi część organizacyjną OR na jego obszarze. Jest organem doradczym dowódcy rejonu OR i składa się z reguły z trzech członków, wśród których dwóch jest wybieranych przez mieszkańców, a jeden jest kierowany przez lokalną policję.

Wojska obrony regionalnej liczą około 80.000 osób, czyli są liczniejsze niż **wojska operacyjne**, które posiadają około 35.000 żołnierzy.

Na uwagę zasługuje szybkość osiągnięcia gotowości bojowej do wykonywania zadań, która wynosi **3 godziny!**

Główne zadania Gwardii Krajowej, będącej równocześnie instytucją militarną i ruchem społecznym, sformułowane zostały przez Szefa Obrony Norwegii następująco:

- zabezpieczenie mobilizacji sił, obrona lokalnego terytorium, zadanie przeciwnikowi maksymalnych strat oraz wspieranie wszelkich operacji rodzajów sił zbrojnych;
- obronę i ochronę ważnych obiektów, zakładów przemysłowych, lotnisk, węzłów łączności, węzłów komunikacyjnych, mostów, składów i magazynów;
- wsparcie działań innych służb we wszystkich fazach konfliktu zbrojnego, szczególnie podczas zwalczania desantów, grup dywersyjno - rozpoznawczych, a ponadto prowadzenia działań partyzanckich na tyłach wroga.
- udział w usuwaniu skutków klęsk żywiołowych i innych groźnych zdarzeń;
- wspieranie w czasie pokoju wszelkich działań wojsk operacyjnych związanych z koncepcją obrony totalnej.

11. Szwajcaria

Siły zbrojne Szwajcarii to masowa terytorialna formacja zbrojna z elementami wojsk regularnych³¹. Armia szwajcarska oparta jest na tradycyjnym systemie milicyjnym. Nie są to wojska stałe i całą armię szwajcarską można uznać za wojska obrony terytorialnej. Regularne są jedynie przeszkolenia sztabów jednostek oraz personelu sił powietrznych.

Stan osobowy sił zbrojnych dzieli się na trzy kategorie:

- wojska wyborowe /Auszug/, w których służą żołnierze w wieku 20-32 lata /w dywizjach/;
- wojska krajowe /Landwehr/, w których służą żołnierze w wieku 33-42 lata /w brygadach granicznych, fortecznych, rejonów umocnionych/;
- pospolite ruszenie /Landsturm/, w których służą żołnierze w wieku powyżej 42 lata /w formacjach pomocniczych i terytorialnych/.

Aktualnie Szwajcaria posiada w siłach zbrojnych cztery korpusy, w skład których wchodzi jednostki obrony terytorialnej

W skład każdego z trzech (I, II, III KA) korpusów armijnych wchodzi dywizja OT, a w składzie korpusu piechoty górskiej (IV) występuje dywizja OT i dwie brygady OT.

W nowej strukturze organizacyjnej SZ Szwajcarii (wprowadzonej od 1995 rok), do realizacji zadań związanych z działaniami w przypadku klęsk żywiołowych przewidziano pułk likwidacji klęsk żywiołowych oraz 8 pułków i 2 bataliony ratownicze. Ogółem stan liczebny tych jednostek wynosi około 24 tysięcy żołnierzy.

Pułki i bataliony ratownicze /mobilizowane/ są przygotowane pod względem wyposażenia i wyszkolone do udziału w akcjach ratowniczych.

Pułki ratownicze są podporządkowane dowódcom dywizji OT, a bataliony dowódcom brygad OT.

Pułk likwidacji skutków katastrof jest jednostką mobilizowaną centralnego podporządkowania i zaliczany jest do tak zwanych jednostek alarmowych mogących osiągnąć gotowość do działań w ciągu 24 godzin. Jednostki pułku rozmieszczone są w pięciu garnizonach w taki sposób, żeby ich obszary odpowiedzialności pokrywały terytorium całej Szwajcarii. Na ich wyposażeniu znajduje się niezbędny ciężki sprzęt inżynierski.

Ponadto w Szwajcarii funkcjonuje Korpus Ochrony Umocnień. Jest to cywilno-wojskowa formacja odpowiedzialna za utrzymanie infrastruktury wojskowej.

Po kolejnym obniżeniu etatów mobilizacyjnych³² w ramach modelu Armia 2000 do 358 000 ludzi, na każdy 1 tys. km² terytorium Szwajcarii będzie przypadało 7 tys. żołnierzy (w Niemczech – 1,8 tys., we Francji – 1,2 tys., w Austrii – 1,4 tys.)³³ Dla orientacji – powierzchnia Szwajcarii wynosi: 41,3 tys.km² (prawie 8-krotnie mniejsza niż Polski), a liczba ludności Szwajcarii: około 7 mln (ponad 5-krotnie niż Polski)³⁴.

Szkolenie żołnierzy służby zasadniczej trwa 15 tygodni (103 dni) i jest prowadzone w tzw. Szkołach Rekruckich. Szkolenie w tych szkołach prowadzone jest zasadniczo przez podoficerów i oficerów milicji (dowódców batalionów, kompanii, plutonów i drużyn) pod nadzorem żołnierzy zawodowych (tzw. Oficerów i podoficerów instruktorów). Przez pierwszą część szkolenia żołnierze zakwaterowani są w obiektach koszarowych szkoły rekruckiej, a w 12 i 13 tygodniu prowadzone jest praktyczne szkolenie w terenie. Duża część szkolenia odbywa się przy użyciu symulatorów. Wykorzystywane są symulatory do karabinu szturmowego wz. 90, granatnika ppanc i ppk Dragon, a każdy z żołnierzy i pojazdy wyposażone są w czujniki sygnalizujące trafnie.

³¹ Według obiegowych opinii, Szwajcaria nie ma armii – Szwajcaria jest armią.

³² W czasie II wojny światowej – 800 tys. Żołnierzy, a w czasie zimnej wojny 600 tys. Żołnierzy.

³³ Reforma armii szwajcarskiej, Polska Zbrojna z 19-21.07.96r.

³⁴ Na podstawie - Marczak J., Zadania i struktura wojsk obrony terytorialnej w innych państwach, wyd. AON, Warszawa 2000.

Ćwiczenie prowadzone są często na terenach należących do cywilnych właścicieli, łącznie ze strzelaniem amunicją ćwiczebną i bojową (z 80 mm moździerza, granatnika ppanc i ppk).

Po odbyciu zasadniczej służby wojskowej wszyscy żołnierze otrzymują broń indywidualną i wyposażenie osobiste, z którym wracają do domu jako rezerwiści. Następnie są oni szkoleni w systemie armii milicyjnej, przy czym obowiązują dwa modele tego szkolenia. W modelu podstawowym co dwa lata uczestniczą w 10 dziewiętnastodniowych szkoleniach doskonalących, a łączny okres służby szeregowych i starszych szeregowych wynosi 293 dni.

Natomiast żołnierze niektórych jednostek (m.in. jednostek lotniczych, łączności, sztabów i batalionów sztabowych KA) odbywają w cyklu rocznie 16 dwunastodniowych szkoleń doskonalących. Łączny okres służby szeregowych i starszych szeregowych w tych jednostkach wynosi 295 dni.

Podoficerowie i oficerowie milicji (rezerwy) są typowani spośród żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową (podoficerowie) lub podoficerów rezerwy (oficerowie) i kierowani do szkół podoficerskich i –oficerskich. Ich łączny okres służby jest uzależniony od stopnia i wynosi np. dla kaprała 460 dni, a dla pułkownika 1300 dni.

Kandydaci na oficerów i podoficerów zawodowych są rekrutowani spośród żołnierzy rezerwy i po odbyciu odpowiedniego szkolenia otrzymują nominację na oficerów – i podoficerów instruktorów.

12. Szwecja

Wojskowym zwierzchnikiem SZ SZWECJI jest Naczelny Dowódca SZ, który odpowiada za działalność sił zbrojnych. Naczelnemu Dowódcy podlegają: Sztab Naczelnego Dowódcy, Połączone Dowództwa Regionalne oraz dowództwa RSZ. Organem konsultacyjnym Naczelnego Dowódcy jest Rada Wojskowa, w skład której wchodzi szef Sztabu i dowódcy RSZ. Natomiast organem wykonawczym jest Sztab, który organizuje współdziałanie i planuje użycie RSZ, ko-

ordynuje przedsięwzięcia w ramach obrony totalnej, a także odpowiada za szkolenie i zaopatrzenie. Strukturę organizacyjną Obrony Terytorialnej Szwecji przedstawia załącznik nr 10.

Pod względem operacyjnym (od lipca 1993 r.) Szwecja podzielona jest na trzy Połączone Dowództwa Regionalne (okręgi):

- „Północny” z siedzibą dowództwa w m. BODEN;
- „Centralny” (środkowy) w m. STRAANGNAAS;
- „Południowy” w m. KRISTIANSTAD.

Ich dowódcy odpowiedzialni są za organizację obrony swojego obszaru. Pod względem operacyjnym podporządkowane są im wszystkie jednostki rodzajów sił zbrojnych, stale i czasowo stacjonujące w obszarze odpowiedzialności.

Szwedzki system obrony przewiduje ponadto (w wypadku wojny) funkcjonowanie dwóch dodatkowych instytucji:

- Naczelnego Dowództwa Wojskowego, z zadaniem współpracy i koordynacji wszystkich wysiłków obronnych, w składzie: Naczelnny Dowódca – przewodniczący, głównodowodzący wojskami lądowymi, siłami powietrznymi i morskimi;
- Wojskowej i Parlamentarnej Grupy Doradczej przy Naczelnym Dowództwie Wojskowym, w składzie: Naczelnny Dowódca – przewodniczący, pięciu parlamentarzystów lub polityków oraz dowódcy RSZ.

W okresie „P” wojska lądowe nie posiadają w pełni rozwiniętych związków taktycznych. Natomiast siły powietrzne i morskie mają strukturę organizacyjną zbliżoną do stanu wojny.

Obrona Terytorialna organizacyjnie wchodzi w skład wojsk lądowych, jednak do obrony wybrzeża morskiego wydziela się stosowne jednostki OT przygotowane do walki z desantami powietrznymi, morskimi i grupami dywersyjno – rozpoznawczymi.

Obrona Terytorialna składa się z Obrony Regionalnej i Gwardii Narodowej.

Wojska obrony regionalnej złożone są ze starszych żołnierzy rezerwy, którzy po odbyciu obowiązkowej służby wojskowej pozostawali w rezerwie wojsk polowych przez 10-12 lat. Po ogłoszeniu mobilizacji tworzą oni pod kierownictwem dowódców rejonów, na bazie istniejących pułków szkolno-mobilizacyjnych, samodzielne bataliony i kompanie obrony regionalnej. Batalion obrony regionalnej posiada w swoim składzie 3 - 4 kompanie piechoty, baterię moździerzy i pododdziały zabezpieczenia i wsparcia. Liczebność wojsk obrony regionalnej wynosi około 110 tys. osób, zgrupowanych w 65 batalionów i 140 kompanii.

Gwardia Narodowa jest zmilitaryzowaną i nieregularną organizacją, zrzeszającą ochotników chcących brać udział w wykonywaniu zadań w składzie wojsk terytorialnych. Jej członkiem może zostać każdy obywatel Szwecji w wieku od 18 do 63 lat. W czasie pokoju wszystkimi siłami Gwardii Narodowej dowodzi jej Dowódca, podlegający Szefowi Głównego Dowództwa w zakresie działalności bieżącej i przygotowania wojsk.

W chwili przejścia szwedzkiego systemu militarnego na struktury wojenne, poszczególne elementy organizacyjne Gwardii przechodzą w podporządkowanie odpowiednich dowódców rejonów obrony.

Biorąc pod uwagę przeznaczenie, siły Gwardii Narodowej dzielą się na ogólne i produkcyjne. Pierwsze z nich przeznaczone są do bezpośredniego wykonywania zadań w składzie wojsk terytorialnych, a drugie – złożone z robotników – przeznaczone są do ochrony zakładów przemysłowych, przeciwdziałania sabotażowi i dywersji, pomocy siłom Obrony Cywilnej w likwidacji szkód spowodowanych przez katastrofy i awarie.

Dla celów Gwardii Narodowej terytorium Szwecji podzielone zostało na 150 rejonów, pokrywających się z rejonami rejonów Obrony Cywilnej. We wszystkich tych rejonach wyodrębniono następnie po 5 - 7 sektorów.

Podstawowym elementem organizacyjnym Gwardii jest kompania, licząca 75 – 200 osób. Funkcjonuje ona w jednym lub kilku sektorach. Kadre dowódczą stanowią etatowi oficerowie sił lądowych (ok. 0,5% wszystkich oficerów służących w siłach zbrojnych), którzy zajmują się przygotowaniem bojowym członków i bieżącymi problemami. Uzupełnieniem kadry są oficerowie rezerwy i oficerowie Gwardii Narodowej szkoleni w specjalnej szkole Gwardii w Norsborgu.

Wyposażenie pododdziałów Gwardii stanowi indywidualna broń strzelecka, moździerz i ręczne granatniki przeciwpancerne. Rozwijanie sił Gwardii może mieć miejsce w razie mobilizacji, na czas ćwiczeń, a także w celu udziału w zwalczaniu skutków katastrof i klęsk żywiołowych. Czas gotowości do działań od momentu otrzymania sygnału wynosi tylko 4 - 6 godzin. Jest to możliwe, ponieważ członkowie Gwardii całe swoje wyposażenie (łącznie z bronią) przechowują w miejscu zamieszkania lub pracy.

Każdy członek Gwardii zobowiązany jest do uczestniczenia w szkoleniu, które obejmuje 20 godzin w roku (50 dla tych, którzy nie odbywali służby wojсковей). Szkolenie odbywa się w dni wolne od pracy.

Ogółem w obronie terytorialnej znajduje się 850 kompanii i 250 plutonów. Umundurowanie, broń osobista i amunicja przechowywane są w domach, a broń zespołowa w magazynach. Stan liczebny przeszkolonych żołnierzy wynosi około 100 tys. osób. Natomiast rezerwa OT szacowana jest obecnie na 250 tys. osób. W związku z planowaną redukcją etatów, do 2002 roku liczba ich zmniejszy się do 165 tysięcy.

Szwecja posiada również Obronę Cywilną, która liczy około 125 tys. osób. W jej skład wchodzi ochotnicy, którzy na wypadek „W” wykorzystywani są głównie do zadań pomocniczych.

W okresie zagrożenia i wojny, plany mobilizacyjnego rozwinięcia przewidują dla wojsk lądowych następujące osiągnięcie gotowości bojowej (stan na 31.12.1994 r.):

- w czasie 4 – 8 godzin – ok. 850 kompanii i 250 plutonów obrony terytorialnej oraz pułków i samodzielnych batalionów szkolno – mobilizacyjnych;
- w czasie 24 godzin – około 50 batalionów i 200 samodzielnych kompanii;
- po 48 godzinach – 50 samodzielnych batalionów wojsk operacyjnych, 100 batalionów i 400 samodzielnych kompanii obrony lokalnej;
- po 72 godzinach – 16 brygad, w tym 6 brygad piechoty typu „77”, 5 brygad typu „NORRLAND”, 3 brygady pancerne, 2 brygady zmechanizowane i ok. 100 samodzielnych batalionów/dywizjonów.

Ogólne zadania wojsk OT są następujące:

- zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk;
- ochrona infrastruktury komunikacyjnej;
- obrona ważnych obiektów państwowych i wojskowych;
- prowadzenie bezpośrednich działań obronnych w swoim rejonie;
- walki z grupami dywersyjno-rozpoznawczymi przeciwnika;
- wykonywanie innych zadań wspomagających działania wojsk polowych.

W przypadku wejścia przeciwnika w głąb kraju, z pododdziałów obrony regionalnej mogą być wydzielane grupy do prowadzenia działań nieregularnych (partyzanckich i rozpoznawczo-dywersyjnych).

IV. WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ WYBRANYCH PAŃSTW POZAEUROPEJSKICH

1. Izrael

Izrael jest jednym z najbardziej zmilitaryzowanych państw świata. Ciągłe zagrożenie ze strony sąsiednich państw arabskich powoduje konieczność utrzymywania na co dzień znacznych sił zbrojnych i szybkiego rozwinięcia ich w przypadku zagrożenia. Dewizą Izraela jest – „polegać wyłącznie na własnych siłach i własnej armii w celu zapewnienia bezpieczeństwa krajowi i obywatelom.”³⁵

Załączki izraelskich sił zbrojnych powstały jeszcze pod koniec panowania tureckiego w Palestynie. Miały one charakter terytorialny. Utworzono wówczas straż (szomerin) przeznaczoną do ochrony kolonii żydowskich przed atakami Beduinów. Organizacja ta w 1907 roku rozwinęła się w organizację ściśle wojskową haszomer (strażnik), a następnie po I – wojnie światowej w rodzaj policji (Haganach). Organizacja ta po powołaniu do życia 28.05.1948 roku izraelskich sił zbrojnych (Tzeva Haganach le – Israel – Zahal) stała się ich trzonem. Utworzono też kobiecą służbę pomocniczą.

Ustawą z dnia 8.09.1950 (uzupełnioną w 1950 i 1952 roku) wprowadzono powszechny obowiązek wojskowy. Armię podzielono na kadrową i jej rezerwę oraz jednostki terytorialne. Praktycznie jednak całość armii zorganizowano na zasadzie terytorialnej.

Powszechna zasadnicza służba wojskowa dla mężczyzn trwa 3 lata, a dla niezamężnych i bezdzietnych kobiet 19 miesięcy³⁶. Po ukończeniu zasadniczej służby wojskowej, rezerwiści są okresowo przeszkalani. Każdy zdolny do służby obywatel zobowiązany jest do odsłużenia w wojsku jednego miesiąca w ro-

³⁵ M. Kuczyński, Szkolenie w warunkach bojowych, Polska Zbrojna z 5.V.1993 r.

³⁶ Kobiety oficerowie służą 25 miesięcy.

ku³⁷. W czasie pokoju stan armii czynnej wynosi ok. 180 tysięcy żołnierzy przy bardzo niskim stopniu uzawodowienia w wojskach lądowych (16 tys. na 104 tys.) i dużym uzawodowieniu w lotnictwie (9 tys. na 28 tys.) oraz w marynarce wojennej (6 tys. na 9 tys.).

Znaczne rezerwy kadrowe armii izraelskiej oraz system mobilizacji oparty na zasadzie terytorialnej, pozwalają temu państwu wystawić w krótkim czasie (48 - 72 godziny) 650 tys. żołnierzy, czyli jedną ósmą ludności (z ok. 5 mln).

Oprócz silnych wojsk operacyjnych Izrael posiada 10 brygad piechoty obrony terytorialnej oraz jednostki „Nahal” złożone z mieszkańców osad granicznych, którzy zapewniają sobie obronę. Siły te przeznaczone są przede wszystkim do prowadzenia działań ochronno - obronnych.

Całość sił zbrojnych w obronie Izraela jest podporządkowana dowódcom czterech okręgów wojskowych, tak na czas pokoju jak i wojny.

2. Stany Zjednoczone AP

Gwardia Narodowa³⁸ (GN) jest siłą obronną Stanów Zjednoczonych na bazie społeczności danego regionu /Stanu/. Spełnia ona – zgodnie z § 10101, rozdz. 10, Kodeksu USA – rolę „rezerwowego elementu sił zbrojnych”. Jej zasadniczym zadaniem federalnym jest „utrzymanie właściwie wyszkolonych i wyposażonych jednostek gotowych do bezzwłocznego, mobilizacyjnego rozwinięcia w przypadku wojny lub wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych na obszarze kraju oraz do innych potrzeb”. Natomiast zadaniem stanowym jest „zapewnienie wyszkolonych i zdyscyplinowanych sił na potrzeby nadzwyczajnych sytuacji w stanie lub innych sytuacji kryzysowych określonych prawem stanowym.

³⁷ Dlatego praktycznie wszyscy Izraelczycy czują się żołnierzami. Ochotniczo temu obowiązкови poddają się również niektórzy Żydzi mieszkający za granicą.

³⁸ Na podstawie „Optymalizacja struktury organizacyjnej, wyposażenia i zasad działania wojsk obrony terytorialnej (problem badawczy)”, wyd. Zarząd Obrony Terytorialnej Szt. Gen., Warszawa 1998.

W składzie GN wyróżnia się jednostki wojsk lądowych oraz sił powietrznych. Jednostki te znajdują się pod kontrolą rządów stanowych lub gubernatora terytorialnego. Natomiast w wypadku wojny lub ogłoszenia stanu wyjątkowego stają się z mocy prawa częścią składową sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych i wchodzi odpowiednio w skład Wojsk Lądowych (US ARMY) oraz Sił Powietrznych (US AIR FORCE).

To podwójne podporządkowanie jest zgodne z Konstytucją Stanów Zjednoczonych i niejako z niej wynika, gdyż obliguje ona każdego obywatela do złożenia przysięgi nakazującej obronę interesów państwa i jego terytorium, a jednocześnie nakazującej wierność swojemu Stanowi.

Stan liczebny Gwardii Narodowej łącznie wynosi ok. 470 tys. gwardzistów, z tego w wojskach lądowych 362 tys. (77 %) i w siłach powietrznych 108 tys. (23 %).

W wojskach lądowych GN posiada na okres „W”:

- osiem (8) dywizji;
- piętnaście (15) samodzielnych brygad wsparcia.

Jednostki te to głównie piechota zmotoryzowana typu lekkiego oraz pododdziały wsparcia wyposażone w uzbrojenie starszej generacji (np. artyleria 105 mm ciągniona).

W siłach powietrznych GN posiada:

- osiemdziesiąt osiem (88) jednostek lotniczych (eskadra lub grupa);
- pięćset siedemdziesiąt osiem (578) jednostek wsparcia zadaniowego (eskadra lub grupa).

Jednostki te na okres „W” tworzą siedem (7) skrzydeł. Głównie są to jednostki lotnictwa transportowego i tankowania powietrznego. Niemniej jednak obok lotnictwa specjalistycznego GN posiada również samoloty bojowe. Są to myśliwce F-16 oraz samoloty A10A, tzw. „tank killer” (niszczyciel czołgów). Brały one udział w prowadzonych operacjach zbrojnych poza granicami kraju, jak np. w operacji „Pustynna Burza”.

Łącznie GN posiada 1192 samoloty. Bazują one na 65 lotniskach cywilnych oraz 25 wojskowych.

Wszystkie jednostki Gwardii Narodowej posiadają średnio 25 % ukompletowania.

Podwójna podległość GN (Prezydentowi USA w czasie wojny i gubernatorom stanowym w czasie pokoju) wymaga również posiadania organów planistyczno-sztabowych zarówno szczebla federalnego jak i stanowego.

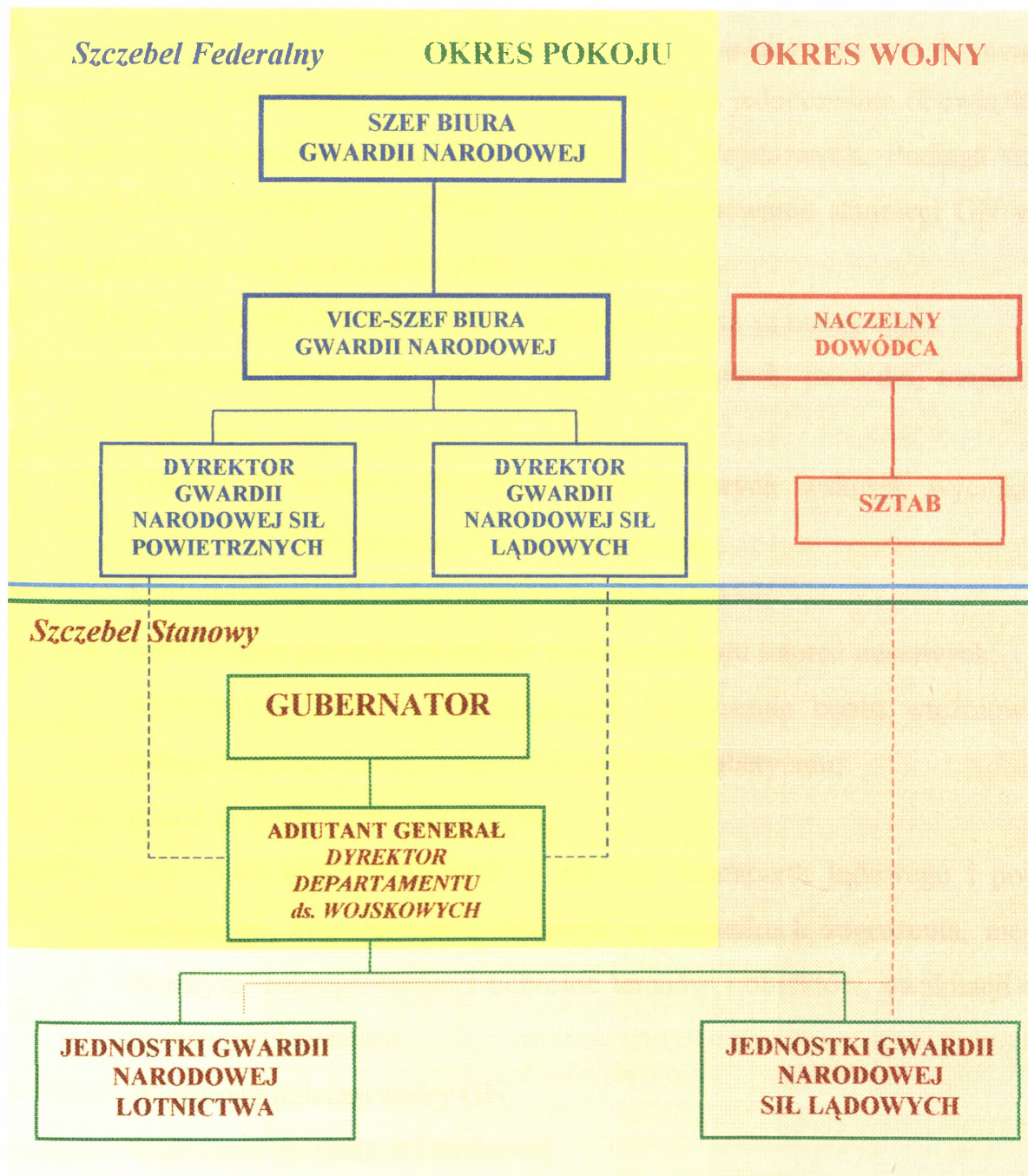
Na szczeblu federalnym organem tym jest Biuro Gwardii Narodowej. Jego szef podlega Sekretarzowi Obrony za pośrednictwem Szefa Kolegium Połączonych Sztabów. Organizację Biura GN przedstawia rysunek nr 8.

Szef Biura GN odpowiada za:

- planowanie użycia i wykorzystania GN w czasie ogłoszenia stanu wyjątkowego w państwie oraz podczas wojny;
- koordynację działań GN w sytuacjach kryzysowych o zasięgu ponadstanowym;
- realizację podjętych przez GN programów, np. „Partnerstwa dla Pokoju” itp.;
- opracowanie budżetu dla GN;
- dystrybucję uzbrojenia, sprzętu wojskowego, środków materiałowych i innych środków trwałych przewidzianych dla GN, a finansowanych z budżetu federalnego.

Biuro posiada jako zasadnicze dwa piony funkcjonalne podległe dyrektorom GN Sił Lądowych oraz GN Sił Powietrznych.

Rysunek nr 8

ORGANIZACJA BIURA GWARDII NARODOWEJ USA³⁹

³⁹ Na podstawie „Optymalizacja struktury organizacyjnej, wyposażenia i zasad działania wojsk obrony terytorialnej (problem badawczy)”, wyd. Zarząd Obrony Terytorialnej Szl. Gen., Warszawa 1998.

Odpowiadają one za przygotowanie podległych im rodzajów sił zbrojnych w GN do udziału w misjach pokojowych, różnego rodzaju operacjach poza granicami kraju, a głównie do funkcjonowania w czasie wojny.

Na czas wojny dyrektorzy ci wraz z podległymi pionami wchodzą w skład dowództw, odpowiednio Wojsk Lądowych i Sił Powietrznych.

Na szczeblu stanowym organem planistyczno – sztabowym jest Kwatera Główna GN. Jej szefem jest Generał Adiutant, pełniący jednocześnie obowiązki statutowe dyrektora Stanowego Departamentu ds. Wojskowych. Podlega on bezpośrednio Gubernatorowi i odpowiada za funkcjonowanie stanowej GN w czasie pokoju oraz za jej przygotowanie na okres wojny.

Zadania Gwardii Narodowej na szczeblu stanowym są następujące:

- udzielanie pomocy w trakcie klęsk żywiołowych, powodzi, trzęsień ziemi itp.;
- zwalczanie skutków wypadków przemysłowych wskutek wycieku materiałów radiologicznych, chemicznych itp.;
- kontrolowanie i likwidowanie zamieszek ludności;
- zapewnienie porządku w trakcie różnego rodzaju imprez masowych;
- wspieranie ośrodków penitencjarnych (zwalczanie buntu więźniów, pomoc w resocjalizacji) oraz zwalczanie analfabetyzmu;
- udział w zwalczaniu narkotyków;
- wspieranie władz cywilnych w zakresie: transportu lądowego i powietrznego, organizowania schronisk w wypadkach zagrożenia, medycznym, zabezpieczeniu i ochronie terenów i obiektów, ewakuacji i utrzymania łączności;
- opieka nad dziećmi kadry GN;
- wspieranie działalności naukowej.

Gwardia Narodowa w swej działalności uczestniczy również w programie Partnerstwa dla Pokoju. W jego ramach opracowano stanowe programy partner-

stwa z siłami zbrojnymi państw Europy Środkowej oraz Europy Wschodniej – byłymi republikami ZSRR. Zgodnie z tym programem partnerskim stanem dla Polski jest stan ILLINOIS⁴⁰.

Gwardia Narodowa tego stanu pod względem organizacyjno – funkcjonalnym nie odbiega od przedstawionych wyżej zasad. W jej skład wchodzi zatem jednostki wojsk lądowych oraz sił powietrznych. Ogólny stan liczebny GN stanu ILLINOIS (GNSIL) wynosi około 14 tysięcy gwardzistów.

Gwardia Narodowa, zgodnie z jej podwójną podległością, jest finansowana z budżetów federalnego i stanowego.

Fundusze z budżetu federalnego przydziela dla GN Kongres Stanów Zjednoczonych. Z niego pokrywane są wszystkie koszty związane ze szkoleniem oraz wyposażeniem GN w uzbrojenie i sprzęt techniczny oraz inne środki materiałowo – rzeczowe czyniące ją pełnowartościowym komponentem Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych.

Ponadto z budżetu federalnego pokrywane są koszty realizowanych misji pokojowych poza granicami kraju, realizacja programów federalnych, udział w operacjach zbrojnych, a także w likwidacji skutków różnych sytuacji kryzysowych o zasięgu ponadstanowym (ogłoszenie stanu wyjątkowego w danym obszarze) lub wykraczających poza możliwości ich finansowania przez Gubernatorów Stanowych. Praktyka wykazuje jednak, że zwrot poniesionych kosztów w tych sytuacjach nie jest pełny i wynosi średnio 90 %.

Fundusze z budżetów stanowych przeznaczone są na zwrot kosztów związanych z użyciem GN przez Gubernatora do likwidacji skutków sytuacji kryzysowych oraz akcji humanitarnych na obszarze stanu, zabezpieczenia porządku publicznego podczas masowych imprez sportowych, wieców (np. w kampanii wyborczej) itp.

⁴⁰ Na podstawie „Optymalizacja struktury organizacyjnej, wyposażenia i zasad działania wojsk obrony terytorialnej (problem badawczy)”, wyd. Zarząd Obrony Terytorialnej Szl. Gen., Warszawa 1998.

Z budżetu stanowego pokrywane są również różne dodatkowe świadczenia mające na celu zachęcenie obywateli stanu do służby w Gwardii Narodowej. Do świadczeń tych należy np. pełne lub częściowe pokrycie kosztów studiowania przez gwardzistów na uczelniach cywilnych, dodatkowe ubezpieczenie na życie itp.

Fundusze z budżetu federalnego przeznaczone dla Gwardii Narodowej wynoszą corocznie od 2 do 3 % budżetu Departamentu Obrony USA (np. w roku 1998 fundusz ten wynosił 5,9 mld \$, co stanowiło 2,4 % budżetu Departamentu Obrony).

V. WNIOSKI KOŃCOWE (Wyniki Badań)

W wyniku dokonanej w pracy diagnozy aktualnego stanu wojsk OT oraz wojsk wykonujących zadania obrony terytorialnej u sąsiadów oraz w kilkunastu państwach europejskich i pozaeuropejskich można dojść do wielu zasadniczych wniosków, dających odpowiedź na założone pytania problemowe.

1. Jakie są przyczyny zróżnicowania poglądów na organizację OT i realizowane przez nią zadania w czasie pokoju i wojny w wybranych państwach?;

Oceniając poglądy w rozpatrywanych państwach na organizację wojsk obrony terytorialnej oraz innych wojsk wykonujących zadania OT należy stwierdzić, że znacznie się one różnią. Odmienna jest przede wszystkim idea ich wykorzystania w czasie pokoju. Natomiast w okresie wojny, mimo pewnych różnic, zadania te w dużej mierze są zbliżone. Z przeprowadzonych analiz wynika, iż na tą odmiennność mają wpływ następujące czynniki:

- koncepcje militarne poszczególnych państw;
- możliwości ekonomiczne;
- przynależność do bloków wojskowych;
- odmiennność struktur militarnych sił zbrojnych;
- doświadczenia i tradycje historyczne.

Występujące różnice wynikają również z faktu, iż struktura organizacyjna wojsk, ich liczebność, rodzaje jednostek specjalistycznych, uzbrojenie i wyposażenie, zadania oraz system dowodzenia, zależą od sytuacji wojskowo politycznej, położenia geograficznego i wewnętrznej struktury kraju.

2. Jakie wojska wybranych państw obcych można zaliczyć do wojsk wykonujących zadania OT?;

Nie we wszystkich państwach występują typowe wojska obrony terytorialnej i jednocześnie tak określane nazwą. Natomiast wszystkie z rozpatrywanych państw posiadają oprócz wojsk operacyjnych, wojska uzupełniające system obrony kraju na wypadek wojny oraz do realizacji zadań w czasie pokoju. Często noszą one nazwy Gwardii Narodowej lub określane nazewnictwem mającym swoje podłoże w tradycji historycznej⁴¹.

Dlatego też podstawowym problemem przy ocenie wojsk nieoperacyjnych było pytanie, jakie wojska możemy zaliczyć do wojsk obrony terytorialnej. Analiza zadań realizowanych przez wojska nieoperacyjne w poszczególnych państwach, pozwala postawić tezę, że wojska te w znacznej mierze mają charakter wojsk obrony terytorialnej, mimo realizowanych niektórych zadań nie mieszczących się w pojęciach obrony terytorialnej⁴².

W niektórych państwach za wojska obrony terytorialnej, ze względu na wykonywane zadania, można uznać więc wojska obrony wewnętrznej, straży granicznej, kolejowo – drogowe, siły obrony cywilnej, itp.. W wielu państwach jako obronę terytorialną traktuje się również zorganizowane, zwarte jednostki milicji /policji/, a także wojska ochrony tyłów /załącznik nr 11/.

Na ogół typowe wojska OT są organizowane na zasadzie terytorialności, a ich struktura i rozmieszczenie dostosowane jest do podziału administracyjnego danego państwa. Jednak w wielu państwach ten wymóg nie jest stosowany, a wojska realizujące zadania OT, są ujmowane w strukturach bezpieczeństwa narodowego. Dotyczy to zwłaszcza niektórych państw byłego ZSRR /np. Rosja,

⁴¹ Mimo różnego nazewnictwa obrony terytorialnej w poszczególnych państwach (Obrona Regionalna - Czechy, Obrona Terytorialna (Gwardia Krajowa) - Dania, Służba Ochrony Kraju - Litwa, Gwardia Narodowa - USA, Domobrana - Słowacja) jej zakres zadań, jest podobny, a czasami wręcz taki sam.

⁴² Takie zadania realizują w niektórych państwach także wojska, które nazywają się wojskami OT.

Ukraina, Białoruś/. W tych krajach za podstawowe wojska realizujące zadania obrony terytorialnej można uznać Wojska Wewnętrzne, które są wspierane przez inne rodzaje wojsk nieoperacyjnych /kolejowo-drogowe, ochrony tyłów, obrony cywilnej, itp./. Do tych wojsk nie jest często również stosowany nabór terytorialny, a wojska te w czasie pokoju można uznać za rozwinięte lub częściowo rozwinięte. Wynika to prawdopodobnie z faktu, że państwa ta nie mając ugruntowanej demokracji, w czasie transformacji i tworzenia swoich państwowości, traktują te wojska jako uzupełnienie sił policyjnych do utrzymywania tzw. porządku publicznego w czasie pokoju oraz do ochrony ważnych obiektów przy znacznym wzroście przestępczości zorganizowanej. Jednocześnie plany utworzenia typowych wojsk OT, ze względów finansowych są odkładane w czasie. Typowym przykładem jest tutaj Ukraina, która chociaż już miała nieźle zorganizowaną Gwardię Narodową, zdecydowała się zrezygnować z tej formacji, a jej siły i środki wraz z realizowanymi przez nią zadaniami przejęły ponownie Wojska Wewnętrzne. Zadania te bowiem się w znacznej mierze dublowały.

Wojska Wewnętrzne państw Europy wschodniej nie są w tym względzie ewenementem. Mają one odpowiedniki również w państwach Europy Zachodniej, które w czasie pokoju wykonują zadania wojskowo - policyjne. Do tych wojsk możemy zaliczyć np.: francuską Żandarmerię Narodową, hiszpańską Gwardię Cywilną oraz włoskich Karabinierów⁴³.

Inaczej natomiast jest w państwach o utrwalonych demokracjach, mających ustabilizowaną sytuację wewnętrzną, o dużych tradycjach w zakresie obrony terytorialnej. Cechą wspólną modeli organizacji wojsk w tych państwach jest personel, który oprócz nielicznych stałych żołnierzy zawodowych, jest mobilizowany wśród lokalnych rezerwistów lub ochotników „milicjantów”.

⁴³ Taki model wojsk wynika prawdopodobnie z faktu, iż państwa te w przeszłości miały niestabilizowaną sytuację wewnętrzną, związaną z silnym ruchem komunistycznym.

Praktycznie większość rozpatrywanych wojsk realizujących zadania OT ma charakter zdecydowanie obronny, związany z administracją terytorialną⁴⁴, który nie opiera się całkowicie na stałej armii i jest wyposażony w lekkie nieofensywne uzbrojenie⁴⁵. W zależności od przyjętej doktryny wojennej i koncepcji bezpieczeństwa państwa, wojska te mogą spełniać rolę wspomagającą siły operacyjne, lub stanowić główny ich trzon. Stąd też wynika różnorodność struktur organizacyjnych, systemów dowodzenia i zadań.

Charakteryzując wojska realizujące zadania obrony terytorialnej poszczególnych państw, można zakwalifikować do czterech podstawowych modeli:

- **model pierwszy** to wielozadaniowe siły terytorialne, które mogą być wykorzystywane do obrony miejscowej lub wzmocnienia wojsk operacyjnych zaangażowanych poza terytorium narodowym (np. Wielka Brytania, Stany Zjednoczone);
- **model drugi** obejmuje wojska terytorialne przeznaczone do zapewnienia swobody operacyjnej^{*)} wojskom operacyjnym własnym i sojuszniczym (np. Czechy, Niemcy, Dania, Holandia) oraz prowadzenia działań bojowych wspólnie z wojskami operacyjnymi na kierunkach pomocniczych;
- **model trzeci** stanowią siły obrony terytorialnej przeznaczone do obrony całego terytorium państwa, traktowane jako podstawowy strategiczny środek obrony (np. Szwecja, Szwajcaria, Izrael);
- **model czwarty** stanowią natomiast zorganizowane i działające już w czasie pokoju w charakterze policyjnym wojska, które w czasie wojny przejmują dodatkowo porównywalne zadania wojsk obrony terytorialnej /Wojska Wewnętrzne państw Europy Wschodniej, Karabinierzy we

⁴⁴ Jednak w wielu wypadkach wojska OT przeznaczone są także do wykonywania zadań poza okręgiem administracyjnym na bazie którego są tworzone, a nawet mogą działać poza terytorium własnego państwa. Np. GN USA.

⁴⁵ Uzbrojenie to niekoniecznie musi być przestarzałe. Z reguły jest to uzbrojenie mogące się przeciwstawić wojskom operacyjnym potencjalnego przeciwnika.

Włoszech, Żandarmeria Narodowa we Francji, Gwardia Cywilna w Hiszpanii, itp./.

3. Jaka jest aktualna struktura organizacyjna wojsk OT w czasie pokoju i wojny?;

W skład obrony terytorialnej organizowanej w oparciu o administracyjny podział kraju wchodzi z reguły dowództwo obrony terytorialnej oraz jednostki wojsk OT. Dowództwa OT organizowane są przeważnie na szczeblach lokalnych /powiat, większe miejscowości, itp./ oraz na szczeblach regionalnych /województwo, stan, departament/. W zależności od szczebla administracyjnego, potencjału ludnościowego i ekonomicznego regionu oraz jego znaczenia w systemie obronnym państwa, organizowane są określone jednostki wojsk obrony terytorialnej. Przeważnie są to pododdziały lub oddziały⁴⁶ lekkobroej piechoty lub zmotoryzowane. Dysponują one również stosunkowo silnymi pododdziałami saperów, artylerii przeciwpancernej, obrony ABC oraz przeciwlotniczej. W przeszłości w wojskach tych były również pododdziały czołgów /RFN/⁴⁷.

Tylko w niektórych państwach występują w obronie terytorialnej występują wyższe struktury organizacyjne wojsk w postaci związków taktycznych OT (USA, Szwajcaria, dawniej GN Ukrainy).

Są też państwa w których oprócz komponentu lądowego wojsk obrony terytorialnej, występuje również komponent morski oraz komponent sił powietrznych /np. Dania, Norwegia/.

⁴⁵) Kierowanie ruchem wojsk, budowę i utrzymywanie przepraw przez przeszkody wodne, usuwanie zniszczeń, ochronę i obronę tyłowej strefy działań bojowych oraz walkę z desantami i siłami specjalnymi przeciwnika.

⁴⁶ Brygady, pułki i bataliony.

⁴⁷ Obecnie, ze względu na ograniczenia układów CFE nie występują.

W przeważającej części system logistyczny wojsk OT oparty jest o zasoby miejscowe, a pododdziały logistyczne tych wojsk są nie tak rozbudowane jak w wojskach operacyjnych.

Mimo, że system dowodzenia wojsk obrony terytorialnej można uznać za wybitnie zdecentralizowany, to z reguły w poszczególnych państwach na szczeblu centralnym dowodzenia siłami zbrojnymi znajduje się zwykle oddzielny organ dowodzenia wojskami OT (Biura, Dowództwa) najczęściej podległy bezpośrednio ministrowi obrony⁴⁸. Wojska OT na wypadek prowadzenia wojny są przeważnie podporządkowywane naczelnemu dowódcy sił zbrojnych, chociaż i w tym przypadku główny ciężar dowodzenia wojskami OT spoczywa na terytorialnych organach dowodzenia szczebla operacyjnego (dowództwa okręgów, obszarów, stanów itp.) i taktycznego (regionalnego i miejscowego).

Terytorialne organy dowodzenia wojsk OT mają silne powiązania z terenowymi organami władzy państwowej i samorządowej. Są również silnie powiązane z innymi strukturami paramilitarnymi /np. WOP/, a także takimi organizacjami układu niemilitarnego jak: służby ratownicze, pozarządowe stowarzyszenia i fundacje o charakterze patriotyczno-obronnym (harcerstwo, paramilitarne stowarzyszenia młodzieżowe, samoobrona mniejszości narodowych, itp).

4. Jaki jest system naboru i szkolenia żołnierzy w wojskach OT?;

Służba w wojskach obrony terytorialnej ma z reguły charakter milicyjny. W zależności od przyjętej w danym państwie koncepcji, oparty jest on na powszechnym lub ochotniczym obowiązku wojskowym. Sprowadza się on z reguły do krótkoterminowego (poniżej roku) szkolenia wojskowego, a następnie służby w rezerwie w bliskiej miejscu zamieszkania rezerwisty jednostce wojsk

⁴⁸ W przypadku Wojsk Wewnętrznych ministrowi Spraw Wewnętrznych.

OT⁴⁹. Wykorzystuje się również do służby w wojskach OT rezerwistów jednostek wojsk operacyjnych, którzy po osiągnięciu odpowiedniego wieku (32-40 lat) mają przydziały mobilizacyjne do jednostek wojsk OT. Limit wieku rezerwistów jest zróżnicowany dla żołnierzy, podoficerów i oficerów kształtując się w przedziale 50-60 lat. Z reguły oficerowie służą kilka lat dłużej.

Żołnierze posiadający przydziały mobilizacyjne do jednostek OT podlegają cyklicznemu szkoleniu. Proces okresowego szkolenia, jego częstotliwość i forma jest znacznie zróżnicowana. Najczęściej jest on organizowany w formie krótkich treningów w dni wolne od pracy lub weekendy raz na miesiąc lub kwartał. Średnio raz do roku odbywają się również kilkudniowe ćwiczenia. Szkolenia w jednostkach OT, w których nie ma kadry zawodowej, prowadzą zwykle oficerowie /podoficerowie/ wydzielani z wojsk operacyjnych. Natomiast zawodowa kadra podoficerska i oficerska wojsk OT posiada zwykle ukończone szkoły wojskowe.

5. Jakie są główne zadania realizowane przez wojska OT?

Analizując dostępne materiały źródłowe, można się doliczyć bardzo wielu zadań realizowanych w wojskach OT poszczególnych państw. Mimo występowania zadań dosyć specyficznych /np. śledcze zadania policyjne we Francji/, to na ogół większość zasadniczych zadań się pokrywa. W zależności od przyjętego kryterium zadania te można podzielić na zadania czasu „P” i „W” lub też na zadania bojowe i niebojowe /załącznik nr 12/.

Do podstawowych zadań niebojowych możemy zaliczyć:

- Utrzymywanie porządku publicznego;
- Przygotowanie operacyjne kraju;
- Ewakuacja ludności;

⁴⁹ Nie dotyczy to Wojsk Wewnętrznych w krajach Europy Wschodniej, gdzie system naboru jest eksterytorialny, ze względu na to, iż siły te często służą jako aparat przymusu w stosunku do lokalnej ludności.

- Wychowanie patriotyczne;
- Problematyka jeńców wojennych;
- Prace budowlane /drogi, mosty, umocnienia, zapory/;
- Kierowanie ruchem wojsk;
- Likwidacja skutków katastrof i klęsk żywiołowych;
- Wsparcie sił OC w akcjach ratowniczych;
- Wykonywanie zabiegów sanitarnych;
- Zabezpieczenie mobilizacji wojsk i formowanie nowych jednostek wojskowych;
- Szkolenie rezerw dla potrzeb sił zbrojnych;
- Zaopatrzenie materiałowo – techniczne jednostek wojskowych.

Do podstawowych zadań bojowych możemy natomiast zaliczyć:

- Prowadzenie działań bojowych z wojskami operacyjnymi przeciwnika;
- Walka z desantami przeciwnika;
- Walka z grupami rozpoznawczo – dywersyjnymi;
- Ochrona i obrona ważnych obiektów;
- Organizowanie działań partyzanckich na tyłach wroga;
- Prowadzenie działań bojowych z przeciwnikiem wewnętrznym;
- Rozminowywanie i usuwanie niewybuchów;
- Prowadzenie walki z przeciwnikiem powietrznym;
- Prowadzenie walki z przeciwnikiem morskim;
- Wspieranie działań wojsk operacyjnych;
- Obrona granicy państwowej z państwem nie będącym stroną konfliktu.

Należy jednak stwierdzić, że oprócz wymienionych zadań wojska OT, jako formacje dyspozycyjne, mogą również wykonywać zadania nieplanowe, wynikające z potrzeb obronnych kraju.

Porównując zadania realizowane w poszczególnych państwach można stwierdzić, iż najczęściej powtarzające się główne zadania wojsk OT to:

- ochronę i obronę ważnych obiektów i rejonów oraz granic,
- prowadzenie walki z wojskami agresora /samodzielnie lub we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi/;
- prowadzenie działań przeciwdesantowych i przeciwdywersyjnych;
- wsparcie i zabezpieczenie działania wojsk operacyjnych;
- prowadzenie w masowej skali działań nieregularnych w sytuacji wtargnięcia agresora i okupacji;
- wsparcia działań obrony cywilnej w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń niemilitarnych – klęsk żywiołowych, katastrof i awarii technologicznych i ekologicznych;
- utrzymanie porządku publicznego;
- zajmowanie się problematyką jeńców wojennych.

Jednocześnie coraz częściej, w związku z pojawieniem się nowych zagrożeń związanych z międzynarodowym terroryzmem, mówi się o zadaniach obrony terytorialnej w tym zakresie.

Oczywiście wymienione zadania nie wyczerpują w pełni wszystkich zadań realizowanych przez wojska OT poszczególnych państw. Analizując jednak zadania zasadnicze można stwierdzić, że zadania dla wojsk OT w niektórych państwach są stawiane niejako na wyrost, ze względu na brak jednostek specjalistycznych do ich wykonywania. Dotyczy to zwłaszcza zadań związanych z likwidacją skutków klęsk żywiołowych lub udziału w akcjach ratowniczych. Natomiast wnioskując z posiadanych struktur organizacyjnych, nie wszystkie wojska OT są w tym względzie dobrze przygotowane do realizacji zadań. Nie posiadają bowiem odpowiednich oddziałów /pododdziałów/ ratowniczych, obrony ABC lub inżynierijno – saperskich z odpowiednim sprzętem. Spośród państw europejskich w pełni do takich działań przygotowane są niewątpliwie wojska Białorusi, Niemiec, Rosji, Ukrainy i Szwajcarii. Pozostałe państwa mają bar-

dziej ograniczone możliwości w zakresie realizacji specjalistycznych zadań, w ramach akcji ratowniczych i likwidacji skutków klęsk żywiołowych.

Analiza struktur organizacyjnych wojsk OT pozwala również stwierdzić, że zadania bojowe dotyczące walki z przeciwnikiem operacyjnym lub desantami przeciwnika są także nieadekwatne do posiadanego uzbrojenia i wyposażenia. W większości państw jest to uzbrojenie lekkie piechoty, niezbyt skuteczne⁵⁰ do zwalczania współczesnych czołgów i samolotów. Może się ono sprawdzać przede wszystkim w państwach, gdzie teren sprzyja obrońcom /Austria, Szwajcaria, Norwegia, Finlandia, itp./. Natomiast w państwach posiadających w większości teren „czołgodostępny”, wojska OT z posiadanym uzbrojeniem będą mogły wykonywać zadania bojowe, związane z bezpośrednią obroną terytorium przed wojskami operacyjnymi przeciwnika jedynie w ograniczonym zakresie.

Do państw gdzie wojska obrony terytorialnej mogą być w pełni wykorzystane do prowadzenia samodzielnych działań bojowych /w tym zaczepnych w skali taktycznej/ w różnych warunkach terenowych możemy zaliczyć wojska Rosji, Stanów Zjednoczonych, Izraela. Wojska te mogą być również wykorzystane do działań poza terytorium kraju.

6. Jakie są perspektywy rozwoju wojsk obrony terytorialnej?

Rozpatrując perspektywy rozwoju wojsk obrony terytorialnej, można stwierdzić, że ich znaczenie w przyszłości będzie znacznie rosło. Dotyczy to zwłaszcza państw europejskich. Wnioski takie można wyciągnąć z trzech zasadniczych powodów:

Po pierwsze – Zmiana sytuacji polityczno – militarnej w Europie i na Świecie, brak zagrożeń konfliktem globalnym, powoduje nieopłacalność utrzymywania stałych potężnych sił operacyjnych. Jednocześnie poszczególne państwa starały się będą utrzymywać określony odstraszający potencjał obronny,

który stosunkowo w krótkim czasie będzie można zmobilizować i użyć do działań obronnych. Dlatego też jest tak obecnie popularny model armii szwajcarskiej.

Po drugie – Zmniejszone i w dużej mierze uzawodowione siły operacyjne nie będą w stanie dostarczyć /jak obecnie/ dostatecznej liczby rezerwistów do powszechnej obrony kraju, w tym do tworzenia nowych jednostek wojsk operacyjnych. Rolę tą będą musiały przejąć wojska obrony terytorialnej.

Po trzecie – Następuje zmiana zagrożeń we współczesnym świecie wraz z rozwojem międzynarodowego terroryzmu. Konieczna więc będzie posiadanie odpowiednich sił do ochrony ludności i obrony żywotnych obiektów infrastruktury państwa /regionu/ przed aktami terroru. Konieczne będzie również posiadanie niezbędnych sił do likwidacji skutków ataków terrorystycznych⁵¹.

Przedstawione powyżej powody przyczynią się niewątpliwie do tego, iż znaczenie wojsk obrony terytorialnej nie tylko nie straci na znaczeniu, ale wręcz urośnie. Jednak z tych samych powodów wojska obrony terytorialnej, ze względu na nowe zadania będą niewątpliwie musiały się zmienić. Będą musiały posiadać w swoich strukturach więcej pododdziałów specjalistycznych do wykonywania nowych zadań i niewątpliwie zmieniony system szkolenia.

Oddzielnym problemem jest uzbrojenie i wyposażenie wojsk OT. Niewątpliwie będzie ono inne, lżejsze i prostsze w obsłudze od posiadanego przez wojska operacyjne. Żeby jednak wojska OT poszczególnych państw były brane pod uwagę przez potencjalnego agresora jako skuteczny środek odstraszania, muszą one posiadać niezbędny potencjał bojowy zdolny przeciwstawić się agresji. Muszą więc posiadać broń, którą skutecznie będą mogły zwalczać podstawowe środki bojowe /czołgi, samoloty, itp./ przeciwnika.

⁵⁰ Często jest to uzbrojenie starej generacji, wycofane z wojsk operacyjnych.

⁵¹ Ataki na World Trade Centre były ogromną tragedią. Trudno sobie jednak wyobrazić jakie szkody mogły wyniknąć gdyby te samoloty uderzyły w elektrownie jądrowe, zapory wodne, itp.

BIBLIOGRAFIA

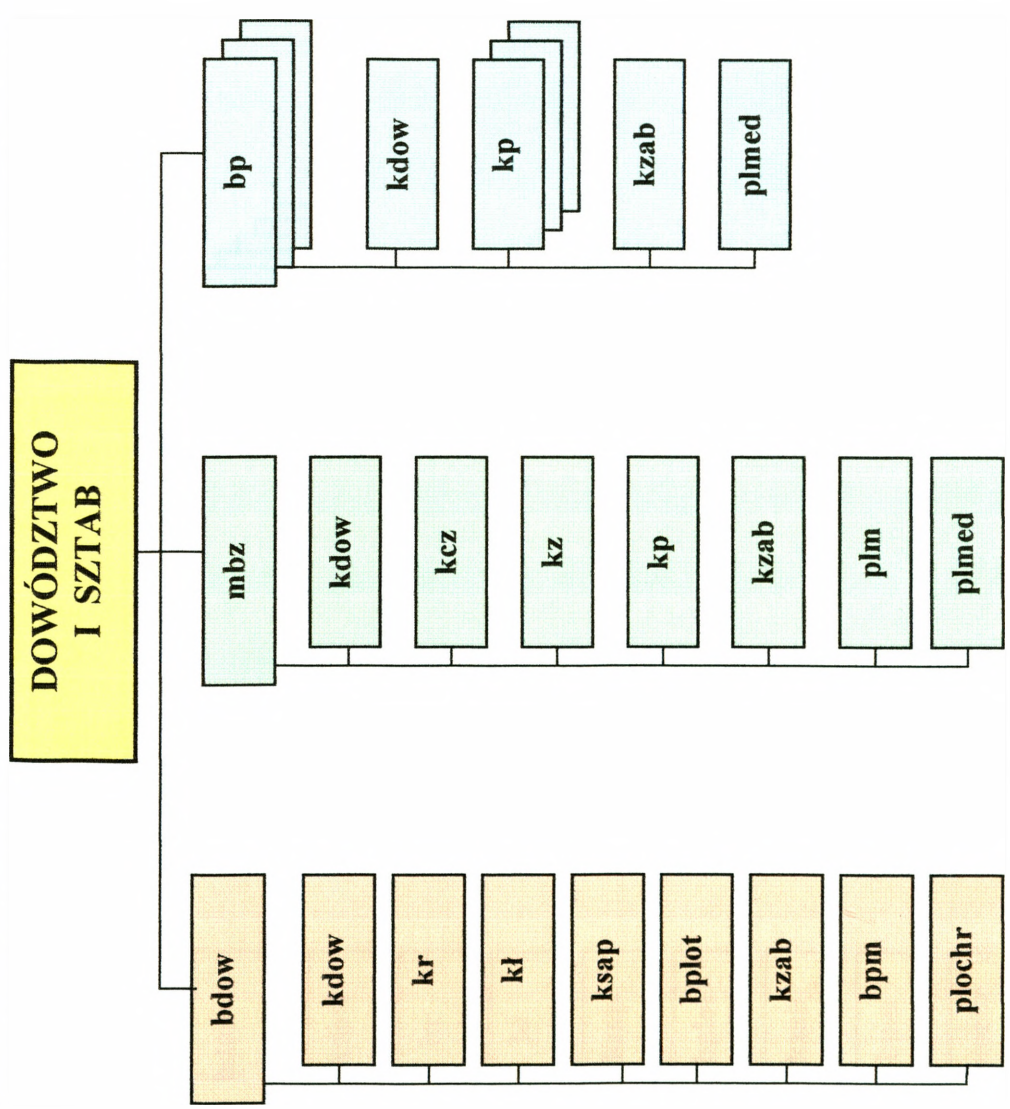
1. Beaufre A., Wstęp do strategii. Odstraszanie i strategia, Warszawa 1968.
2. CH.OTT, Fińskie siły zbrojne, WPZ 4/95.
3. Ciborowski L., Kierunki transformacji siły militarnej w otoczeniu Rzeczypospolitej Polskiej, wyd. AON, Warszawa 1999.
4. Ciborowski L., Wschodni sąsiedzi Polski - Diagnoza i prognoza potencjałów militarnych, wyd. AON, Warszawa 1998.
5. FY 2000. Legislative Priorities of the National Guard.
6. Gąsiorek K., Wojska obrony terytorialnej na świecie, Zeszyty Naukowe AON nr 2(19)/1995.
7. Górski K., Polityka bezpieczeństwa i siły zbrojne Białorusi - studia i materiały nr 35, wyd. Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa 1996.
8. Hornak P., Siły OT armii Republiki Czeskiej, maszynopis AON 2000.
9. Informator o siłach zbrojnych państw sąsiadujących z Polską, wyd. Szt. Gen. WP, Warszawa 1994.
10. Kjaer K.E., Duńska Obrona Terytorialna, maszynopis AON 1997.
11. Komunikat Miesięczny MON SWS Inf. 1-31,08.92 nt: Organizacja i zasady funkcjonowania jednostek typu „Gwardia Narodowa” państw zachodnich.
12. Kozicki W., Żandarmeria Narodowa, Wojsko i Wychowanie, 7/97.
13. Malak K., Polityka bezpieczeństwa i siły zbrojne Rosji - studia i materiały nr 39, wyd. Biuro Prasy i Informacji MON, Warszawa 1996.
14. Marczak J., Zadania i struktura wojsk obrony terytorialnej w innych państwach, wyd. AON, Warszawa 2000.
15. Materiały Głównego Zarządu Rozpoznania i WRE Szt. Gen. za lata 1998 - 2001.
16. Materiały Oddziału Rozpoznania i WRE DWLiOP - lata 1998 - 2001.
17. Materiały Zarządu Rozpoznania i WRE DWLąd. - lata 1999 - 2001.

18. Materiały Zarządu Studiów i Analiz WSI - lata 1998 - 2001.
19. Neutralni restrukturyzują siły zbrojne. Wojsko, technika, obronność, Kielce 2.08.1998.
20. Nowy leksykon PWN, wyd. PWN, Warszawa 1998.
21. Optymalizacja struktury organizacyjnej, wyposażenia i zasad działania wojsk obrony terytorialnej (problem badawczy), wyd. Zarząd Obrony Terytorialnej Szt. Gen., Warszawa 1998.
22. Polityka Wschodnia 2/97, wyd. Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1997.
23. Raport RAND CORPORATION Horsta Menderhausena „Rozważania na temat obrony terytorialnej” [w:] Przegląd OTK nr 3/81.
24. Reforma armii szwajcarskiej, Polska Zbrojna z 19-21.07.96.
25. Rosyjska broń jądrowa (doktryna, struktury, uzbrojenie), wyd. Ośrodek Studiów Wschodnich, Zeszyt nr 27/97, Warszawa 1997.
26. Sikora S., Armia dla wszystkich (Finlandia), Polska Zbrojna z 18.11.1996.
27. Sprawozdanie delegacji Zarządu OT SG WP z pobytu w Dowództwie Gwardii Narodowej Stanów Zjednoczonych 30.06.1998.
28. Stein G.J., Wojska OT europejskich państw NATO, WPZ 3/90.
29. Sverken J.S., Andersen P., The important Link Between The Danish Armed Forces And The Population, The Danish Home Guard NATO's Sixteen Nations 1997 nr 4.
30. Telegazeta TV POLONIA.
31. The Military Balance 1999 - 2000, wyd. International Institute for Strategic Studies, London 1999.
32. Wizke K.P., Niemiecka obrona terytorialna u schyłku XX wieku, wykład przedstawiony na seminarium w AON w listopadzie 1997 roku.
33. Wojskowy Przegląd Zagraniczny - lata 1998 - 2000.
34. Zieliński J., Siły zbrojne sąsiadów Polski, wyd. BELLONA, Warszawa 1993.
35. Zmiany w armii (Austria), Polska Zbrojna z 20.03.1995 r.

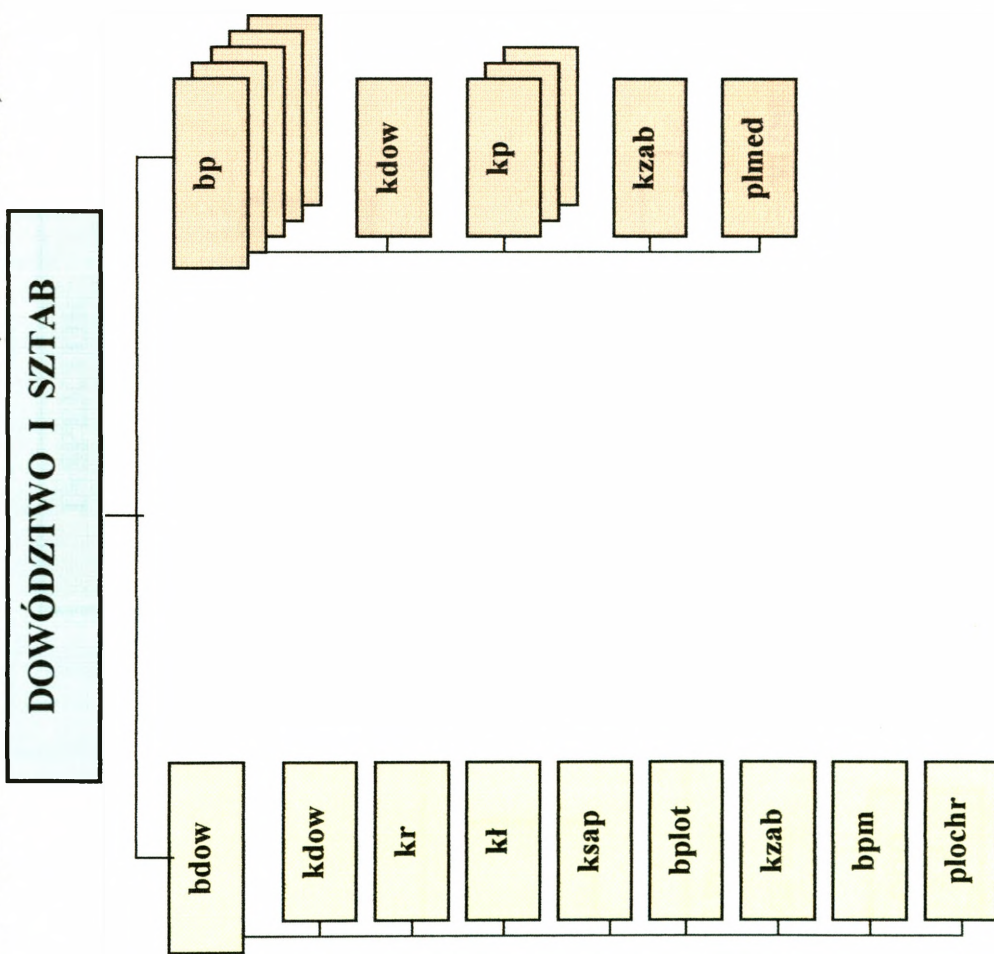
ZAŁĄCZNIKI

1. Załącznik nr 1 *BRYGADA OBRONY REGIONALNEJ (na bazie BZ) REPUBLIKI CZESKIEJ*
2. Załącznik nr 2 *BRYGADA OBRONY REGIONALNEJ (na bazie WSzW) REPUBLIKI CZESKIEJ*
3. Załącznik nr 3 *STRUKTURA WOJSK TERYTORIALNYCH NIEMIEC*
4. Załącznik nr 4 *BRYGADA ZMOTORYZOWANA OBRONY TERYTORIALNEJ NIEMIEC*
5. Załącznik nr 5 *BRYGADA ZMECHANIZOWANA OT NIEMIEC*
6. Załącznik nr 6 *BRYGADA DOMOBRANY REPUBLIKI SŁOWACKIEJ*
7. Załącznik nr 7 *BRYGADA GWARDII NARODOWEJ UKRAINY*
8. Załącznik nr 8 *STRUKTURA ORGANIZACYJNA OBRONY TERYTORIALNEJ DANII*
9. Załącznik nr 9 *STRUKTURA ORGANIZACYJNA OBRONY REGIONALNEJ NORWEGII*
10. Załącznik nr 10 *STRUKTURA ORGANIZACYJNA OBRONY TERYTORIALNEJ SZWECJI*
11. Załącznik nr 11 *WOJSKA WYBRANYCH PAŃSTW REALIZUJĄCE ZADANIA OBRONY TERYTORIALNEJ*
12. Załącznik nr 12 *PODSTAWOWE ZADANIA REALIZOWANE PRZEZ WOJSKA WYKONUJĄCE ZADANIA OBRONY TERYTORIALNEJ*

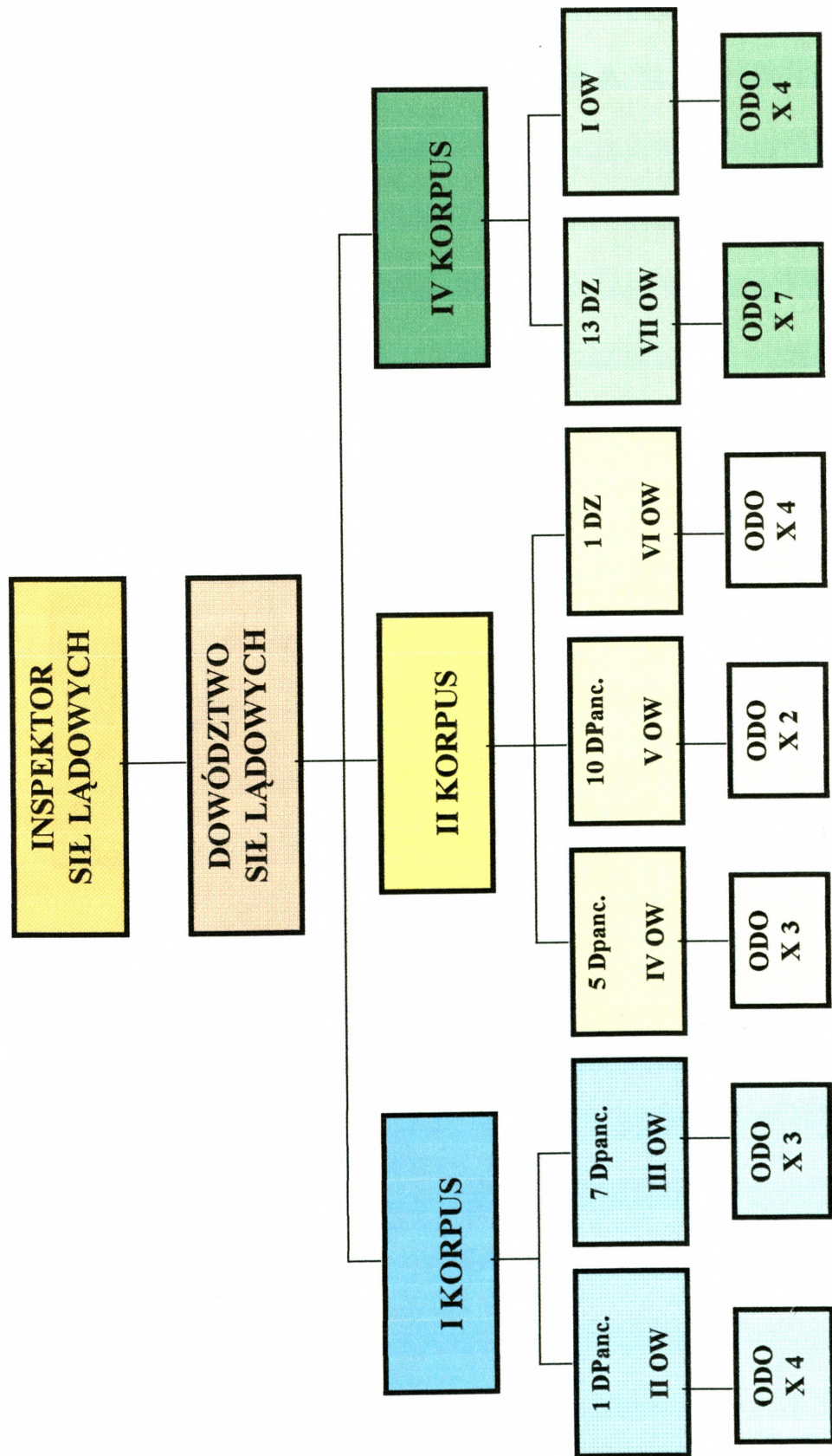
BRYGADA OBRONY REGIONALNEJ (na bazie BZ) REPUBLIKI CZEŚKIEJ

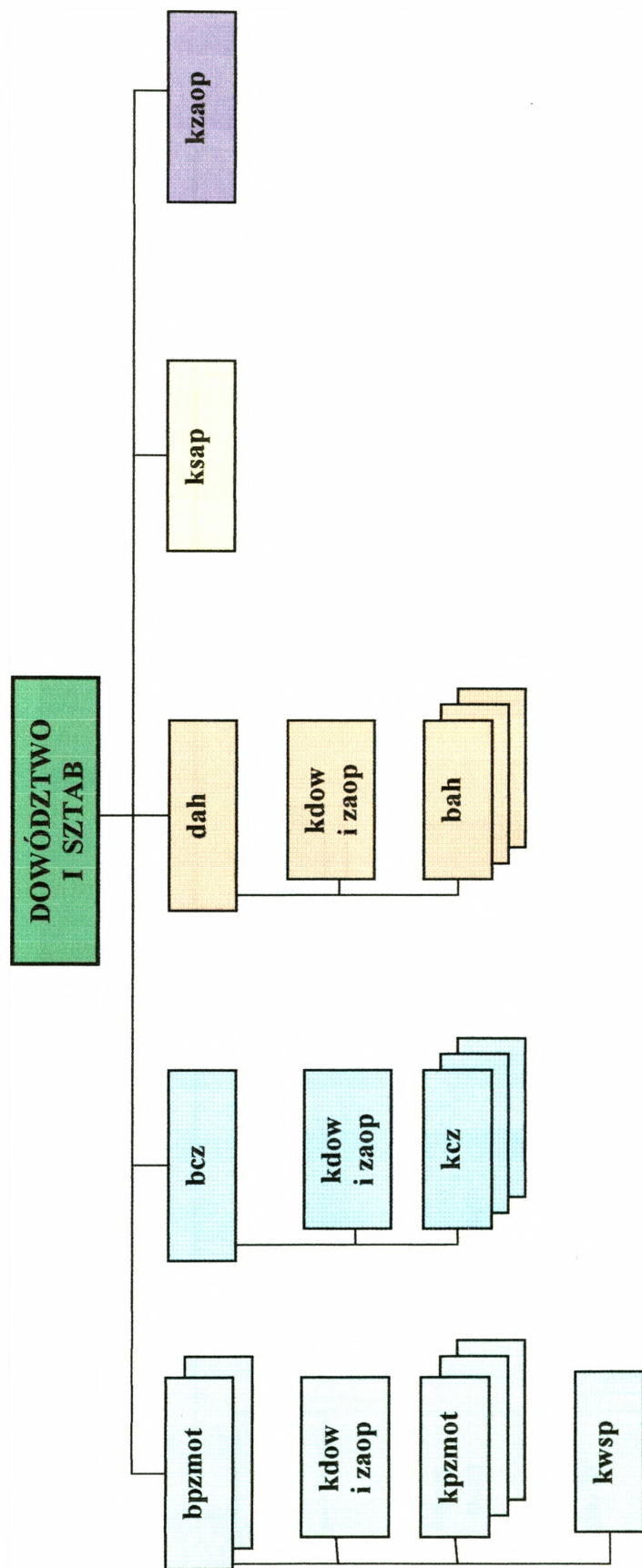
BRYGADA OBRONY REGIONALNEJ (na bazie WSzW) REPUBLIKI CZEŚKIEJ

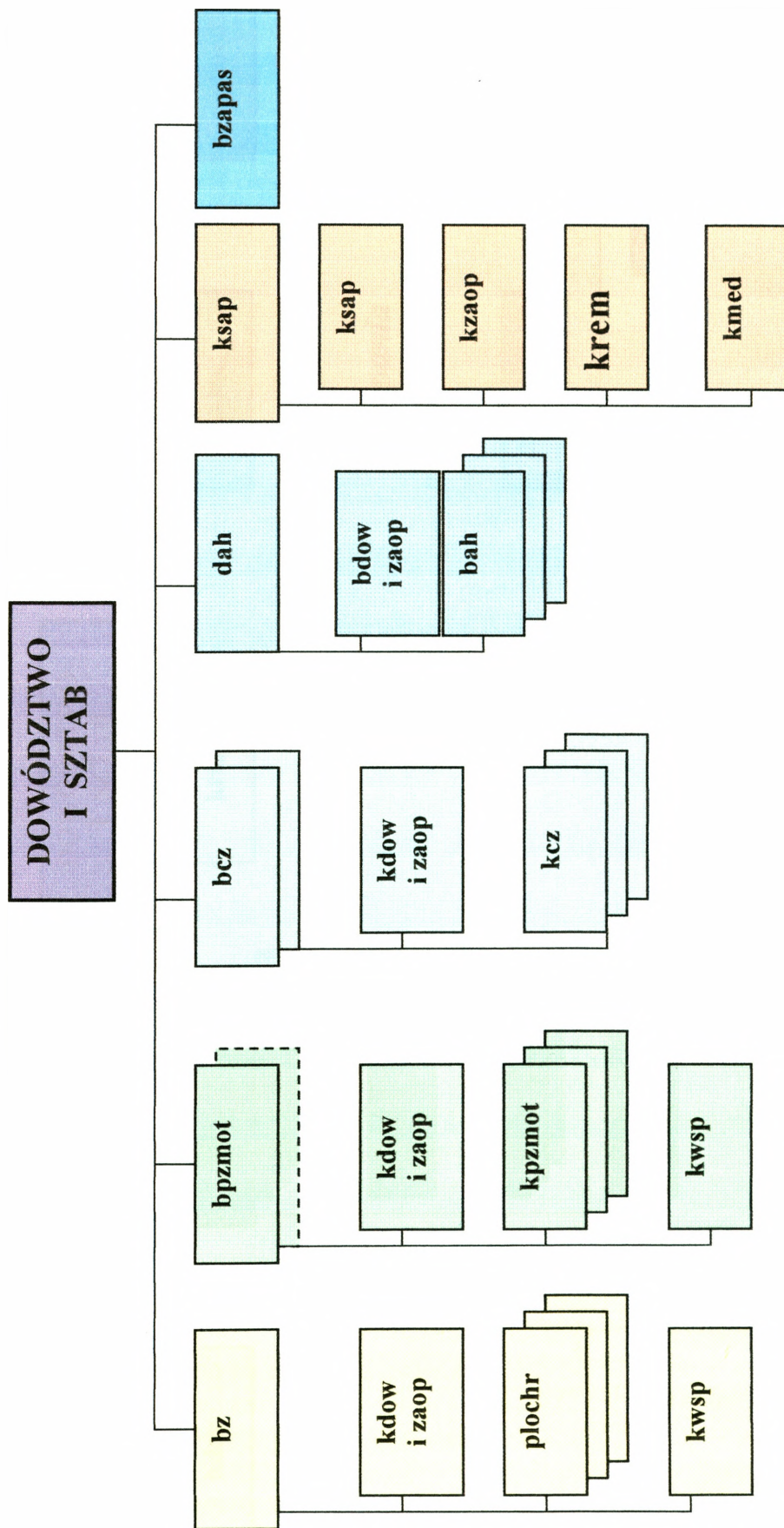
STRUKTURA WOJSK TERYTORIALNYCH NIEMIEC

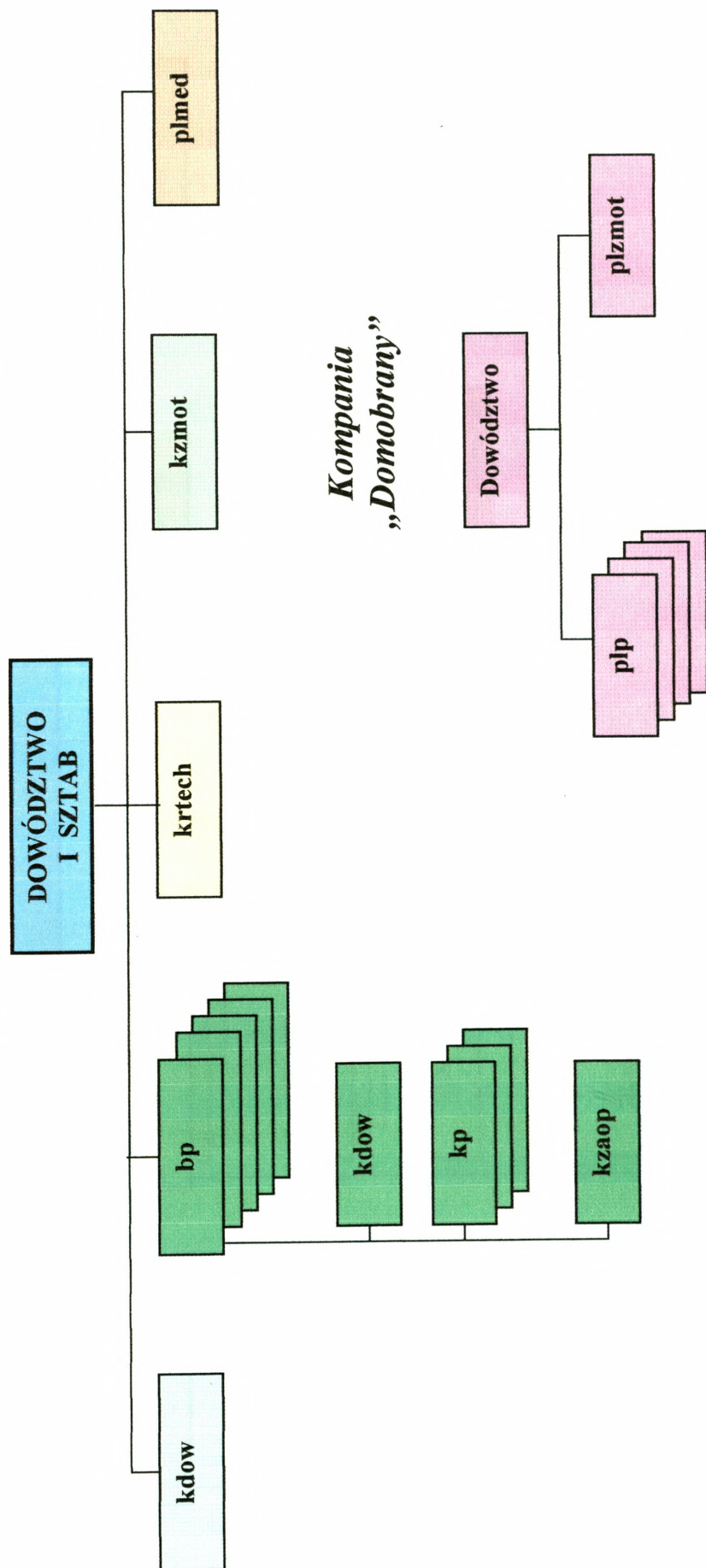
BRYGADA ZMOTORYZOWANA OBRONY TERYTORIALNEJ NIEMIEC

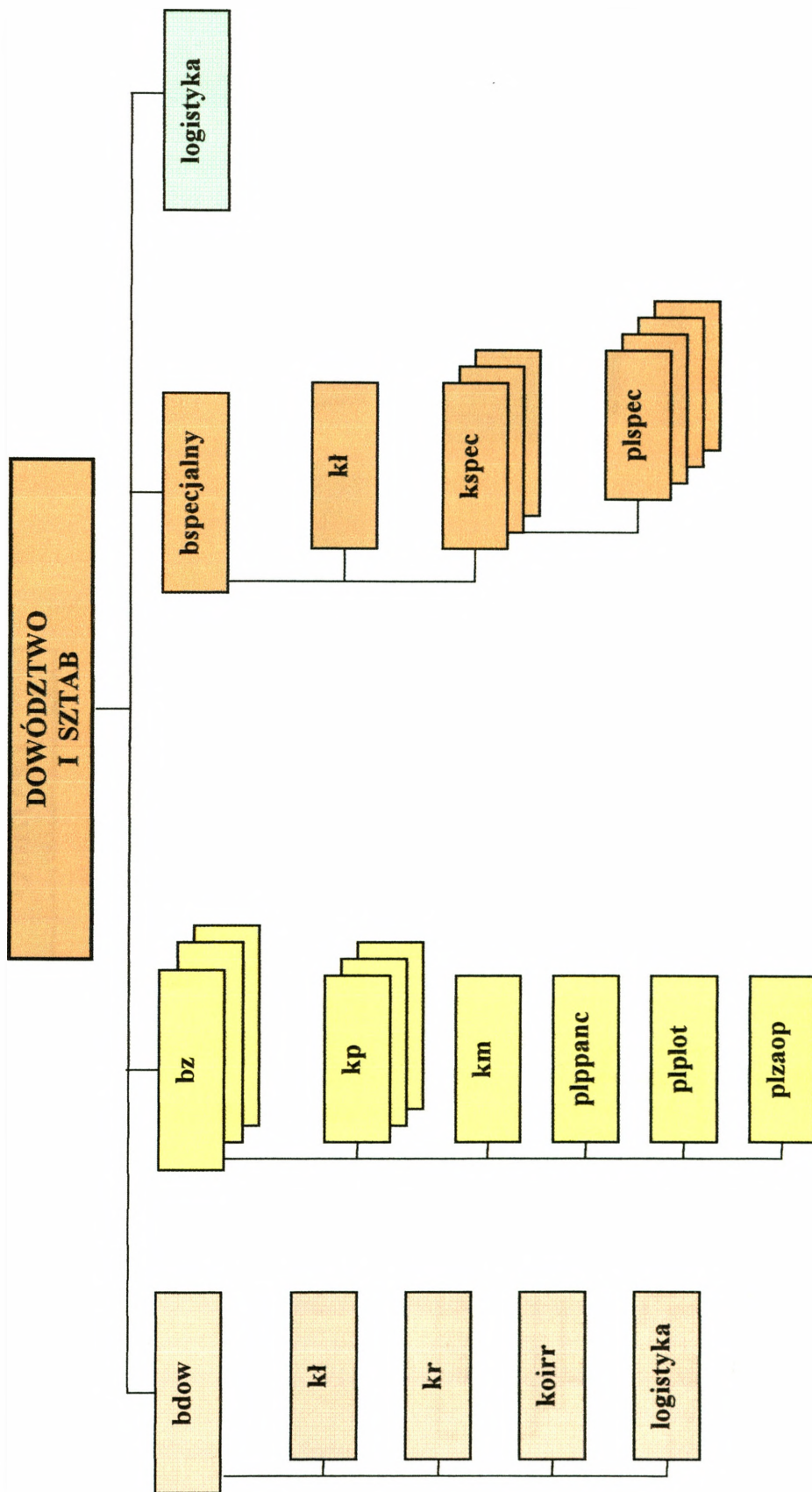
BRYGADA ZMECHANIZOWANA OT NIEMIEC

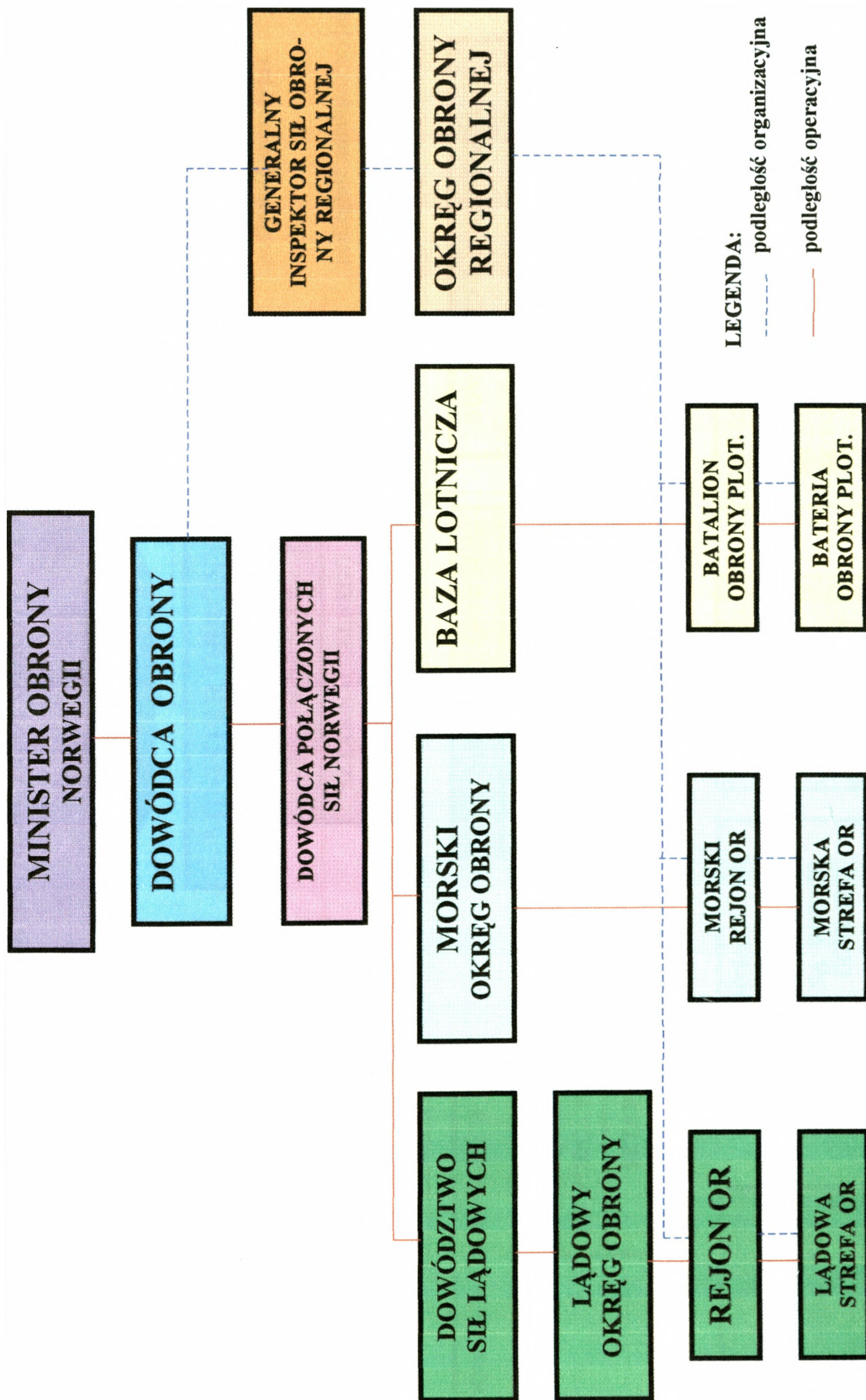
BRYGADA DOMOBRANY REPUBLIKI SŁOWACKIEJ

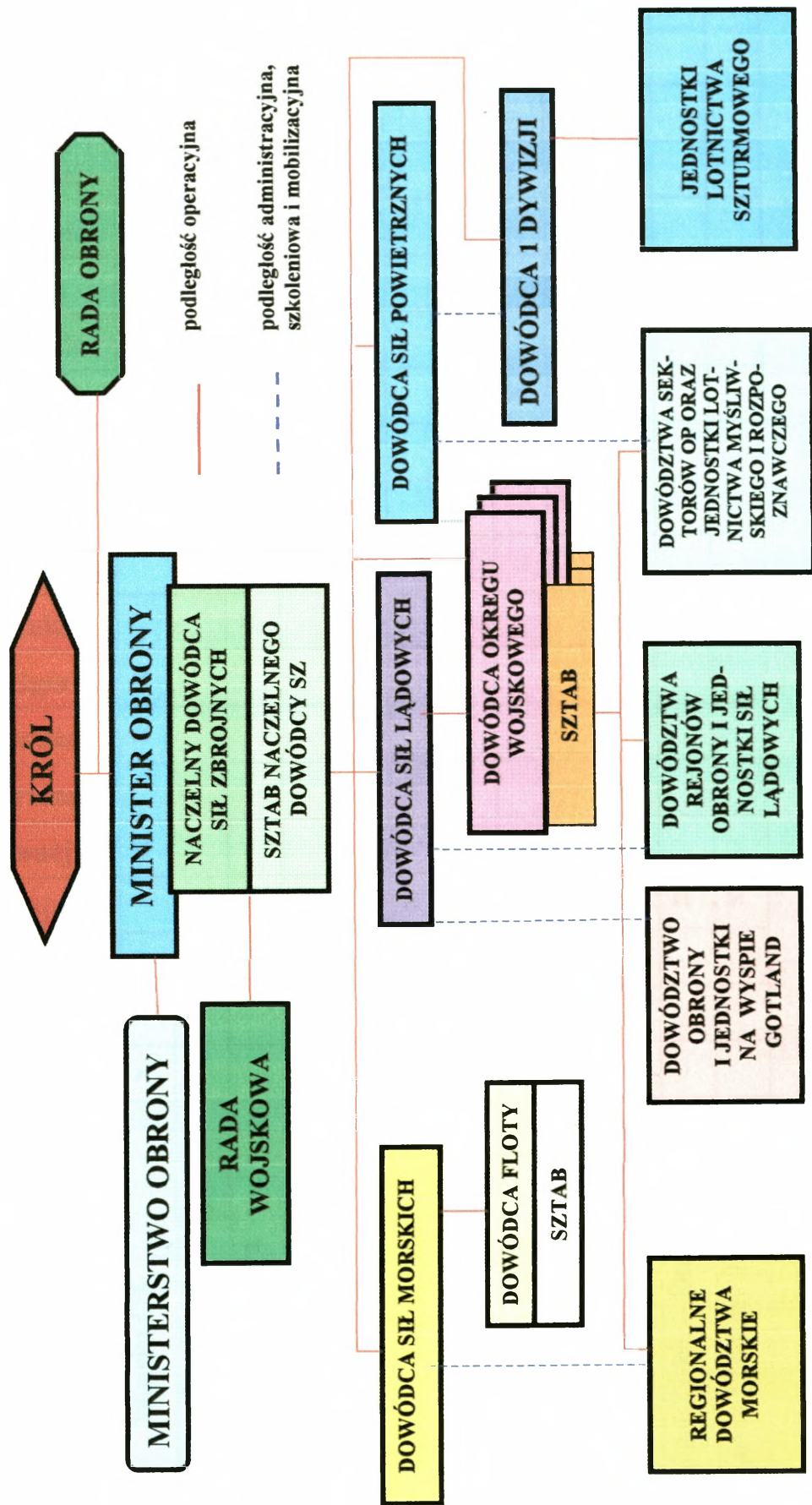
BRYGADA GWARDII NARODOWEJ UKRAINY

STRUKTURA ORGANIZACYJNA OBRONY REGIONALNEJ NORWEGII

STRUKTURA ORGANIZACYJNA OBRONY TERYTORIALNEJ SZWECJI

WOJSK WYBRANYCH PAŃSTW REALIZUJĄCE ZADANIA OBRONY TERYTORIALNEJ

[illegible]

Wybrane podstawowe zadania	Zadania bojowe																
	Białoruś	Czechy	Litwa	Niemcy	Rosja	Słowacja	Ukraina	Austria	Belgia	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Hiszpania	Holandia	Łotwa	Norwegia
Prowadzenie działań bojowych z wojskami operacyjnymi przeciwnika		X	X	X		X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X
Walka z desantami przeciwnika		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			X	X
Walka z grupami rozpoznawczo - dywersyjnymi	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X		X	X
Ochrona i obrona ważnych obiektów	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Organizowanie działań partyzanckich na tyłach wroga		X	X				X			X			X				
Prowadzenie działań bojowych z przeciwnikiem wewnętrznym	X				X		X									X	X
Rozminowywanie i usuwanie niewybuchów	X								X								X
Prowadzenie walki z przeciwnikiem powietrznym										X						X	X
Prowadzenie walki z przeciwnikiem morskim										X				X			
Wspieranie działań wojsk operacyjnych	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Obrona granicy państwowej z państwem nie będącym stroną konfliktu	X		X			X	X	X	X	X	X		X			X	X

Uwaga: Zadania te zostały określone na podstawie dostępnych materiałów źródłowych. Ze względu na różnice występujące w tych materiałach przy określaniu zadań wojsk OT, dane zawarte w tabeli można jedynie traktować jako orientacyjne.